

audit FINANCIAR

10/2009

- **Monitorizarea activității auditorilor financiari, atribuție prioritară în domeniul asigurării calității**

- **Managementul în perioada de criză: priorități ale managerilor de top**
- **Auditul financiar-contabil, moderator și integrator al procesului de armonizare a raportărilor financiare cu directivele europene și IFRS**
- **Valori, etică și atitudini profesionale în audit financiar**
- **Studiu privind calculul pragului de semnificație în activitatea de audit financiar**

Din activitatea CAFR

Întâlnire de lucru CECCAR - CAFR

COMUNICAT

În ziua de 31 august 2009, la Mamaia, s-au întrunit, într-o ședință comună, membrii Consiliului Superior al Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România CECCAR și ai Consiliului Camerei Auditorilor Financiari din România CAFR, în vederea stabilirii unui mecanism de colaborare menit să asigure unitatea de concepție, de acțiune și de metodă în relațiile internaționale ale României în domeniul profesiei contabile.

În acest sens, cele două organisme profesionale au semnat un important Acord prin care hotărăsc să pună în comun resursele și mijloacele pentru a realiza o urmărire coordonată și o gestiune comună a aspectelor internaționale ale profesiei contabile prin înființarea Consiliului de Coordonare a Relațiilor Internaționale - CCRI, care are menirea de a servi interesele internaționale ale ansamblului profesiei contabile românești.

CCRI va funcționa potrivit unui Regulament propriu de organizare și funcționare, prevăzut în Acord, și va acționa într-un mod echitabil și echilibrat în sprijinul celor două organisme și al membrilor acestora, cu respectarea domeniilor de competențe ale fiecăruia dintre cele două organisme.

Cu acest prilej și de o parte și de cealaltă s-a manifestat dorința de a explora în continuare căile și mijloacele pentru dezvoltarea și pe plan intern a relațiilor de colaborare între cele două organizații.

Participanții la întâlnire au apreciat caracterul constructiv și eficient al dezbaterilor, deschiderea manifestată pentru abordarea pragmatică a unor teme de interes pentru ambele părți, considerând că există premisele pentru a se face pași comuni, importanți și semnificativi în vederea recâștigării reciproce a încrederii, ca o premisă pentru asigurarea unității profesiei contabile din România - condiție esențială pentru satisfacerea interesului public, pentru dezvoltarea economiei.

Contents

Evaluări

Șerban TOADER

- Managementul în perioada de criză: priorități ale managerilor de top**3
- *Managing in an Economic Decline: Priorities on Top Executives' Agenda*

Cercetări în audit și raportări financiare

Lect.univ.dr. Iulia JIANU, lect.univ.dr. Ramona LAPTEȘ

& lect.univ.drd. Gabriel RADU

- Auditul financiar-contabil, moderator și integrator al procesului de armonizare a raportărilor financiare cu directivele europene și IFRS**11
- *Auditing - Moderator and Integrator of the Process of Harmonization of Financial Reporting with the European Directives and IFRS*

Prof.univ.dr Sorin DOMNIȘORU, lect.univ.dr Daniel GOAGĂRĂ

& asist.univ.drd Sorin Sandu VÎNĂTORU

- Auditul intern versus călăuză dezvoltării sale**23
- *Internal Audit versus the Guide of its Development*

Prof.univ.dr. Ana MORARIU, prof.univ.dr. Maria MANOLESCU

& lect.univ.dr. Cornel CRECANĂ

- Valori, etică și atitudini profesionale în audit financiar**31
- *Values, Ethics and Professional Attitude concerning Financial Audit*

Prof.univ.dr. Nicolae TODEA & drd. Ionela STANCIU

- Studiu privind calculul pragului de semnificație în activitatea de audit financiar**40
- *Study on the Calculation of Materiality in the Financial Audit Activity*

Auditul și raportările financiare de la teorie la practică

Urania MOLDOVANU

- Monitorizarea activității auditorilor financiari, atribuție prioritară în domeniul asigurării calității**48
- *Monitoring - a Priority Duty Within the Domain of the Quality Assurance Activity of the Financial Auditors*

Informații financiar -contabile

Revistă recunoscută de CNC SIS, categoria B+
B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>
Editor: *Camera Auditorilor Financiari din România*
Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Consiliul științific

Acad. **Constantin IONETE**

Acad. **Iulian VĂCĂREL**

Prof. univ. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques
et Comptables (INTEC) Paris

Prof.univ.dr. **Dumitru MATIȘ**, auditor financiar, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Prof.univ.dr. **Ioan TALPOȘ**, auditor financiar, Universitatea de Vest din Timișoara

Prof.univ.dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

Prof.univ.dr. **Ion IONAȘCU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Prof.univ.dr. **Veronel AVRAM**, auditor financiar, Universitatea din Craiova

Prof.univ.dr. **Vasile RĂILEANU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Prof.univ.dr. **Constantin STAICU**, auditor financiar, Universitatea din Craiova

Prof.univ.dr. **Tatiana DĂNESCU**, auditor financiar, Universitatea „Petru Maior” Târgu Mureș

Prof.univ.dr. **Victoria STANCIU**, auditor financiar, Academia de Studii Economice, București

Dr. **Alexandra LAZĂR**, auditor financiar, Consilier Ministerul Finanțelor Publice, București

Mircea BOZGA, ACCA, auditor financiar, București

Monica ȘTEFAN, ACCA, auditor financiar, București

Luminița CIOACĂ, ACCA, auditor financiar, București

Director științific

Prof.univ.dr. **Pavel NĂSTASE**,
ASE București

Director editorial

Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef

Cristiana RUS

Colectiv redacțional

Adriana COȘA, Alexandra JORA, Irina Cătălina PUNGARU, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: Cristina RADU; Marketing - publicitate: Stancu LICĂ

Prezentare grafică și tehnoredactare: Nicolae LOGIN

Consiliul științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul
articolelor publicate în revistă.

Telefon: (021) 410.74.43 interior 120; Fax: (021) 410.03.48; E-mail: revista@cafr.ro; [http: revista.cafr.ro](http://revista.cafr.ro)

Tipar: Universal Color S.A., str.Victoriei, bl. A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1583 - 5812

Managementul în perioada de criză: priorități ale managerilor de top

Șerban TOADER*

Abstract

Managing in an Economic Decline: Priorities on Top Executives' Agenda

The challenges raised by the economic environment are directly reflected in the auditor's effort to evaluate the impact on the entity's financial position and performance. Understanding the risks to which the entity is exposed to following the economic climate and the methods to manage those risks becomes a key part of the audit engagement contributing to the delivery of quality services, enhancement of business relations based on mutual trust.

The article focuses on current period issues regarding liquidity management and formulates suggestions on the identification of alternative funding sources. The topic of tax planning is also addressed and new arguments are presented for the scientific approach on cost reduction. In this context, risk management strategies became top priority. Another area for entities to focus on is internal controls. Other topics discussed start with financial statements disclosures, planning for the present and the future, and end with a distinct chapter on audit issues arising from current market conditions.

Requirements regarding audit team members, audit engagement planning, assessment of the adequacy and flexibility of the internal risk management framework, liquidity profile, increased fraud risk as a result of market pressures, financial instruments valuation and going concern are the topics addressed on the audit issues.

Key words: risk management, liquidity management, alternative funding, tax planning, cost cutting, audit team competences, professional skepticism, fraud, going concern

Cuvinte cheie:

administrarea riscurilor, managementul de trezorerie, surse alternative de finanțare, planificare fiscală, reducerea costurilor, competențele echipei de audit, scepticismul profesional, fraudă, principiul continuității activității

Introducere

În climatul economic actual, managerii de top se confruntă cu numeroase provocări. Ei trebuie să se asigure că afacerile pe care le conduc vor supraviețui scăderii activității economice, dar sunt obligați să aibă în vedere și modalități prin care să se asigure că se vor situa pe o poziție superioară concurenței în momentul reluării creșterii economice.

Societățile ce depășesc dificultățile scăderii economice actuale prin soluții inovatoare sunt liderii industriei de mâine. Pentru a atinge creșterea mult dorită, acum este momentul pentru regândirea afacerii, pentru reproiectarea proceselor și pentru re-desenarea structurilor organizaționale. Succesul depinde de managerul capabil să stabilizeze afacerea, să identifice și să valorifice oportunitățile și să încorporeze inovația în deciziile luate.

Provocările cu care se confruntă mediul de afaceri se reflectă în mod direct și în eforturile pe care auditorii financiari trebuie să le depună pentru a evalua impactul asupra situației și performanței financiare ale societăților auditate. Astfel, înțelegerea riscurilor la care este

* Senior Partner KPMG România, e-mail: stoader@kpmg.com.

expusă societatea ca urmare a conjuncturii economice și a modului în care administrează aceste riscuri devine o parte importantă a misiunii de audit, contribuind la furnizarea unor servicii de audit de calitate și la întărirea relației de afaceri cu clienții, pe fondul unei încrederi reciproce.

Managementul trezoreriei

Una dintre cele mai mari dificultăți cu care se confruntă societățile în prezent este asigurarea fluxului de numerar. Lichiditatea a devenit o problemă critică pe măsură ce băncile au redus activitatea de finanțare. Astfel, managerii trebuie să învețe rapid și eficient cum să controleze zilnic fluxurile de numerar. Acest control presupune existența unor priorități clare și a unor planuri de rezervă pentru a face față evenimentelor neprevăzute. Societățile sunt obligate să fie mult mai prudente în ceea ce privește gestiunea și utilizarea rezervelor de lichiditate, având în vedere faptul că, în contextul actual, organizațiile ce dispun de lichidități beneficiază de un avantaj competitiv semnificativ. Managerii trebuie să analizeze cu atenție relația dintre venituri și fluxuri de numerar și să stabilească un echilibru favorabil între a investi în viitorul firmei și a dispune de resurse suficiente în prezent. Păstrarea acestui echilibru poate fi un exercițiu dificil. Raportarea zilnică a poziției trezoreriei poate ajuta în identificarea ariilor în care se pierd bani sau al căror potențial de generare de numerar nu este valorificat la maxim, astfel încât echipa de management să poată lua măsurile necesare, eficientizând utilizarea capitalului disponibil.

Dezvoltarea unei relații eficiente cu bancherii este extrem de importantă în această perioadă de incertitudine. Mai presus de orice, încrederea trebuie câștigată de ambele părți. Băncile se văd nevoite să exercite prudență sporită în creditare, așteptând prin urmare de la societățile care solicită credite să le furnizeze planuri solide, care să indice că investiția este oportună și va avea un randament satisfăcător. Astfel, băncile se așteaptă să primească regulat, zilnic sau săptămânal, raportări credibile cu privire la situația trezoreriei și a capitalului de lucru. În cazul societăților care derulează programe de îmbunătățire a situației de trezorerie, băncile trebuie să vadă rezultate concrete pentru a continua să susțină echipa de management.

Societățile trebuie să demonstreze băncilor că sunt prudente în elaborarea planurilor financiare și că au avut în vedere planuri de rezervă pentru situații neprevăzute. Acestea trebuie să prezinte atât rezultatele pe termen scurt, dar în același timp trebuie să se asigure că au în vedere și modul în care se repoziționează pe termen lung.

În prezent, societățile sunt obligate să furnizeze băncilor un volum sporit de informații față de perioadele anterioare, prezentându-le atât realizările, cât și modificările față de planurile inițiale. Astfel, se poate concluziona că, în relația bancă - client, comunicarea este vitală.

Adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară poate reprezenta un avantaj neașteptat în cursa managerilor de a obține finanțare pentru societățile pe care le conduc, prin eliminarea barierelor de comunicare cu finanțatorii.

Identificarea unor surse noi de finanțare

Având în vedere că obținerea creditelor bancare a devenit dificilă, managerii sunt nevoiți să caute surse alternative de finanțare. Una din opțiuni o reprezintă acordurile cu privire la participarea la capitalul social. Societatea ar putea emite acțiuni pe o piață deschisă la tranzacționare, să vândă acțiuni unor părți interesate sau să ofere acțiuni, ca alternativă la plățile în numerar pentru acoperirea obligațiilor existente. O altă opțiune este atragerea băncilor, a administratorilor de fonduri sau a societăților de investiții ca investitori în dezvoltarea afacerii. Cel mai probabil, acești investitori noi vor dori în schimb să aibă un rol activ în procesul de guvernare corporativă. O altă opțiune ar putea fi dezvoltarea de parteneriate, fără participare directă la capital, cu alte societăți în vederea împărțirii costurilor operaționale, realizând astfel economii de scară.

În funcție de tipul afacerii, o societate poate stimula plata anticipată a clienților pentru a accelera colectarea fluxurilor de numerar. De asemenea, ca metodă de stimulare a vânzărilor pe termen scurt pot fi oferite promoții pentru o perioadă limitată de timp. O altă metodă a îmbunătățirii fluxurilor de trezorerie este finanțarea achizițiilor de active prin leasing.

Necesitatea diversificării surselor de finanțare expune societățile la riscuri suplimentare. Evaluarea impactului acestor riscuri și a modului în care acestea sunt gestionate reprezintă responsabilități suplimentare ale auditorului financiar. Acesta trebuie să se asigure că managementul a implementat proce-

duri eficiente de monitorizare a expunerilor către societățile afectate de contextul economic, indiferent că aceștia sunt clienți, furnizori sau finanțatori.

De asemenea, restructurarea aranjamentelor de finanțare existente și orientarea spre modalități alternative de finanțare conduc la tranzacții și structuri noi și complexe din punct de vedere contabil și fiscal (securizări, transferuri de portofolii de active către entități cu scop special, plăți pe bază de acțiuni etc.), ceea ce presupune din partea auditorului monitorizarea permanentă a celor mai recente reglementări și tendințe ale pieței, precum și un grad sporit de pregătire și specializare.

Planificare fiscală

Într-o perioadă în care managementul eficient al lichidităților este vital, planificarea fiscală devine mai importantă ca niciodată. Societățile trebuie să analizeze oportunități de optimizare a fluxurilor de numerar. Un exemplu poate fi solicitarea de rambursări de taxe imediat ce este cazul. De asemenea, societățile trebuie să țină pasul cu modificările legislative și să fie pregătite în cazul unui audit realizat de autoritățile fiscale. Noua legislație intrată în vigoare în România a introdus taxe noi și a anulat numeroase excepții, cu scopul de a spori încasările bugetare. În același timp, autoritățile fiscale române, împreună cu autoritățile fiscale din întreaga lume, și-au sporit eforturile de combatere a evitării taxării și a evaziunii fiscale. Astfel, prin respectarea cerințelor fiscale în vigoare, societățile pot reduce riscul apariției unui eveniment fiscal neprevăzut ce poate

crea dificultăți în ceea ce privește fluxurile de trezorerie.

O abordare științifică a măsurilor de reducere a costurilor

Reducerea costurilor poate fi o măsură importantă de îmbunătățire a fluxurilor de numerar în contextul unei reduceri a activității economice, dar aceasta trebuie abordată în mod științific. Un studiu recent publicat de KPMG International, *Reconsiderarea Structurii Costurilor*, a arătat că, în medie, companiile reușesc să realizeze doar 59% din economiile planificate. Pentru o reducere eficientă, costurile trebuie alese cu mare atenție pentru a se asigura că demersurile sunt orientate spre eliminarea risipei și se evită degradarea activității firmei. Societățile trebuie să fie conștiente de costurile ce pot fi eliminate rapid, cum ar fi recrutarea sau perfecționarea personalului, pentru a asigura un câștig imediat. Mult mai inovativ, dar mult mai puțin evident, măsurile de reducere a costurilor pot presupune perioade mai mari de implementare, aducând beneficii mari în momentul revenirii economiei și fiind de un real folos pentru a obține atât de dorita revenire a afacerii. Odată ce programul de reducere a costurilor a fost definit, este esențial să se obțină suportul managementului, astfel încât acesta să fie implementat eficient. Angajații trebuie încurajați să reducă costurile care nu sunt necesare. În mod frecvent, se dovedește utilă angajarea unui consultant extern pentru implementarea programului de reducere a costurilor, cu condiția ca acesta să câștige încrederea managementului și a angajaților

Administrarea riscurilor – o prioritate de top

În vremuri de provocări, administrarea riscurilor este o preocupare esențială. Societățile trebuie să identifice riscurile semnificative cu care se confruntă, să evalueze impactul potențial al acestora și să adopte cele mai potrivite măsuri în cazul unor evenimente neprevăzute. Managerii trebuie să analizeze care riscuri au fost amplificate ca urmare a scăderii mediului economic. De asemenea, trebuie să evalueze informațiile disponibile cu privire la riscurile semnificative și să se asigure că principalele premise sunt corect testate.

Procesul de evaluare a riscurilor semnificative trebuie să includă și o estimare a riscului de fraudă: risc care se poate accentua în timpul unei perioade de recesiune. De exemplu, funcția de administrare a riscurilor trebuie să ia în considerare modul în care angajații pot acționa sub presiune la standarde etice mai reduse pentru a-și îndeplini sarcinile.

Procese și controale interne

O altă zonă asupra căreia societățile trebuie să se concentreze în contextul economic nefavorabil o reprezintă controalele interne. În încercarea de a preveni o altă criză, multe societăți implementează controale care să faciliteze în orice moment înțelegerea amenințărilor potențiale.

O variantă alternativă presupune crearea unor procese și controale care să favorizeze implicarea și supravegherea din partea managementului.

Societățile își definesc controale, atât în ceea ce privește personalul, cât și aplicațiile IT utilizate, care surprind mai eficient riscurile asociate unei investiții. O parte a problemelor ce au condus la actuala criză economică a fost lipsa înțelegerii naturii investițiilor deținute și a volatilității crescute a acestora. Prin cunoașterea în amănunt a tuturor activelor deținute, societățile vor fi mai eficiente în administrarea riscurilor aferente, reducând astfel impactul unor turbulențe economice viitoare.

În cazul în care o societate investește masiv în instrumente financiare măsurate la valoare justă, ea trebuie să ia în considerare implementarea unor procese controlate, precum și a unor proceduri aferente în ceea ce privește determinarea valorii juste. Aceste procese și proceduri includ:

- Metodologia de identificare sau definire a unei piețe active;
- Definirea portofoliului de tranzacționare și a criteriilor de includere aferente;
- Identificarea evenimentelor ulterioare și a impactului acestora asupra valorii juste;
- Documentarea aspectelor cantitative și calitative ale modelelor de evaluare utilizate, inclusiv: efectul garanțiilor, identificarea ipotezelor de risc aferente datelor neobservabile utilizate și evaluarea retrospectivă a tranzacțiilor încheiate.

Cerințe de prezentare

În contextul economic actual, atât investitorii, cât și organismele de reglementare sunt interesate de detalierea informațiilor prezentate în situațiile financiare. Înainte de a

le include în situațiile financiare curente, societățile trebuie să revizuiască informațiile prezentate anterior pentru a determina dacă acestea mai sunt relevante și nu induc în eroare utilizatorii.

De asemenea, evenimentele prezentate ulterioare datei bilanțului trebuie analizate cu atenție. În cazul unor societăți cu scop special, cerințele de prezentare trebuie extinse în ceea ce privește, dar nu limitativ la:

- profilul de lichiditate și sursele de finanțare,
- deprecieri semnificative înregistrate,
- active de fonduri de pensii,
- determinarea valorii juste,
- politici și estimări contabile semnificative,
- factori de risc și relațiile cu societăți afectate de contextul economic.

Un alt aspect ce poate fi prezentat în situațiile financiare este strategia de răspuns a societății la modificările climatului economic, precum și efectele trecute și viitoare resimțite în desfășurarea activității.

Planificarea prezentului și viitorului

Regândirea structurii și a planurilor de afaceri este reacția a numeroase societăți la provocările mediului de afaceri curent. Una din abordările adoptate este „back to basics” (înapoi la principiile de bază) și se concentrează pe activitățile de bază ce au susținut dezvoltarea în etapele anterioare. Consolidarea relației cu clienții, distribuitorii și furnizorii este vitală pentru supraviețuire și dezvoltare, in-

diferent dacă o societate trece printr-un proces de restructurare sau nu. În acest context, societatea trebuie să definească și să acorde prioritate unui program de inițiative de optimizare a profitului în termeni de venituri și costuri.

Conceperea planurilor de afaceri trebuie să aibă la bază patru principii fundamentale:

- În primul rând, o societate de succes va fi pro-activă: va anticipa modificările condițiilor din piață în loc să aștepte ca acestea să aibă loc;
- În al doilea rând, planul de afaceri trebuie să fie adaptat nevoilor, să solidifice relația cu distribuitorii, furnizorii și clienții existenți și în același timp să pună fundațiile unor relații noi care pot conduce la reducerea costurilor.
- În al treilea rând, trebuie realizate cercetări cu privire la condițiile de piață, dar și la situația financiară a distribuitorilor și furnizorilor, astfel încât societatea să evite posibile întreruperi ale activității sau înregistrarea unor credite neperformante.
- În al patrulea rând, o societate poate încerca o abordare competitivă, cu scopul de a oferi produse și servicii superioare, inițiind schimbări acolo unde este necesar și acordând o atenție sporită concurenței.

Un alt pas important este analiza a ceea ce poate fi restrâns. Orice nu creează valoare pentru investitori sau nu furnizează un avantaj competitiv pe termen lung poate fi inclus într-un program de restrângere. Societățile cu funcții administrative sau de suport extinse (middle sau back-office) trebuie să ia în considerare și varianta externalizării.

Impactul contextului economic actual asupra misiunii de audit financiar

Înțelegerea riscurilor la care este expusă societatea ca urmare a conjuncturii economice și a modului în care administrează aceste riscuri devine o parte importantă a misiunii de audit, contribuind la furnizarea unor servicii de audit de calitate și la întărirea relației de afaceri cu clienții pe fondul unei încrederi reciproce.

Provocările cu care se confruntă mediul de afaceri se reflectă în mod direct în eforturile pe care auditorii financiari trebuie să le depună în cadrul misiunii de audit, în special în ceea ce privește:

- Componența echipei și organizarea misiunii de audit;
- Evaluarea calității și a capacității de adaptare a proceselor interne de administrare a riscurilor;
- Principiul continuității activității;
- Profilul de lichiditate;
- Apariția riscului de fraudă ca urmare a presiunilor existente în piață;
- Evaluarea și prezentarea instrumentelor financiare;
- Cerințele de prezentare în situațiile financiare;
- Deprecierea altor elemente.

Componența echipei și organizarea misiunii de audit

Planificarea timpurie și eficientă a misiunii de audit reprezintă primul pas în depășirea acestor provocări. În cadrul acestei etape, comunicarea solicitărilor suplimentare către

management, înainte de începerea procedurilor, capătă un rol esențial.

Informațiile istorice și experiențele anterioare își pierd din relevanță în contextul schimbărilor rapide din mediul economic. Planificarea misiunii de audit trebuie să privească în viitor și nu în trecut.

O bună desfășurare a misiunii de audit, în condiții de incertitudine, depinde în mare măsură de componența echipei. Membrii echipei trebuie să posede cunoștințe și aptitudini necesare și să dispună de suficient timp pentru efectuarea testelor specifice.

Gradul ridicat de incertitudine în ceea ce privește estimările conduce la necesitatea implicării unor specialiști independenți în cadrul misiunii de audit. Domeniile de specializare ale acestora trebuie să includă, fără a fi limitate la:

- fraudă;
- beneficii acordate angajaților;
- specialiști în domeniul bancar și activități de finanțare;
- actuariat.

Exercitarea scepticismului profesional în cadrul misiunii de audit este mai importantă ca oricând. Dovezile de audit obținute în urma testelor specifice trebuie evaluate cu atenție și coroborate cu informații obținute din alte surse.

Pentru a obține rezultate credibile, testele specifice de audit trebuie planificate și efectuate cât mai aproape de data de raportare.

În acest context, testele referitoare la evenimentele ulterioare datei bilanțului trebuie regândite ca număr, intensitate și arie de acoperire pentru a răspunde modificărilor rapide din mediul economic.

Pe măsura creșterii complexității testelor de audit, în special a celor referitoare la estimările managementului, documentarea și revizuirea acestora în timp util capătă o importanță deosebită.

Evaluarea calității și a capacității de adaptare a proceselor interne de administrare a riscurilor

Gradul de propagare a efectelor crizei economice ridică un semn de întrebare în ceea ce privește soliditatea și adecvarea proceselor de administrare a riscurilor existente, mai ales în cadrul societăților financiare.

Primul pas în evaluarea proceselor interne de administrare a riscurilor de către echipa de audit o reprezintă înțelegerea activităților și a relațiilor de afaceri ce expun societatea la risc:

- Revizuirea contractelor de finanțare și a clauzelor aferente („loan covenants”);
- Analiza planurilor și nevoilor de finanțare;
- Evaluarea capacității de a converti rapid activele societății în lichidități;
- Înțelegerea relațiilor de afaceri cu partenerii cheie, în special în cazul entităților cu scop special și în cazul entităților în favoarea cărora au fost emise angajamente de garantare;
- Analiza gradului de dependență față de principalii clienți și furnizori;
- Motivația declinului cererii pentru produsele sau serviciile oferite de societate;
- Impactul modificărilor cadrului de reglementare.

A doua etapă o reprezintă înțelegerea mecanismelor de răspuns implementate și evaluarea măsurii în care acestea sunt eficiente. „Care este metodologia utilizată pentru identificarea riscurilor semnificative?, Cât de experimentat este și de ce pregătire dispune personalul implicat în evaluarea riscurilor?, Ce controale au fost proiectate și implementate pentru a combate riscurile?, Ce planuri sau bugete există, mai ales în ceea ce privește principiul continuității activității?” – acestea sunt doar câteva din întrebările auditorului financiar.

Profilul de lichiditate

În condițiile de piață actuale, utilizatorii situațiilor financiare evaluează cu un interes crescut profilul de lichiditate al societății. Elementele urmărite în principal sunt:

- numerarul,
- disponibilul existent la bănci,
- reconcilierea datoriilor cu situația fluxurilor de numerar, și
- prioritatea de rambursare a datoriilor.

Ca urmare a scăderii lichidității disponibile pe piață și a clasificării activelor, auditorul trebuie să se asigure că acestea din urmă sunt corect clasificate în situațiile financiare și să evalueze necesitatea reclasificării unor active curente în categoria activelor pe termen lung. Această reclasificare poate avea ca efect deteriorarea ratei de lichiditate (active curente / total active) și încălcarea clauzelor din contractele de finanțare existente.

Un alt aspect important pentru auditor îl reprezintă includerea anumitor investiții de pe piața interbancară în categoria echivalentelor de numerar la întocmirea

situației fluxurilor de numerar. Modificarea profilului de risc de credit al respectivelor contrapartide ca urmare a climatului economic pune sub semnul întrebării clasificarea respectivelor investiții în categoria echivalente de numerar, mai ales în lipsa existenței unor garanții guvernamentale.

În același timp, pentru a lua decizia de finanțare, băncile trebuie să se asigure că informațiile financiare prezentate de societăți sunt credibile. În acest context, importanța auditului financiar se accentuează. Efectuarea unui audit riguros, credibil și de calitate al situațiilor financiare poate susține managerii în efortul acestora de a obține noi surse de finanțare pentru societățile pe care le conduc.

Analiza de către auditor a planurilor de viitor ale societății trebuie să țină cont de capacitatea ei de a obține finanțare. Un istoric favorabil nu reprezintă un criteriu suficient în ceea ce privește obținerea finanțărilor viitoare. „Ce planuri există pentru obținerea de noi finanțări? În ce măsură este dependentă compania de finanțarea pe termen scurt? Există riscul neîndeplinirii obligațiilor contractuale referitoare la finanțări? La ce preț se poate obține o finanțare nouă?” – aceste întrebări aduc în discuție capacitatea societății de a-și continua activitatea într-un viitor previzibil.

Apariția riscului de fraudă ca urmare a presiunilor existente în piață

Presiunea de a atinge anumite ținte financiare, exercitată asupra afacerilor și a managerilor care le conduc, precum și nevoia de a respecta clauzele contractuale pentru finanțările existente conduc la ac-

centuarea posibilității apariției riscului de fraudă. În acest context, principalii factori de risc de fraudă includ:

- tranzacții bancare complexe: tranzacții bancare de o complexitate sporită, luând în considerare natura și dimensiunea operațiunii, inclusiv conturi bancare semnificative sau tranzacții cu sucursale sau subsidiare în regiuni considerate paradisuri fiscale sau jurisdicții pentru care nu există justificări clare în ceea ce privește relațiile de afaceri;
- estimări care implică un grad ridicat de subiectivitate: active, elemente de pasiv, venituri sau cheltuieli care au la bază o estimare ce implică un grad înalt de subiectivitate sau elemente neclare, greu de confirmat;
- utilizarea intermediarilor: folosirea intermediarilor în relațiile de afaceri, atunci când pentru acest fapt nu există o justificare clară;
- tranzacții neobișnuite ce ies din rutină;
- interese de participare neclare: dificultate în determinarea persoanelor sau companiilor care dețin interese de participare în cadrul entității;
- structuri organizatorice complexe, care cuprind entități și arbori de decizie neobișnuți;
- venituri nejustificate la nivelul managementului superior: câștiguri ce nu pot fi justificate de către managementul superior, membrii departamentului de audit intern, consilierii juridici, persoanele cu funcții de conducere sau cele care dețin un rol important în procesul de raportare financiară;

- conduită morală îndoielnică/ lipsa abilităților și a experienței: conduită morală îndoielnică la nivelul managementului superior; evaluări ale conducerii care indică un nivel mediu sau scăzut al calității acesteia;
- dispute între acționari: conflicte în cadrul entităților private deținute de un număr mic de acționari.

Secțiunile situațiilor financiare expuse în principal acestui risc includ:

- Clasificarea eronată a activelor și datoriilor pentru a îmbunătăți profilul de lichiditate;
- Utilizarea unor ipoteze nerealistice sau nepotrivite la elaborarea modelelor financiare;
- Prezentarea unor informații insuficiente sau eronate în ceea ce privește evenimentele semnificative;
- Estimările și judecățile managementului;
- Recunoașterea veniturilor (comisioane, manipularea reducerilor acordate etc.);
- Soldurile și tranzacțiile intra-grup.

Ca răspuns la riscul apariției fraudelor, auditorul poate apela la specialiști în domeniu care să-l asiste în evaluarea riscului de fraudă sau la conceperea unor teste specifice referitoare la fraudele identificate.

Recunoașterea veniturilor trebuie să reprezinte punctul principal de interes al echipei de audit. În acest context pot apărea situații complexe, cum ar fi contractele pe termen lung, în cadrul cărora înregistrarea veniturilor se realizează pe baza unor estimări ale managementului. Momentul recunoașterii veniturilor este rezultatul analizei

mai multor factori; auditorul trebuie să evalueze importanța fiecărui factor analizat pentru a putea determina corectitudinea tratamentului aplicat.

Tranzacțiile numeroase de creditare – finanțare cu companiile din cadrul grupului trebuie evaluate în contextul planurilor de afaceri existente la nivelul grupului. Structurile complexe de finanțare în cadrul unui grup pot indica un risc crescut de fraudă.

Riscul apariției fraudei este amplificat de existența a trei condiții: tentația sau presiunea de a comite fraudă, existența oportunităților comiterii fraudei și capacitatea de a ascunde fraudă comisă. Prezumția că există o oportunitate de a comite fraudă se naște din convingerea că sistemul de control intern poate fi ocolit, mai ales de către persoanele aflate pe poziții influente în cadrul societății sau care posedă cunoștințe extinse despre funcționarea și slăbiciunile controalelor implementate.

Detectarea erorilor semnificative incluse în situațiile financiare ca urmare a unor fraude poate reprezenta un exercițiu dificil pentru auditorul financiar. Încercările de acoperire a fraudelor implică mecanisme complexe și bine organizate, fapt ce îngreunează misiunea auditorului. În acest context, riscul nedectării fraudelor este mai ridicat în ceea ce privește fraudele managementului, comparativ cu fraudele comise de angajați.

Ca răspuns la amplificarea riscului de fraudă, auditorul trebuie să se concentreze pe menținerea scepticismului profesional: risc crescut de fraudă – scepticism sporit în efectuarea misiunii de audit. Scepticismul presupune o atitudine

investigativă și evaluarea critică a probelor de audit obținute.

Evaluarea și prezentarea instrumentelor financiare

În condițiile unei piețe inactive sau în care accesul la lichiditate este semnificativ redus, cotațiile de piață pot fi dificil de obținut.

Astfel, ipotezele utilizate în modelele de evaluare se bazează pe surse alternative, date neobservabile. Un exemplu de astfel de ipoteză este o cotație orientativă oferită de un broker. Această cotație nu reprezintă o valoare la care respectivul broker ar efectua o tranzacție de piață. Credibilitatea acestor cotații trebuie evaluată atât de către management, cât și de către auditor.

În procesul de evaluare a cotațiilor primite de la brokeri, auditorul trebuie în primul rând să înțeleagă mecanismul prin care a fost determinată această cotație. De exemplu, cotația poate fi bazată pe tranzacțiile cu instrumente similare, poate fi rezultatul unui model bazat pe fluxuri de numerar sau o combinație de factori.

Atunci când este posibil, cea mai bună dovadă de audit este compararea evaluării instrumentelor financiare cu evaluarea instrumentelor similare de pe piață.

Principiul continuității activității

Evenimentele și condițiile rezultate ca urmare a declinului economic pot pune sub semnul întrebării unul din principiile fundamentale pe care se bazează auditul situațiilor financiare: principiul continuității activității.

Dificultățile principale ce pot apărea se referă în special la îngreunarea

narea accesului la o finanțare cu costuri acceptabile ca urmare a scăderii apetitului la risc al investitorilor și finanțatorilor. Scăderile valorilor unor active, cum ar fi fondul comercial, activele de fond de pensii sau proprietățile imobiliare, pot fi semnificative și pot avea efecte destabilizatoare asupra situației societății.

În evaluarea principiului continuității activității, auditorul trebuie să aibă în vedere:

- Discutarea și analiza în detaliu a planurilor și estimărilor managementului pentru a se asigura că au fost luați în considerare toți factorii și condițiile ce afectează atât societatea, cât și sectorul în care aceasta își desfășoară activitatea;
- Importanța menținerii scepticismului profesional în procesul de evaluare a reprezentărilor primite din partea managementului concomitent cu coroborarea acestora din alte surse;
- Istoricul favorabil în ceea ce privește obținerea finanțărilor nu este o probă de audit suficientă.

În cazul în care managementul concluzionează că utilizarea acestui principiu este potrivită chiar și atunci când există o incertitudine semnificativă asupra unor evenimente ce pot pune sub semnul întrebării continuarea activității, este esențial ca auditorul să se asigure că situațiile financiare prezintă în suficient detaliu respectivele evenimente, astfel încât să își poată formula opinia în consecință.

Cerințele de prezentare în situațiile financiare

Auditorul trebuie să evalueze cu obiectivitate suficiența și relevanța

informațiilor prezentate în situațiile financiare, în special în ceea ce privește:

- Incertitudinile privind metodele de evaluare, mai ales referitor la valoarea justă și riscurile asociate instrumentelor financiare;
- Estimările cheie ale managementului; de exemplu, includerea sau nu în perimetrul de consolidare a unei entități cu scop special;
- Modelele de evaluare, ipotezele utilizate și analizele de senzitivitate;
- Evenimente semnificative, în special riscurile ce ar putea afecta modelul de afaceri și principiul continuității activității;
- Evenimente ulterioare datei bilanțului.

Deprecierea altor elemente

Valoarea de piață, valoarea de utilizare sau valoarea recuperabilă a activelor și datoriilor poate fi estimată de management prin folosirea unor procese de evaluare complexe. În această categorie se includ imobilizările corporale și necorporale, fondul de comerț, creanțele privind impozitul amânat, valoarea plăților pe bază de acțiuni sau obligațiile rezultate din finanțările primite.

Contextul economic poate fi un indiciu al deprecierei acestor elemente, iar auditorul trebuie să evalueze aceste aspecte, inclusiv în cadrul discuțiilor cu managementul.

Concluzie

Climatul economic actual aduce provocări atât pentru managerul societății, cât și pentru auditorul financiar.

Primul trebuie să se asigure că afacerea pe care o conduce va supraviețui și, mai mult, va crește profitând de oportunitățile apărute prin inovație.

Cel de-al doilea trebuie să se adapteze schimbărilor apărute: atât cele din mediul economic în care își desfășoară activitatea societatea, cât și cele din cadrul internațional de reglementare.

Organismele internaționale au emis reglementări noi pentru a atenua efectele crizei economice, multe dintre acestea având un impact direct în activitatea de audit financiar.

Întărirea relațiilor managerului cu auditorul financiar în climatul economic actual capătă o importanță deosebită.

Auditul de calitate este valoarea adăugată de auditorul financiar, conferind credibilitate afacerii în contextul unui mediu economic în continuă schimbare. Prin urmare, comunicarea permanentă și de o manieră deschisă a auditorului cu managerul societății, precum și înțelegerea nevoilor și preocupărilor actuale ale acestuia din urmă permite auditorului să se plaseze în poziția unui partener de încredere, concomitent cu păstrarea integrității și onestității cerute de profesie.

Bibliografie

Alerte interne KPMG 2009
Materiale interne ale KPMG
Reconsiderarea Structurii Costurilor – un sondaj KPMG Internațional

Auditul financiar-contabil, moderator și integrator al procesului de armonizare a raportărilor financiare cu directivele europene și IFRS

Iulia JIANU*, Ramona LAPTEȘ** & Gabriel RADU***

Abstract

Auditing - Moderator and Integrator of the Process of Harmonization of Financial Reporting with the European Directives and IFRS

The study aims to highlight the consequences appeared in the Romanian accounting practice as a result of the frequent changes in the accounting regulations in recent years. In this sense, was achieved a positive research, through an empirical survey, which emphasizes the point of view of the consultancy and auditing firms on the development process of harmonizing the financial reports with the European directives and International Financial Reporting Standards and the national accounting practices. The conclusions of the study are: the professional accountants in Romania grant equal importance to the recognition of the economical-financial transactions and to the presentation of the information in the financial statements; in the accounting practice in Romania the fiscal judgment dominates the economical judgment, even in the case of the entities applying the International Financial Reporting Standards; the entities that applied the accounting regulations harmonized with the European directives and the International Financial Reporting Standards had greater difficulty in their implementation than the small and medium-sized entities that have applied only the accounting regulations in accordance with the European directives; the harmonization of the accounting regulations with the International Financial Reporting Standards was made before the accounting professionals were ready for this change.

Key words: accounting normalisation, accounting harmonization, accounting practice, IFRS, Romania

Cuvinte cheie:

normalizare contabilă, armonizare contabilă, practică contabilă, IFRS, România

Introducere

La începutul anului 2000, evoluția contabilității românești se afla sub semnul a trei fenomene: normalizare, armonizare și internaționalizare, concepte îndelung comentate în rândul specialiștilor din țara noastră. Fenomenul de armonizare a avut ecou și în contabilitatea românească, care începând cu anul 2000 a pășit într-o nouă etapă a reformei. Dacă la începutul anilor '90 pentru construcția sistemului contabil din țara noastră ne-am orientat către modelul contabil francez, ulterior, normalizatorul român a optat pentru un sistem contabil mixt atât de influență europeană, cât și de influență internațională, care își avea pilonii, pe de o parte, pe Directiva a IV-a a CEE, iar, pe de altă parte, pe standardele internaționale de contabilitate.

A fost necesară această reorientare? Răspunsul majorității specialiștilor români a fost un „DA” convingător, din mai multe considerente. În primul rând, mirajul accesului în Uniunea Europeană și apoi nevoia

* Lect.univ.dr., Catedra de Contabilitate, Audit și Control de Gestiune, ASE - București, jianu.iulia@cig.ase.ro.

** Lect.univ.dr.,Catedra de Finanțe, Contabilitate și Teorie Economică, Universitatea Transilvania Brașov, ramonaprecup@hotmail.com

*** Lect.univ.drd.,Catedra de Contabilitate, Audit și Control de Gestiune, ASE - București, gabiradu@ase.ro.

ca întregul proces de normalizare contabilă să se bazeze pe un cadru teoretic al contabilității care să stabilească utilizatorii de informații contabile și nevoile lor, să prezinte principiile contabile general admise, să definească conceptele și noțiunile contabile.

S-a răspuns acestei nevoi de remodelare a sistemului contabil românesc, inițial prin apariția OMF 403/1999, înlocuit apoi cu OMF 94/2001 *pentru aprobarea Reglementărilor contabile armonizate cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene și cu Standardele Internaționale de Contabilitate*. Apariția acestui act normativ a adus schimbări importante în mediul contabil românesc. Implicațiile directe ale noilor reglementări contabile s-au regăsit în modul de publicare și comunicare a informației contabile furnizate prin situațiile financiare. Practic, începând cu anul 2001 în țara noastră s-au conturat două sisteme de contabilitate:

- în perioada 2001-2003, societățile comerciale cotate la Bursa de Valori și marile societăți care respectau criteriile stabilite prin OMF 94/2001 au întocmit și publicat situații financiare armonizate la referențialul contabil european și internațional, iar societățile mici și mijlocii continuau să aplice vechile reglementări contabile prevăzute în Legea contabilității 82/1991, modificată ulterior prin OG 61/2001 și aprobată prin Legea 310/2002. Potrivit reglementărilor acestei legi, entitățile economice din țara noastră au fost clasificate în: persoane juridice care întocmesc situații financiare simplificate armonizate cu directivele europene, pe de o parte, și persoane

juridice, încadrate prin reglementări speciale în categoria microîntreprinderilor, pe de altă parte;

- începând cu 1 ianuarie 2003 s-a definit atât un sistem de contabilitate dezvoltat, care făcea trimitere la OMF 94/2001, cât și un sistem de contabilitate simplificat, care se articula pe OMF 306/2002 pentru aprobarea reglementărilor contabile simplificate, armonizate cu directivele europene.

Dacă în țara noastră, în perioada 1948-2000, principalul utilizator al informației contabile a fost statul, iar pentru modelul contabil continental - creditorul, alinierea la referențialul contabil internațional a creat premisele ca informația contabilă publicată în situațiile financiare să fie orientată îndeosebi către necesitățile informaționale ale investitorului. Orientarea contabilității românești către informare și decizie se afla în deplină consonanță cu prioritățile țării noastre de redresare economică, cu nevoia de atragere în circuitul entităților românești de noi surse de finanțare.

Analizând evoluția reformei sistemului contabil românesc după anul 2000, profesorul A.D. Roberts¹ arăta că „dimensiunea europeană și internațională este esențială, dar prin noile reglementări contabile (OMF 94/2001 - n.a.) se urmărește, de asemenea, dezvoltarea piețelor de capital și a procesului de privatizare.” Mai mult, în același studiu se anticipau viitoarele dificultăți ale reformei sistemului contabil din țara noastră provenite din incompatibilitățile abordării specifice culturii contabile anglo-saxone cu tradiția contabilă franceză, care ne-a

servit drept model la începutul anilor '90: problemele de reconciliere între forma juridică și realitatea economică, piața de capital și orientarea bancară a finanțării întreprinderii, necesitățile fiscale și informațiile solicitate de investitori, formarea profesiei contabile pe bază de procedură și formarea pe baza judecății profesionale, toate sunt o „bătălie” pentru viitor. Într-un sens real, aceste probleme se pun în toate țările în tranziție. Marele neajuns a fost că în România aceste discuții au fost complicate de o încercare, ajutată de un grup de consilieri străini, de a cere aplicarea ambelor tradiții contabile, continental-europeană și anglo-saxonă, la întocmirea și publicarea situațiilor financiare pentru toate entitățile considerate „mari” din țară. Este posibil ca acest amestec de tradiții contabile și de probleme adiționale să arate că este vorba, fără îndoială, de o adevărată intruziune culturală.

În România, până în anul 1999, contabilitatea a fost conectată la fiscalitate. Într-o astfel de contabilitate, doar ceea ce este permis din punct de vedere fiscal poate face obiectul recunoașterii în contabilitate. În perioada 2000-2003 contabilitatea a influențat fiscalitatea, în sensul că, pentru a fi respectate principiile contabile, au fost introduse reglementări fiscale care permiteau entităților, prin măsurile fiscale adoptate, să se respecte și principiile contabile. În anul 2004, odată cu intrarea în vigoare a primului Cod Fiscal, contabilitatea din România se distanțează de fiscalitate, existând, pe de o parte, reglementări contabile (OMFP 1752/2005) și, pe de altă parte, reglementări fis-

1 Roberts, A.D. (2002), *Considerații privind evoluția reformei contabile românești*, studiu tradus de Ionașcu I. și Calu D., Revista „Contabilitate, Expertiză și Audit” nr. 1/2002, pag. 14-19

cale (Codul Fiscal), reconcilierea între interesul contabil și cel fiscal realizându-se extracontabil. Considerăm că deconectarea contabilității de fiscalitate s-a realizat parțial, pentru că și astăzi se menține preocuparea practicienilor contabili de a reflecta în contabilitate „imaginea fiscală” a entității și nu imaginea fidelă. În acest sens, M. Dumitrana et al² afirmă: „**ceea ce introduce nou Ordinul 403/1999 este aplicarea principiului primordialității economice asupra juridicului de către societățile mari din România, ceea ce impune acestora deconectarea contabilității de fiscalitate. Însă obișnuința entităților din România de a aplica în contabilitate doar ceea ce este permis de fiscalitate a amânat aplicarea corectă a acestui principiu și implicit deconectarea contabilității de fiscalitate.**”

În noile reglementări contabile, normalizatorul român a abandonat noțiunea de patrimoniu. De altfel, eliminarea este în concordanță cu referențialul contabil internațional, care definește activele ca resurse controlate de entitate, care provin din evenimente și tranzacții trecute, susceptibile să genereze beneficii economice viitoare în interesul întreprinderii. Principiul primordialității economice în fața juridicului începe să prindă contur, existența acestui principiu în cadrul reglementărilor naționale datând din anul 1999, odată cu publicarea OMF 403. Prin acest ordin, normalizatorul contabil român a

inclus în dreptul contabil național reglementări din cadrul standardelor internaționale de contabilitate (din 2003 – denumite Standarde Internaționale de Raportare Financiară – IFRS). În prezent, IFRS sunt obligatorii la nivelul conturilor consolidate ale entităților cotate la bursă.

Standardele sunt bazate pe concepte și nu pe reguli, făcând apel la judecata profesională a practicienilor contabili și a auditorilor. Totodată, se pune accentul pe evaluare înainte de a recunoaște în contabilitate o tranzacție, dar și pe aplicarea principiului pragului de semnificație și a raportului cost-beneficiu în obținerea de informații financiare. Toate aceste cerințe au reprezentat abordări noi pentru contabilitatea din România deoarece conversa, chiar și parțială, la standardele internaționale de raportare financiară, a implicat nu doar o simplă schimbare a regulilor contabile, ci un întreg proces de schimbare la nivelul entității. În acest sens, M. Ristea & I. Jianu³ afirmă: „**Pentru ca aplicarea IFRS să aibă succes, câteva deziderate sunt absolut necesare: contabilitatea sa fie deconectată de fiscalitate și să existe un nivel înalt de formare în rândul profesioniștilor contabili din entitățile care aplică aceste standarde. La data implementării standardelor internaționale de raportare financiară, aceste deziderate nu au fost respectate în România, însă s-au creat premisele respectării lor.**”

Analizând evoluția reformei contabilității din țara noastră după implementarea OMF 94/2001, M. Săcărin⁴ a identificat, la rândul său, o serie de inadvertențe în procesul de armonizare a contabilității românești la referențialul internațional: inexistența unui program coerent de promovare și urmărire a aplicării standardelor internaționale de contabilitate; inexistența precizărilor cu privire la întocmirea conturilor consolidate;⁵ prezentarea deficitară a unor elemente care vizau situația fluxurilor de trezorerie; adoptarea standardelor internaționale de contabilitate fără ca acestea să fie urmată imediat de modificări ale reglementărilor fiscale; reticența manifestată de managerii unor societăți din țara noastră în aplicarea anumitor standarde contabile atunci când tratamentul contabil nu este în concordanță cu cel fiscal; întârzierea care există în țara noastră în ceea ce privește traducerea referențialului contabil internațional.

La sfârșitul anului 2005, discuțiile specialiștilor români în legătură cu coordonatele contabilității românești începând cu 1.01.2006 anticipau ideea menținerii a două sisteme de contabilitate:

- un sistem fundamentat pe IFRS, aplicabil exclusiv la nivelul băncilor, întreprinderilor de interes public și societăților mari cotate la Bursă, cu mențiunea că acest sistem putea fi aplicat facultativ și de către entitățile economice care optau pentru acest referențial;

2 Dumitrana, M.; Jianu, I.; Jinga, G.; Popa, A.F. (2009), *Conceptual and practical difficulties regarding the appliance of IAS 12 in Romania*, studiu publicat pe CD în volumul Conferinței Internaționale AMIS 2009

3 Ristea, M. & Jianu, I. (2009), *L'expérience de la Roumanie dans l'application des normes IAS/IFRS*, studiu prezentat la Congresul Asociație Franceze de Contabilitate, Strasbourg 2009, disponibil pe site-ul www.afc-cca.fr

4 Săcărin, M. (2004), *Lumini și umbre ale implementării Standardelor Internaționale de Contabilitate în România*, studiu publicat în volumul Congresului profesiei contabile din România, pag. 741-748

5 Problema situațiilor financiare consolidate a apărut pentru prima dată în reglementările contabile românești în anul 2000 prin adoptarea OMF 772/2000; s-a încercat o aplicare experimentală a acestui ordin pe cinci societăți de grup, dar în cele din urmă s-a renunțat la aplicarea acestuia din rațiuni care ne sunt necunoscute

- un sistem simplificat, articulat numai pe directivele europene (a IV-a și a VII-a).

Prin implementarea OMF 1752/2005 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene a fost amânat sistemul contabil articulat pe IFRS. Prin urmare, politicile contabile adoptate de către normalizatorul român pentru anul 2006 reprezintă rezultanta alinierii la directivele contabile europene, a IV-a și a VII-a, cu precizarea că sunt preluate și anumite prevederi proprii cadrului general IASB și referențialului IFRS: definirea și recunoașterea activelor, datoriilor, capitalurilor proprii, veniturilor și cheltuielilor etc.

Așa cum arăta M. Ristea⁶ „**perioada 1 ianuarie 2005 - 31 decembrie 2007 poate fi considerată de tranziție pentru sistemele contabile.**” Mai mult, opțiunea pentru o perioadă de tranziție și adoptarea unor reglementări contabile conforme cu directivele contabile europene reprezintă un demers apreciat pozitiv „**având în vedere că prevederile din aceste directive devin norme juridice în dreptul contabil al fiecărei țări care se vrea membră în Uniunea Europeană.**” Iată că, pentru moment, contabilitatea din țara noastră a devenit „prizoniera” directivei contabile europene. Viitorul imediat al contabilității în contextul globalizării piețelor are o anumită doză de incertitudine în condițiile în care însuși procesul globalizării este de multe ori contestat. Prin urmare, astăzi, la nivel in-

ternațional se aspiră către un model contabil în măsură să servească un model economic fără precedent în istoria omenirii, dincolo de orice graniță și construit printr-o convergență perfectă a piețelor din întreaga lume.

Se pare că intenția legiuitorului de a aduce reglementările naționale cât mai aproape de standardele internaționale de raportare financiară nu a avut succes. În prezent, *Ordinul 907/2005* (modificat de *Ordinul 2001/2006*) privind aplicarea *Standardelor Internaționale de Raportare Financiară* stabilește pentru societățile comerciale ale căror valori mobiliare la data bilanțului sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată și care întocmesc situații financiare consolidate, începând cu exercițiul financiar 2007, să aplice standardele internaționale de raportare financiară. Celelalte entități, considerate de interes public⁷, pot aplica standardele internaționale de raportare financiară la întocmirea situațiilor financiare individuale sau consolidate, pentru necesități proprii de informare. Însă, în relația cu instituțiile statului, toate entitățile, inclusiv cele care aplică standardele internaționale de raportare financiară, întocmesc situații financiare anuale conforme cu directivele europene. Cu toate acestea, avantajele aplicării standardelor internaționale de raportare financiară sunt de necontestat și, în acest sens, putem menționa: ameliorarea comunicării financiare, creșterea volumului tranzacțiilor cu partenerii străini, acce-

sul facil la piețele financiare, simplificarea realizării de comparații între entități, armonizarea regulilor contabile, creșterea calității informației contabile.

Astăzi, la nivel internațional, se discută și despre posibilitatea implementării standardelor internaționale de raportare financiară, într-o manieră simplificată, în cadrul entităților mici și mijlocii. În acest sens, Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB) a publicat în februarie 2007, *Proiectul de Expunere al Standardului Internațional de Raportare Financiară pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii*. Acesta are caracter orientativ înainte de emiterea lui ca standard internațional de raportare financiară. Acest proiect a fost elaborat prin: extragerea conceptelor fundamentale din cadrul general al IASB, a principiilor și îndrumărilor obligatorii din corpul complet de standarde și analiza modificărilor care sunt adecvate în lumina necesităților utilizatorilor și a considerațiilor cost-beneficiu.

Opiniile privind necesitatea implementării standardelor internaționale de raportare financiară pentru întreprinderile mici și mijlocii sunt împărțite deoarece se consideră că, pe de o parte, o contabilitate complexă și o mai mare furnizare de informații mai degrabă sporesc dificultățile întreprinderilor mici și mijlocii, în timp ce, pe de altă parte, o contabilitate bine fundamentată și furnizarea de informații de calitate sporesc încrederea investitorilor de a contribui cu capital. Tot-

6 Ristea, M. (2005), *Statică și dinamică în contabilitate*, Revista „Contabilitate și Informatică de Gestiune” nr. 13-14/2005, pag. 6-12

7 Entitățile de interes public cuprind: instituțiile de credit; instituțiile financiare nebancale, societățile de asigurare, de asigurare-reasigurare și de reasigurare; entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, societățile de servicii de investiții financiare, societățile de administrare a investițiilor și organismele de plasament colectiv, autorizate/avizate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare; societățile comerciale ale căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată; companiile și societățile naționale

odată, trebuie semnalat faptul că întreprinderile mici și mijlocii sunt de multe ori preocupate de ideea că o prea mare transparență în conturi poate afecta competitivitatea.

Nevoia implementării standardelor internaționale de raportare financiară pentru întreprinderile mici și mijlocii, este justificată de L. Felea-gă & N. Felea-gă⁸ astfel: „dorința entității de a fi cotate pe o piață financiară, intenția de a vinde întreprinderea unei entități străine, încercarea de a răspunde solicitărilor finanțatorilor, asigurarea comparabilității în raport cu entitățile concurente, reducerea costurilor prin includerea în cadrul standardului a tuturor aspectelor pe care ar putea să le întâlnească o entitate, încercarea de a măsura impactul deciziilor strategice, de finanțare și operaționale, optimizarea relației contabilitate – fiscalitate”. Totodată, pot fi evidențiate o serie de riscuri precum: riscul schimbărilor recente în cadrul reglementărilor contabile pentru întreprinderile mici și mijlocii, complexitatea întreprinderilor mici și mijlocii, lipsa personalului de specialitate sau dificultăți în asimilarea noilor concepte, precum valoarea justă.

În prezent, după numeroase discuții, denumirea standardului, *Standardul Internațional de Raportare Financiară pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii*, a fost modificată în *Standardul Internațional de Raportare Financiară pentru Entități fără Responsabilitate Publică*, fiind adoptate totodată și o serie de decizii care, după părerea noastră, nu sunt cele mai potrivite, precum interzicerea

reevaluării imobilizărilor corporale și necorporale, imposibilitatea capitalizării cheltuielilor de dezvoltare. Textul final al standardului este prevăzut a fi publicat în acest an. Rămâne de văzut în ce măsură standardul va fi acceptat de Parlamentul European pentru ca apoi să devină obligatoriu și pentru întreprinderile mici și mijlocii din țara noastră.

Modificările din domeniul reglementărilor contabile care au avut loc în ultimii 10 ani în România par să asigure o punte de legătură către viitoarele reglementări care se preconizează în perioada următoare. În acest sens, considerăm că este importantă cunoașterea punctelor de vedere ale firmelor de consultanță și audit privind influența modificărilor din sfera reglementărilor în domeniul contabilității asupra practicii contabile din țara noastră.

Metodologia de cercetare

Obiectivul acestui studiu îl reprezintă analiza punctelor de vedere ale firmelor de consultanță și audit din România cu privire la evoluția procesului de armonizare a raportărilor financiare cu directivele europene și cu standardele internaționale de raportare financiară și a practicii contabile naționale. Pentru realizarea acestui obiectiv s-a realizat o cercetare de tip pozitiv. În acest sens, I. Ionașcu⁹ precizează că abordarea pozitivă în contabilitate presupune că orice formulare teoretică nu poate fi valabilă, deci

„adevărată”, decât dacă este verificată empiric, prin confruntarea ipotezei cu faptele. Casta J.F.¹⁰ estimează că teoria pozitivă a contabilității tinde să explice și să previzioneze comportamentul producătorilor și utilizatorilor informației contabile, în scopul reflectării genezei situațiilor financiare. Astfel, teoria pozitivă a contabilității nu urmărește să arate ceea ce trebuie făcut, ci să explice practicile observate cu scopul de a elabora legi de comportament. Metodologia teoriei pozitive constă în a dezvolta ipoteze asupra factorilor care influențează practicile contabile și să testeze empiric validitatea lor.

Prin acest studiu ne-am propus să validăm sau să invalidăm următoarele ipoteze:

IPOTEZA 1: Profesioniștii contabili acordă mai mare importanță recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare decât prezentării informațiilor în situațiile financiare;

IPOTEZA 2: În practica contabilă din România, raționamentul fiscal domină raționamentul economic în momentul recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare;

IPOTEZA 3: Entitățile care au aplicat reglementările contabile armonizate cu directivele europene și standardele internaționale de contabilitate au întâmpinat dificultăți mai mari în punerea acestora în aplicare decât entitățile mici și mijlocii care au aplicat doar reglementările contabile conforme cu directivele europene;

8 Felea-gă, L. & Felea-gă, N. (2008), *Lumini și umbre ale implementării Standardelor Internaționale de Contabilitate în România*, studiu publicat în volumul Congresului profesiei contabile din România, pag. 180-190

9 Ionașcu, I. (2003), *Dinamica doctrinelor contabilității contemporane*, Ed. Economică, București, pag.76-84

10 Casta, J.F. (2009), *Theorie positive de la comptabilité*, Encyclopedie de Comptabilité, Controle de Gestion et Audit, Ed. Economică, pag. 1393-1402

IPOTEZA 4: Entitățile consideră că beneficiile implementării standardelor internaționale de raportare financiară justifică dificultățile implicate de aplicarea acestora;

IPOTEZA 5: Armonizarea reglementărilor contabile cu standardele internaționale de raportare financiară s-a făcut înainte ca profesioniștii contabili să fie pregătiți pentru această schimbare.

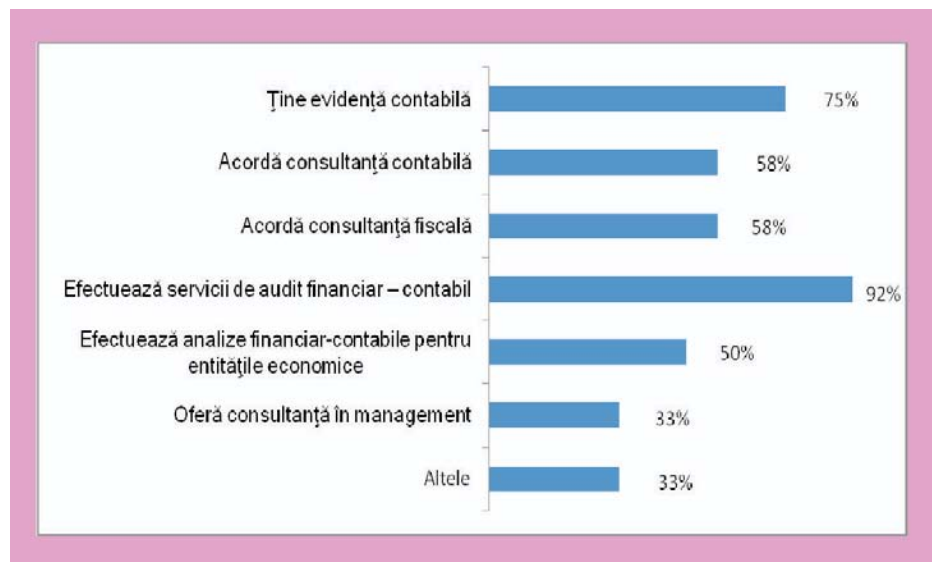
Pentru verificarea ipotezelor au fost trimise chestionare pe cale electronică la 106 societăți de consultanță și audit. Au fost selectate societățile de audit care au cel puțin doi auditori. În urma selecției au fost identificate 125 de societăți, atât din București, cât și din provincie, însă doar 106 societăți aveau publicată o adresă de mail pe site-ul Camerei Auditorilor Financieri din România. Trebuie să facem precizarea că societățile de audit cărora le-am solicitat completarea chestionarului nu au manifestat deschidere față de acest demers deoarece am primit răspuns numai de la o parte din societăți, printre acestea neregăsindu-se niciuna din cele patru mari firme de audit (Big 4).

Rezultate și discuții

Persoanele care au răspuns demersului nostru îndeplinesc funcții de administrator, sunt persoane cu funcții de conducere (manager contabil, director executiv, director financiar, director), asociați, experți contabili. Mai mult de 90% dintre respondenți au și calitatea de auditori. În ceea ce privește sediul social al entităților care au răspuns solicitărilor noastre, 75% din societăți

sunt din București și 25% își desfășoară activitatea în provincie. Toate entitățile cuprinse în eșantion au o cifră de afaceri sub 1.000.000 EUR. În legătură cu obiectul de activitate al acestor entități, am constatat că, în cea mai mare parte, acestea efectuează servicii de audit,

activitate urmată de ținerea evidenței contabile și, într-o proporție egală, acordă consultanță contabilă și fiscală. Din numărul societăților de la care am primit răspuns, jumătate realizează și analize financiar-contabile, așa cum rezultă din graficul de mai jos.

1. Profesioniștii contabili din România acordă o importanță mai mare recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare decât prezentării informațiilor în situațiile financiare?

Prin cercetarea noastră ne-am propus să aflăm în ce măsură profesioniștii contabili acordă importanța cuvenită situațiilor financiare. Am plecat de la premisa că există posibilitatea menținerii unei inerții care înclină în favoarea tehnicismului contabil și recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare. După centralizarea tuturor răspunsurilor am constatat că prima ipoteză¹¹ formulată de noi este invalidată: 92% dintre respondenți consideră că profesioniștii contabili acordă aceeași importanță recunoașterii tranzacțiilor econo-

mico-financiare și prezentării informațiilor în situațiile financiare. În același timp, majoritatea respondenților acordă o importanță mare instrucțiunilor de utilizare a planului de conturi. Din analiza răspunsurilor primite, am constatat faptul că în mediul contabil din România există astăzi o oarecare confuzie în legătură cu înțelegerea conceptelor și a principiilor contabile, dar și în ceea ce privește rezolvarea unor probleme privind evaluarea, recunoașterea și prezentarea elementelor în situațiile financiare. Am ajuns la această concluzie pentru că marea majoritate a societăților de consultanță și audit prinse în sfera cercetării noastre au declarat că acordă consultanță pe aceste direcții.

11 IPOTEZA 1: Profesioniștii contabili acordă mai mare importanță recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare decât prezentării informațiilor în situațiile financiare

2. În practica contabilă din România, raționamentul fiscal domină raționamentul economic în momentul recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare?

Obiectivul situațiilor financiare este acela de a furniza informații despre situația financiară, performanța și fluxurile de trezorerie ale unei entități pentru o gamă largă de utilizatori, printre care investitorii actuali și potențiali, creditorii financiari, furnizorii, clienții, salariații, statul și publicul în general (Cadrul general IASB, 2007). Analiza principiilor utilizate în standardele internaționale de raportare financiară scoate în evidență originea anglo-saxonă a acestora¹². Contabilitatea anglo-saxonă este concepută pentru piețele financiare și privilegiază așteptările investitorilor care doresc să știe dacă activele deținute în prezent de entitate includ sau nu plusuri de valoare latente deoarece valoarea entității și, implicit, valoarea acțiunii sunt influențate de aceste variații de valoare. În schimb, contabilitatea continentală privilegiază prudența și protecția creditorilor. Această abordare, diferită de cea anglo-saxonă, tinde să întârzie apariția profiturilor, evaluând activele de manieră prudentă. Interesul creditorilor nu este acela de a lua în considerare previziunile privind plusurile sau minusurile de valoare ale activelor și datoriilor, ci de a ști dacă datoriile vor fi rambursate.

În România, în perioada 1948-1989 singurul utilizator al informației contabile a fost statul, realitate care s-a menținut și în anii '90. În aceas-

tă perioadă, profesionistul contabil din țara noastră a fost învățat să acorde o atenție sporită tehnicii contabile, Ministerul Finanțelor Publice elaborând în acest sens instrucțiuni clare pentru contabilizarea operațiunilor economico-financiare. Istoria normalizării contabile în România scoate în evidență rolul statului ca principal utilizator al informației contabile. Din cauza contextului economic și politic, timp de cincizeci de ani, profesionistul contabil din România a fost învățat să obțină informații contabile destinate unui singur utilizator – statul. După anul 1990, principalul utilizator al informației contabile a rămas statul, marele său interes vizând problematica impozitelor, taxelor și a diferitelor contribuții care trebuie calculate, contabilizate și virate de către entitățile economice bugetului de stat consolidat.

În anul 2000, contabilitatea din România a fost conectată la realitățile internaționale, care atribuie informației contabile valențe noi. Prin implementarea OMF 94/2001, Ministerul Finanțelor Publice a recunoscut și alte categorii de utilizatori ai informației contabile – investitorii, salariații, instituțiile de credit, partenerii de afaceri, publicul și managerii. Începând cu anul 2000, schimbările din domeniul reglementărilor contabile au avut ca obiectiv orientarea contabilității spre furnizarea de informații pertinente și către alte categorii de utilizatori, printre care investitorii și creditorii ocupă un rol primordial. Astăzi, este de așteptat să se mențină aceeași grijă a contribuabililor în relația lor cu fiscalitatea pentru

că o mentalitate generalizată și întreținută timp de decenii nu poate fi schimbată rapid. Totuși, în urma studiului realizat de noi rezultă că majoritatea profesioniștilor contabili consideră că obiectivul situațiilor financiare este de a furniza informații tuturor categoriilor de utilizatori.

Ordinul 1752/2005 a creat premisele unei contabilități deconectate de fiscalitate, parțial, prin exercitarea raționamentului economic în evaluarea și recunoașterea tranzacțiilor economico-financiare, pe de o parte, și aplicarea principiului primordialității economicului asupra juridicului¹³, pe de altă parte. Un exemplu în acest sens apare în cazul stabilirii duratelor de amortizare a activelor imobilizate. Astfel, în cazul programelor informatice, codul fiscal precizează că acestea se amortizează liniar pe o perioadă de trei ani. În schimb, OMFP 1752/2005 stabilește că amortizarea se calculează pe baza unui plan de amortizare, de la data punerii în funcțiune și până la recuperarea integrală a valorii de intrare a activelor, conform duratelor de utilizare economică și condițiilor de utilizare a acestora. Prin durata de utilizare economică se înțelege durata de viață utilă, aceasta reprezentând, în cele mai multe cazuri, perioada în care un activ este prevăzut a fi disponibil pentru utilizare de către o entitate. Prin urmare, duratele de utilizare folosite la calculul și înregistrarea amortizării în contabilitate sunt stabilite de către entitate și pot fi diferite de duratele de utilizare folosite la calculul amortizării fiscale.

12 Walton, P. (2008), *La comptabilité anglo-saxonne*, Ed. Découverte, Paris, pag. 5-16

13 Principiul primordialității economicului asupra juridicului este destul de puțin aplicat în România cu toate că acest principiu face parte din principiile obligatorii care trebuie aplicate de entitățile care întocmesc setul complet de situații financiare

Sunt pregătiți profesioniștii contabili din România să aplice principiul primordialității economicului asupra juridicului în contabilitate sau, mai mult, să-și exercite raționamentul profesional în evaluarea și recunoașterea tranzacțiilor economico-financiare? Răspunsul este: încă **NU**. O demonstrează și rezultatele cercetării noastre întrucât cea de-a doua ipoteză a fost validată¹⁴: 67% dintre respondenți acordă o importanță *foarte mare* implicațiilor fiscale cu ocazia recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare, 25% o importanță *mare* și doar 12% dintre respondenți acordă o importanță *mică*.

Majoritatea reprezentanților firmelor de consultanță și audit împărtășesc aceeași opinie referitoare la viitorul sistemului contabil românesc: nevoia de a deconecta contabilitatea de la fiscalitate. Rezultatele cercetării noastre demonstrează clar această poziție a firmelor de consultanță și audit pentru că 92% dintre respondenți consideră că în viitor ar trebui acordată o mai mare importanță raționamentului economic, în defavoarea raționamentului fiscal.

Pentru IASB, ca pentru toți cei care partajează concepția anglo-saxonă a contabilității, informația contabilă trebuie să privilegieze analiza economică, de unde principiul primordialității economicului asupra juridicului, a cărui manifestare cea mai evidentă este recunoașterea activelor care fac obiectul contractelor de leasing financiar în bilanțul locatarilor. Aplicarea standardelor internaționale de raportare finan-

ciară cere profesioniștilor contabili și tuturor celor care utilizează această contabilitate să aibă o pregătire financiară aprofundată. Aceste standarde sunt orientate spre investitori, de aceea este indispensabil ca profesioniștii contabili care întocmesc situațiile financiare conforme cu standardele internaționale să înțeleagă nevoile de informare ale piețelor financiare. Utilizarea modelelor economice, uneori sofisticate, de exemplu, în cazul determinării valorii juste a stock-options, cere în egală măsură o bună cunoaștere a teoriei financiare.

3. Entitățile care au aplicat reglementările contabile armonizate cu directivele europene și standardele internaționale de raportare financiară au întâmpinat dificultăți mai mari în punerea acestora în aplicare decât entitățile mici și mijlocii care au aplicat doar reglementările contabile conforme cu directivele europene?

După căderea regimului comunist, sistemul contabil din țara noastră a fost reconstruit după modelul francez, conectat la prevederile directivei europene. Prin urmare, în anii '90, contabilitatea din România a fost racordată într-o anumită măsură la realitățile europene. Referențialul IFRS conferă o dimensiune nouă contabilității, necunoscută de mediul contabil românesc până în anul 2000. Din acest considerent, reforma sistemului contabil din țara noastră, demarată la începutul anilor 2000, orientată atât spre filosofia directivei europene, cât și spre standardele inter-

naționale de contabilitate a pus în dificultate profesionistul contabil din țara noastră. Cea de-a treia ipoteză¹⁵ formulată de noi vizează tocmai acest aspect și a fost validată în proporție de 100%. Toți respondenții consideră că entitățile care au aplicat reglementările contabile armonizate cu directivele europene și cu standardele internaționale de contabilitate au întâmpinat dificultăți mai mari în punerea acestora în aplicare decât entitățile mici și mijlocii care au aplicat doar reglementările contabile conforme cu directivele europene.

La întrebarea noastră legată de motivația armonizării reglementărilor contabile cu standardele internaționale de raportare financiară pentru marile entități, în perioada 2000-2005, majoritatea specialiștilor consideră că a fost dictată, pe de o parte, de cerințele pieței de capital, iar, pe de altă parte, de integrarea României în Uniunea Europeană. Numai un singur respondent consideră că motivația acestei armonizări ar putea fi determinată de costul mic al capitalului.

Cine ar trebui să aplice standardele internaționale de raportare financiară? Opiniile respondenților sunt împărțite: o parte consideră că acest referențial contabil ar trebui aplicat de către entitățile mari și cele de interes public, iar cealaltă parte consideră oportună extinderea acestui referențial la toate entitățile economice. Din prelucrarea răspunsurilor am ajuns la următoarea proporție: 75% dintre respondenți consideră că, dacă

14 IPOTEZA 2: În practica contabilă din România, raționamentul fiscal domină raționamentul economic în momentul recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare

15 IPOTEZA 3: Entitățile care au aplicat reglementările contabile armonizate cu directivele europene și standardele internaționale de raportare financiară au întâmpinat dificultăți mai mari în punerea acestora în aplicare decât entitățile mici și mijlocii care au aplicat doar reglementările contabile conforme cu directivele europene

Ministerul Finanțelor Publice ar decide implementarea standardelor internaționale de raportare financiară pentru toate entitățile, ar fi cea mai bună soluție, având în vedere credibilitatea și comparabilitatea informațiilor furnizate investitorilor români și străini, iar 25% dintre reprezentanții firmelor de consultanță și audit consideră că efortul depus pentru asimilarea standardelor internaționale de raportare financiară nu se justifică în raport cu avantajele oferite decât în cazul entităților cotate.

4. Entitățile consideră că beneficiile implementării standardelor internaționale de raportare financiară justifică dificultățile implicate de aplicarea acestora?

Prin cercetarea pe care am realizat-o, ne-am propus să aflăm cum interpretează reprezentanții firmelor de consultanță în domeniul financiar-contabil raportul costuri-beneficii din perspectiva implementării referențialului internațional. Pentru atingerea acestui deznăscut am formulat cea de-a patra ipoteză¹⁶ care a fost invalidată parțial. Am ajuns la această concluzie deoarece 58,3% dintre societățile incluse în eșantion au efectuat audit la societăți care au aplicat/aplică standardele internaționale de raportare financiară, iar din răspunsurile pe care le-am primit de la aceste societăți am constatat următoarele: 71,4% dintre acești respondenți nu s-au putut pronunța pe această temă, 14,3% consideră că beneficiile depășesc costurile și restul respondenților consideră că beneficiile nu depășesc

costurile. Iată că, cel puțin în acest moment, profesioniștii contabili din țara noastră nu sunt în măsură să aprecieze dacă implementarea referențialului internațional este justificabilă din punct de vedere al raportului cost-beneficiu.

Am fost interesați prin studiul nostru să aflăm și poziția firmelor de consultanță în ceea ce privește identificarea principalelor beneficii și costuri generate de aplicarea standardelor internaționale de raportare financiară. La întrebarea legată de beneficiile implementării referențialului internațional am primit răspunsuri multiple, care pot fi sintetizate astfel: majoritatea respondenților, respectiv 75%, consideră că principalul avantaj adus de implementarea standardelor internaționale de raportare financiară este comparabilitatea informațiilor contabile între diferite țări, iar 50% consideră ca beneficii și comparabilitatea între industrii și calitatea standardelor internaționale de raportare financiară.

În privința costurilor, trebuie să facem mențiunea că și la acest capitol am primit răspunsuri multiple, în sensul că fiecare respondent a identificat mai multe costuri ale implementării referențialului internațional, după cum urmează: majoritatea respondenților, respectiv 83%, consideră că principalele costuri sunt generate de procesul de implementare a referențialului internațional, 25% au reclamat costurile de supraveghere și 8% - de competiție. Pe de altă parte, concluziile studiului realizat de I. Ionașcu¹⁷ asupra societăților cotate la Bursa de Valori București pun în evidență costuri ale implementării

standardelor internaționale de raportare financiară relativ mici, aproximativ 30.000 euro/entitate, ceea ce reprezintă doar 0,035% din media cheltuielilor operaționale ale companiilor investigate la 31 decembrie 2004.

Cu siguranță, cei chemați să aplice referențialul internațional în țara noastră au întâmpinat o serie de dificultăți și această realitate a fost confirmată și de rezultatele cercetării noastre. Respondenții s-au confruntat cu o serie de dificultăți în aplicarea IFRS, dificultăți care, în ordinea importanței lor, se referă la: tratamentul contabil al instrumentelor financiare, problematica pensiilor, tratamentul deprecierilor și recunoașterea veniturilor. În ceea ce privește maniera de aplicare a referențialului IFRS, prin cercetarea pe care am realizat-o am constatat că profesioniștii contabili aleg să pună în practică acest referențial atât efectiv, cât și prin retratarea balanței de verificare.

Una dintre problemele actuale cu care se confruntă organismul de normalizare internațional constă în stabilirea valorii juste, având în vedere că tot mai multe elemente trebuie sau pot fi evaluate la valoarea justă. Însă această problemă nu se află printre cele identificate de respondenții la chestionar. Aceasta, probabil, și datorită faptului că utilizarea valorii juste în evaluare nu este de dată recentă. De mult timp, stocurile sunt evaluate la minimul dintre cost și valoarea realizabilă netă, care este de fapt o valoare justă diminuată cu costurile aferente vânzării. Noutatea constă în a utiliza valoarea justă la evaluarea și recunoașterea în con-

16 IPOTEZA 4: Entitățile consideră că beneficiile implementării standardelor internaționale de raportare financiară justifică dificultățile implicate de aplicarea acestora

17 Ionașcu, I. (2008), *Internaționalizarea contabilității. Evoluții și consecințe în mediul românesc*, Ed. ASE, București, pag. 51-82

tabilitate a activelor nu doar în cazul în care există un minus de valoare, ci și în situația în care valoarea justă a unui activ este superioară costului său. Pe de altă parte, B. Raffournier¹⁸ consideră că importanța evaluării la valoarea justă este mult supraestimată deoarece standardele nu impun acest mod de evaluare decât pentru un număr limitat de active și datorii.

5. Armonizarea reglementărilor contabile cu IFRS s-a făcut înainte ca profesioniștii contabili să fie pregătiți pentru această schimbare?

Nu în ultimul rând, prin cercetarea pe care am realizat-o am fost interesați să aflăm și punctul de vedere al firmelor de consultanță și audit în legătură cu oportunitatea implementării referențialului internațional în raport cu gradul de pregătire a profesioniștilor contabili în această materie. Știm ce s-a întâmplat în anul 2001, odată cu apariția ordinului 94/2001, care a obligat societățile mari din țara noastră să aplice un model contabil mixt, care își avea pilonii atât în Directiva a IV-a a CEE, cât și în standardele internaționale de contabilitate. Ministerul Finanțelor Publice a impus această schimbare destul de rapid. Ultima ipoteză¹⁹ formulată de noi a fost în mod clar validată. Majoritatea respondenților, respectiv 83%, consideră că armonizarea reglementărilor contabile cu standardele internaționale de raportare financiară s-a produs înainte ca profesioniștii contabili din țara noastră să

fie pregătiți pentru această schimbare. Rezultatele cercetării noastre demonstrează faptul că, la data implementării referențialului internațional, majoritatea profesioniștilor contabili nu cunoșteau acest referențial, gradul de cunoaștere fiind îngrijorător, mai mic de 20%. Astăzi, 75% dintre auditori consideră că profesioniștii contabili stăpânesc referențialul internațional în proporție de aproximativ 40%²⁰. Restul, de 25% dintre respondenți, consideră că astăzi profesioniștii contabili nu sunt pregătiți să aplice referențialul internațional.

Pentru Ministerul Finanțelor Publice opinia auditorilor în ceea ce privește frecvențele schimbări la care au fost supuse reglementările contabile din țara noastră ar trebui să devină un semn de întrebare. Potrivit rezultatelor cercetării noastre, frecvențele schimbări care au avut loc la nivelul reglementărilor contabile sunt considerate de către auditori justificabile în proporție de 50% și nejustificabile în proporție de 42%. Numai un singur respondent (8%) consideră oportune aceste schimbări repetate la care au fost supuse reglementările contabile din țara noastră.

Prin comparație, în SUA puterea de normalizare în domeniul contabilității aparține SEC (Securities and Exchanges Commission) – normalizatorul bursier național – încă de la apariția sa în anul 1933. SEC a delegat apoi această misiune sectorului privat, auditorii având un rol principal în procesul de normalizare. Facem precizarea că în

SUA numai contabilitatea entităților cotate este normalizată, celelalte entități aplicând fie principiile contabile general admise – GAAP (General Accepted Accounting Principles), fie regulile fiscale.

Reglementarea contabilă în Marea Britanie cuprinde în principal două elemente: pe de o parte, regulile de evaluare și recunoaștere a tranzacțiilor economico-financiare, exigențele de audit etc. cuprinse în Legea societăților comerciale din anul 1985 și, pe de altă parte, standardele contabile. Standardele contabile din Marea Britanie cunoscute sub denumirea de SSAP²¹ (Statement of Standard Accounting Practice) și FRS²² (Financial Reporting Standard) sunt emise de organismul de normalizare contabilă FRC (Financial Reporting Council) care cuprinde 30 de membri din toate organizațiile care sunt interesate de informațiile financiare: statul, profesia contabilă, analiștii financiari, entitățile, cadrele universitare etc.

Prin urmare, reglementarea contabilă în țările anglo-saxone rezultă dintr-un parteneriat între stat și profesie. Statul furnizează un minim de reguli și lasă profesiei contabile grija de a le completa și de a controla accesul la profesie. Astfel, statul nu intervine decât dacă o problemă rămâne nerezolvată fără ajutorul său. Aceasta reprezintă una din marile diferențe culturale între România și țările anglo-saxone.

În rândul profesioniștilor contabili se manifestă dorința de schimbare în ceea ce privește organismul care ar trebui să se ocupe de procesul de

18 Raffournier, B. (2007), *Les oppositions françaises à l'adoption des IFRS: examen critique et tentative d'explication*, „Revue Comptabilité, Contrôle, Audit”, decembrie 2007, pag. 21-41

19 IPOTEZA 5: Armonizarea reglementărilor contabile cu IFRS s-a făcut înainte ca profesioniștii contabili să fie pregătiți pentru această schimbare

20 Procentul a fost calculat ca media gradului de cunoaștere al IFRS furnizat de fiecare respondent

21 Standardele mai vechi emise de Accounting Standards Committee (înlocuit în prezent de Accounting Standards Board)

22 Standardele emise de Accounting Standards Board

normalizare a contabilității din țara noastră. După sintetizarea rezultatelor cercetării am constatat că majoritatea respondenților²³, respectiv peste 90%, împărtășesc opinia potrivit căreia normalizarea contabilității din România ar trebui să revină în competența Consiliului Contabilității și Raportărilor Financiare (CCRF), peste 60% dintre respondenți consideră oportun ca acest proces să devină responsabilitatea Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România (CECCAR), 50% consideră că procesul de reglementare ar trebui să fie și în responsabilitatea Camerei Auditorilor Financiarți din România (CAFR) și numai 50% susțin ca normalizarea contabilității să rămână apanajul Ministerului Finanțelor Publice (MFP).

Sinteza răspunsurilor privind organismul care ar trebui să asigure normalizarea contabilității din România este prezentată în graficul de mai jos.

În România, reglementarea contabilă a fost numai în responsabilitatea Ministerului Finanțelor Publice, în afara unei consultări sufi-

ciente cu reprezentanții organismelor profesiei contabile. Astăzi se încearcă eliminarea acestui neajuns în sensul că se dorește ca reprezentanții organismelor profesiei contabile să fie implicați activ în procesul de reglementare contabilă. Un prim pas a fost realizat prin apariția Consiliului Contabilității și Raportărilor Financiare, care este un organism independent de supraveghere, având ca scop asigurarea convergenței reglementărilor naționale în domeniul contabilității și auditului financiar cu reglementările aplicabile în Uniunea Europeană. Contextul actual reclamă existența unui grup de experți pe probleme de contabilitate cu misiunea de a oferi servicii de asistență, consultanță, pregătire și informare și de a se asigura că în România sunt implementate procese efective și eficiente de traducere a standardelor internaționale de raportare financiară și a materialelor referitoare la aceste standarde.

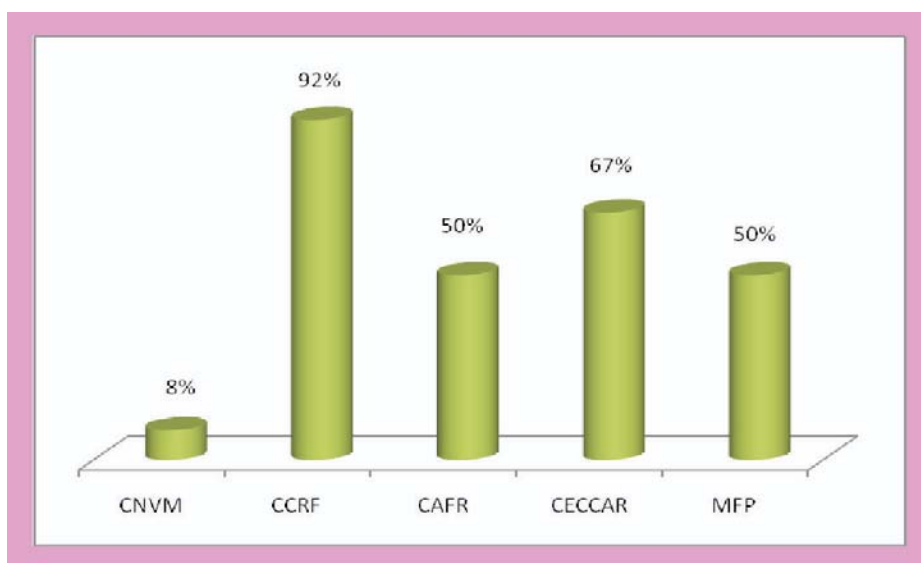
Prin urmare, influența anglo-saxonă privind existența unui organism independent format din profesioniști contabili care să joace un

rol activ în procesul reglementării contabile se manifestă și în țara noastră, această schimbare fiind percepută pozitiv și de majoritatea firmelor de consultanță și audit care, așa cum a rezultat din studiul nostru, consideră că reglementarea contabilă din România trebuie să fie responsabilitatea Consiliului Contabilității și Raportărilor Financiare.

Concluzii

În urma studiului pe care l-am realizat am constatat că profesioniștii contabili din România acordă în egală măsură importanță recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare, cât și prezentării informațiilor în situațiile financiare. Se remarcă astfel deschiderea profesioniștilor contabili către spiritul standardelor internaționale de raportare financiară, unde accentul este pus pe prezentarea informațiilor în situațiile financiare și nu numai pe modul de evaluare și recunoaștere a tranzacțiilor economico-financiare în contabilitate.

Relația contabilitate-fiscalitate, o relație mult discutată și interpretată din diverse puncte de vedere și interese, reprezintă în continuare o sursă de convergențe și divergențe, de compatibilități și incompatibilități. Deși în prezent contabilitatea din România, prin reglementările contabile care au fost emise în ultimii ani, s-a detașat de fiscalitate, cutuma unei contabilități conectate la fiscalitate caracterizează încă practica contabilă. O demonstrează rezultatele studiului nostru care validează ipoteza conform căreia, în practica contabilă din România, raționamentul fiscal domină raționamentul economic în

23 Au fost date răspunsuri multiple

momentul recunoașterii tranzacțiilor economico-financiare.

În România, transformările care au avut loc în plan contabil în ultimii 10 ani au fost profunde, sistemul contabil românesc fiind supus unui amplu și serios proces de reformă în scopul adaptării acestuia la noile condiții economice, politice, juridice și, nu în ultimul rând, sociale. Complexitatea și noutatea la acel moment a standardelor internaționale de contabilitate au fost motivele principale care au determinat ca punerea acestora în practică să fie dificilă. Prin urmare, entitățile care în acea perioadă au aplicat reglementările contabile armonizate cu directivele europene și cu standardele internaționale de raportare financiară au întâmpinat dificultăți mai mari în punerea acestora în aplicare, decât entitățile mici și mijlocii care au aplicat doar reglementările contabile conforme cu directivele europene.

Superioritatea referențialului internațional din punct de vedere calitativ este uneori pusă sub semnul întrebării din cauza complexității acestui referențial contabil. Profesioniștii contabili din țara noastră nu sunt în măsură să aprecieze dacă implementarea referențialului internațional este justificabilă din punct de vedere al raportului cost-beneficiu. Însă, toate entitățile de consultanță și audit consideră că armonizarea reglementărilor contabile cu standardele internaționale de raportare financiară s-a făcut înainte ca profesioniștii contabili să fie pregătiți pentru această schimbare.

Rezultatele studiului nostru au evidențiat consecințele apărute, ca urmare a schimbărilor profunde la nivelul reglementărilor contabile care au avut loc în practica contabilă din România în ultimii 10

ani. Principala limită a cercetării este legată de numărul redus de societăți de consultanță și audit care au răspuns chestionarului și de subiectivismul autorilor în inter-

pretarea răspunsurilor. Direcțiile de cercetare viitoare vizează extinderea eșantionului analizat, în scopul oferirii unor informații mai pertinente.

Mulțumiri

Acest articol este rezultatul proiectului de cercetare „Dezvoltarea unui model funcțional de optimizare a strategiei naționale privind raportările financiare ale entităților sectorului privat din România”, CNMP 92-085/2008”. Acest proiect este finanțat de Consiliul Național de Management al Proiectelor, fiind coordonat de Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, Academia de Studii Economice din București și Universitatea de Vest din Timișoara.

Mulțumim societăților de audit care au răspuns demersului nostru, precum și evaluatorului anonim care a realizat recenzia articolului și ale cărui recomandări au condus la îmbunătățirea calității prezentei lucrări.

Bibliografie

- Casta, J.F. (2009), *Theorie positive de la comptabilité*, Encyclopedie de Comptabilité, Controle de Gestion et Audit, Ed. Economica, pag. 1393-1402
- Dumitrana, M; Jianu, I; Jinga, G.; Popa, A.F. (2009), *Conceptual and practical difficulties regarding the appliance of IAS 12 in Romania*, studiu publicat pe CD în volumul Conferinței Internaționale AMIS 2009
- Feleagă, L. & Feleagă, N. (2008), *Lumini și umbre ale implementării Standardelor Internaționale de Contabilitate în România*, studiu publicat în volumul Congresului profesiei contabile din România, pag. 180-190
- IASB (2007), *Standarde Internaționale de Raportare Financiară*, traducere, Ed. CECCAR, București
- Ionașcu, I. (2008), *Internaționalizarea contabilității. Evoluții și consecințe în mediul românesc*, Ed. ASE, București, pag. 51-82
- Ionașcu, I. (2003), *Dinamica doctrinelor contabilității contemporane*, Ed. Economică, București, pag.76-84
- Raffournier, B. (2007), *Les oppositions françaises à l'adoption des IFRS: examen critique et tentative d'explication*, Revue Comptabilité, Controle, Audit, decembrie 2007, pag. 21-41
- Ristea, M. & Jianu, I. (2009), *L'expérience de la Roumanie dans l'application des normes IAS/IFRS*”, studiu prezentat la Congresul Asociație Franceze de Contabilitate, Strasbourg 2009, disponibil pe site-ul www.afc-cca.fr
- Ristea, M. (2005), *Statică și dinamică în contabilitate*, Revista Contabilitate și Informatică de Gestione nr. 13-14/2005, pag. 6-12
- Roberts, A.D. (2002), *Considerații privind evoluția reformei contabile românești*, studiu tradus de Ionașcu I. și Calu D., Revista Contabilitate, Expertiză și Audit nr. 1/2002, pag. 14-19
- Săcărin, M. (2004), *Lumini și umbre ale implementării Standardelor Internaționale de Contabilitate în România*, studiu publicat în volumul Congresului profesiei contabile din România, pag. 741-748
- Walton, P. (2008), *La comptabilité anglo-saxonne*, Ed. Découverte, Paris, pag. 5-16

Auditul intern versus călăuza dezvoltării sale

Sorin DOMNIȘORU, Daniel GOAGĂRĂ** & Sorin Sandu VÎNĂTORU****

Abstract

Internal Audit versus the Guide of its Development

The authors have remarked that both the scientific language, and the specific regulations "easily" use concepts of "control", "audit" and "review", feeling the expression need of a personal opinion regarding this triad.

On this background, they have brought on the first and foremost the issue of the financial control administration into its relation with the internal audit and the control administration, for a rightful representation of their real meaning.

According to pro and con arguments, and to the delimitations included in this paper, the authors consider that, as long as they are perceived in the sense evoked in the paper, the internal audit and the control administration, by their means of great complexity, may organize into the real resources meant to provide the professional management and the reducing of the dilettantism. In order to achieve this objective, the authors underline the review necessity of some concepts on national level, especially of control administration, and offering "the chance" to manifest as great utility means.

Key words: control, internal audit, management control, controlling, review, inspection

Cuvinte cheie:

control, audit intern, control de gestiune, controlling, verificare, inspecție

Introducere

Termenul „control”, fiind unul polisemantic, induce o serie de ambiguități în comunicare și acțiune. Din această cauză, se produc o serie de neînțelegeri și contradicții, chiar abordări concepționale eronate. Una dintre acestea o apreciem ca fiind modul în care controlul de gestiune a fost legiferat și transpus în practica entităților din țara noastră. Anomalia a devenit evidentă odată cu reglementarea și implementarea auditului intern.

În aceste condiții, ne propunem să aducem în atenție câteva lămuriri privind poziționarea, locul și rolul auditului intern și, în special, a controlului de gestiune în cadrul organizațiilor.

Metodologia cercetării

Abordarea noastră are ca obiectiv prezentarea propriei viziuni privind poziționarea, locul și rolul auditului intern și a controlului de gestiune versus controlul financiar de gestiune autohton, respectiv, inspecția financiară de gestiune din cadrul organizațiilor în actualul context economic și social.

Demersul are în vedere o sinteză și antiteză a ideilor regăsite pe această temă în literatura de specialitate, a reglementărilor elaborate de diversele organisme naționale și internaționale. Astfel, apreciem că va deveni facilă poziționarea corectă a conceptului de audit intern în relația acestuia cu oricare dintre termenii apropiați, dar diferiți, inclusiv raportat la controlul de gestiune.

* Prof. univ.dr, Universitatea din Craiova, e-mail: domnisorusorin@yahoo.com

** Lect.univ.dr, Universitatea din Craiova, e-mail: daniel_goagara@yahoo.com

*** Asist.univ.drd, Universitatea din Craiova, e-mail: vinatorus@yahoo.com

Pentru atingerea dezideratelor propuse am utilizat o metodologie constructivă pentru identificarea criticilor, susținerilor și elaborarea unui discurs pro-reconsiderarea reglementărilor naționale în domeniu, armonizarea lor cu teoria și practica țărilor avansate din acest punct de vedere.

Argumentări, susțineri și dezbateri

Pentru început, considerăm utile câteva precizări privind sensurile atribuite cuvântului control și utilizarea acestora. În principiu, acestea sunt: de stăpânire a unei situații, a unui proces, a unei structuri, organizații, a populației și altele; de verificare a regularității sau conformității privind realizarea unui proiect, proces, operație sau rezultat, comparativ cu exigențele prestabilite, cu scopul de a descoperi eventualele abateri.

Dacă alăturăm și auditul - definindu-l ca o funcție de monitorizare și investigare a funcționalității și conformității unui proces, sistem sau activitate¹ - observăm că lucrurile par a se complica și se consolidează necesitatea unor clarificări. Pe scurt, **atunci când vorbim de control, auditul și verificarea pot fi implicite, dar nu reprezintă nici pe departe aceleași substanțe și este recomandabil a nu se confunda în limbajul utilizat.** Controlul este un atribut al managementului mult mai amplu, care cuprinde conceperea, realizarea și funcționarea sistemelor și relațiilor într-un anumit mod. Pe lângă verificare și auditare, se mai găsesc în cadrul controlului, de pildă, filozofia și atitudinea conducerii, gradul de educare, formare și moralitate a angajaților etc.

În consecință, propunem ca pentru „verificare” să se utilizeze exclusiv sensul definit anterior, cel de examinare a regularității sau conformității, iar pentru „control” - primul sens etalat, cel de stăpânire, stăvilire și „dirijare” a unui anumit proces, activități sau entități. Sensul pozitiv al controlului presupune că această „dominație” nu se realizează întâmplător, haotic sau

despotice, ci conform unor criterii de conformitate bine definite și de performanță dezirabilă.

Din această perspectivă, auditul intern este apanajul celor care lucrează în folosul managerilor pentru a pune în evidență nivelul de stăpânire a activităților gestionate pe care responsabilii îl dețin sau nu, elaborând desigur și o serie de recomandări de îmbunătățire a acestei stări.²

Mai trebuie să precizăm că verificarea și auditul în relația cu controlul se găsesc în poziții ca de la părți la întreg. Cu cât primele două sunt mai bine realizate în cadrul unei organizații cu atât mai mult cresc șansele de obținere a unui control (intern) adecvat, însă mai sunt necesare multe altele...

Apreciem că, dacă se vor înțelege și folosi corect cei trei termeni - control, audit și verificare - în spiritul celor prezentate, va deveni facilă poziționarea corectă a conceptului de audit și în special a celui de audit intern în relația acestuia cu oricare dintre termenii apropiați, dar diferiți, inclusiv raportat la controlul de gestiune, precum și comunicarea auditorilor cu cei care intersectează sau au legătură cu domeniul.

Nu demult, atât în teorie, cât și în practică, puțini puteau face o distincție între cele două funcții, între controlul de gestiune și auditul intern. Situația a evoluat și conceptele s-au mai „așezat”, dar în continuare există numeroase ambiguități, așa că vom expune o antiteză care să fundamenteze mai bine coexistența celor două activități și să clarifice mai bine domeniile lor de acțiune. Astfel, din parcurgerea literaturii naționale³ și internaționale⁴ de specialitate, precum și a reglementărilor în domeniu, am sintetizat și formulat conținutul controlului de gestiune în viziunea noastră, ceea ce ar trebui să fie și ceea ce nu este la nivel național. Fiind o noțiune complexă, nu este simplu a prezenta o definiție exhaustivă. Și, totuși, principalele elemente ale controlului de gestiune constau în:

- este strâns legat de noțiunea de informație și calitatea acesteia; cuantifică beneficiile și costurile resurselor informaționale; identifică oportunitățile

1 Strausz, R., *Timing of verification procedures: Monitoring versus auditing*, „Journal of Economic Behavior & Organization”, vol. 59, 2005, pg. 90.

2 Stoian, M., *Auditul, atribut al unui management performant*, Revista „Administrație și Management Public” nr. 2, București, 2004, pg. 10 - 12.

3 Iacob, C., *Controlul de gestiune la nivelul firmei*, Ed. Tribuna Economică, București, 1999; Briciu, S., *Contabilitatea managerială - aspecte teoretice și practice*, Ed. Economică, București 2006 ș.a.

4 Buchanan, S.; Gibb, F., *The information audit: Role and scope*, „International Journal of Information Management”, no. 27, 2007, pg. 160.

de utilizare a resurselor informaționale pentru a obține avantaje competitive;

- acționează permanent, relaționând cu toate domeniile organizației, pentru oferirea informațiilor în timp util necesare deciziilor optime; urmărește operativ realizarea performantă a diverselor bugete; efectuează o multitudine de comparații între informațiile accesibile și disponibile; monitorizează încadrarea în costurile programate și consumurile specifice; urmărește conformitatea cu standardele specifice, cu legislația și politicile firmei; prin informațiile puse la dispoziția managementului de la toate nivelurile, semnaleză în timp util (operativ) neregulile sau neclaritățile; în cea mai mare parte, este cel care „furnizează” managementului tabloul de bord;
- reprezintă un ansamblu ce permite obținerea, utilizarea și atragerea eficace și eficientă a resurselor și surselor pentru maximizarea rezultatului obținut;
- contribuie până la a determina „reglarea” comportamentelor dintr-o organizație; colectează și transmite partea importantă a datelor necesare evaluării (ne)realizărilor centrelor de responsabilitate și a personalului implicat;
- în fine, dar nu în cele din urmă, asigură stăpânirea performanțelor organizației, dezvoltând deprinderea raportării la obiective și a utilizării unor mijloace adecvate pentru a le atinge.

Mai trebuie să spunem despre controlul de gestiune că se află în concurență cu mai noul controlling și, din această cauză, uneori, se confundă, din punctul nostru de vedere, situație mai puțin gravă decât multe alte ambiguități ale domeniului..., în literatura de specialitate există diferențe majore de opinii privind conținutul conceptului. În speță, controllingul se ocupă de analiza și sinteza datelor oferite de către contabilitate și de mediul înconjurător, compararea lor cu obiectivele sistemului și oferirea de rapoarte coerente managementului strategic, în vederea susținerii funcției de previziune a acestuia; stabilirea metodelor de analiză și sinteză a informațiilor; reevaluarea datelor pentru determinarea evenimentelor anormale și antisistemice, a erorilor de prelucrare etc.⁵ După alți autori,⁶ controllingul este mult mai mult și

anume un concept de conducere funcțional cu rolul de a coordona planificarea, controlul și informarea în direcția obținerii rezultatelor dorite, iar practicantul acestuia este într-o bună măsură “conștiința economică” a firmei. Mai temperat, susținem ideea că el **produce unele sinteze de cunoaștere necesare în progresul procesului decizional, folosind drept metrică suportul financiar și contabil al organizației**. Putem reține despre cele două funcții că sunt suficient de asemănătoare, dar cu origini diferite, implicit cu atribute și sarcini cel puțin nuanțate de la un caz la altul.⁷ Pe lângă influențele enunțate, controllingul depinde într-o anumită măsură de mărimea și profilul entității, dar, din perspectiva abordării noastre, este cert că în relația cu auditul intern are aceeași poziție precum controlul de gestiune.

În viziunea noastră, controlul de gestiune nu trebuie să se implice în conducerea efectivă, nici măcar în conceperea instrumentarului uzitat. Această percepție vine din necesitatea respectării principiului separării sarcinilor. Și discutăm, de exemplu, despre conceperea logicii și arhitecturii bugetelor, nu despre variabilele ce se folosesc în cadrul bugetelor, asupra cărora controlul de gestiune este solicitat să acționeze și să le vehiculeze. Bineînțeles că nu este recomandabil ca acesta să participe la conceperea și elaborarea bugetelor; poate face, cel mult, propuneri de perfecționare a acestora, asupra cărora numai managementul poate să decidă dacă se pun în operă sau nu. Se observă aici o suprapunere evidentă cu domeniul auditului intern, dar care nu trebuie exclusă din această cauză...

De partea cealaltă, este necesar să răspundem la întrebarea ce înțelegem prin audit intern? Răspunsul este mult prea complicat pentru a putea fi cuprins în câteva fraze. Totuși, în acest caz, distincția între limbajul practicienilor și cel din teorie este evidentă. Astfel, am putea considera suficient să spunem că în graiul cotidian auditul intern nu se numește întotdeauna „audit intern”. Se mai folosesc și alte denumiri în funcție de obiceiuri, culturi, importanță, istorie: inspecție generală, control general, verificare internă, control intern, care „pot” acoperi același concept. Sintagma „control intern” reprezintă cel mai nefericit sinonim pentru termenul de audit intern și mult prea folosit cu acest sens. Prin urmare, marea majoritate a celor care nu

5 Dumitrescu A., *Contabilitate, control și audit*, „Tribuna Economică” nr. 30/2008, pg. 61.

6 Hovárt & Partners, *Controlling – sisteme eficiente de creștere a performanței firmei*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, pg. 5-12.

7 Bouquin, H.; Fiol, M., *Le contrôle de gestion: Repères perdus, Espaces à retrouver*, <http://193.51.90.226/cahiers/bouquin-fiol.pdf>.

cunosc teoria în domeniu au dificultăți în a înțelege despre ce este vorba și de a realiza că reprezintă stări diferite atât în ceea ce privește forma, cât și fondul.

Noi ne rezumăm la a prezenta succint conceptul la nivel internațional și național, așa cum reiese din teorie și reglementări. Astfel, definiția oferită de Institutul Auditorilor Interni este următoarea: „auditul intern este o activitate independentă și obiectivă care dă unei organizații o asigurare în ceea ce privește gradul de control deținut asupra operațiunilor, o îndrumă pentru a-i îmbunătăți operațiunile și contribuie la adăugarea unui plus de valoare. Auditul intern ajută organizația să își atingă obiectivele evaluând, printr-o abordare sistematică și metodică, procesele sale de management al riscurilor, de control⁸ și de conducere a întreprinderii, făcând propuneri pentru a le consolida eficacitatea”. Această definiție a făcut deja obiectul unor multiple comentarii și interpretări pro și contra asupra cărora nu vom insista.⁹

La nivel național s-a preluat integral această definiție, însă, în opinia noastră, pe un „fundal” insuficient pregătit pentru o astfel de instituție deosebit de valoroasă și complexă. Cu alte cuvinte sau având în vedere situația actuală din țara noastră, pentru prezent și viitorul perceptibil, considerăm adecvat următorul concept: auditul intern este cel care apreciază suficiența, permisivitatea sau flexibilitatea și capacitatea catalizatoare a rigorii dintr-o organizație.

O altă cauză a confuziilor o reprezintă, fără îndoială, faptul că au avut evoluții asemănătoare. În țara noastră, confuzia este amplificată și de modul nefericit de legiferare a controlului de gestiune după anul 1990. Astfel, acesta a fost definit ca un control financiar ulterior, am putea spune „excesiv de ulterior”, care urmărește respectarea dispozițiilor legale cu privire la gestionarea, utilizarea și administrarea mijloacelor materiale și bănești, realizat pe baza documentelor înregistrate în evidența tehnic-operativă și în contabilitate. I s-a dat forma unei **inspecții sau revizii de gestiune**, constând în verificarea respectării normelor

cu privire la: existența, integritatea, păstrarea și paza bunurilor și valorilor de orice fel și deținute sub orice titlu; utilizarea valorilor materiale, declasarea și casarea de bunuri; efectuarea, în numerar sau prin cont, a încasărilor și plăților, în lei și valută, de orice natură, inclusiv a salariilor și a reținerilor din acestea și a altor obligații față de salariați; întocmirea și circulația documentelor primare și de evidență tehnic-operativă și contabilă. Verificarea, mai bine spus, inspecția financiar-contabilă ulterioară se exercită (efectuează) cel puțin o dată pe an.¹⁰

Considerăm benefic faptul că s-a legiferat o astfel de verificare pentru acele vremuri tulburi, dar apreciem că, pe măsură ce contextul general, literatura și normativele au evoluat, erorile concepționale au devenit evidente. În opinia noastră, instituția legiferată are legături cu ceea ce putem numi control financiar de gestiune, dar nu se confundă nici pe departe cu controlul de gestiune. Această verificare rămâne apanajul inspecțiilor, în timp ce controlul de gestiune este mult mai amplu și complex.

Așa cum auditul intern a trecut de la o simplă verificare contabilă la asistența acordată managementului, pentru a avea un bun control asupra operațiunilor, tot așa și controlul de gestiune a evoluat de la simpla analiză a costurilor la controlul bugetar, apoi la un adevărat pilotaj al întreprinderii¹¹ și responsabilizare a angajaților. În prezent, auditul intern și controlul de gestiune depășesc stadiul de simple direcții funcționale, devenind împreună un ajutor în vederea optimizării organizației.

Dacă definiția variază în timp, pornind de la un proces bugetar pentru a ajunge la o gestiune pe centre de profit și/sau pe obiective, iar mai nou pe centre de responsabilitate, se ocupă și de relația eficiență-eficacitate,¹² controlul de gestiune se caracterizează în continuare prin:

- spațiul vital al funcției este sistemul de informare al organizației referitor la modul de gestionare al propriilor activități,

⁸ În opinia noastră, procesele de control intern sunt cuprinse în cele de management al riscurilor sau cel puțin au o importantă parte comună!

⁹ Renard, J., *Teoria și practica auditului intern*, Ed d` Organisation, ediția a 4-a, Paris, 2002, Traducere Ministerul Finanțelor Publice, București, 2003, pg. 78-79.

¹⁰ Greceanu, V., *Ce mai este controlul financiar de gestiune și cine îl reglementează*, „Tribuna Economică” nr. 12/2006, pg. 46 și State, O., replică la articolul menționat, „Tribuna Economică” nr. 21/2006, pg. 56-69.

¹¹ În cadrul acestei lucrări, termenii întreprindere, companie, entitate și organizație, în principiu, îi considerăm echivalenți, dar, în acest caz, „întreprinderea” spune mai mult. Scoate în față buna inițiativă din traseul către performanță...

¹² Țurlea, E.; Ștefănescu, A., *Performanța entităților sectorului public, între actualitate și perspectivă*, Revista „Audit financiar” nr. 5, CAFR, București, 2009, pg. 20.

- este în folosul performanței.

Aceste două atribute permit identificarea asemănărilor, diferențelor și relațiilor de complementaritate cu auditul intern¹³ și fac evidente constatările privind concepția perimată a controlului de gestiune din țara noastră.

Dintre asemănări enunțăm: ambele funcții se preocupă de toate activitățile organizației și au, deci, un caracter universal; ca și auditorul intern, controlorul de gestiune nu este un angajat din domeniul operațional: atrage atenția, recomandă, propune, însă se limitează la acestea; cele două funcții sunt relativ recente și încă în plină perioadă de evoluție, de unde rezultă multiplicarea întrebărilor și incertitudinilor; ambele relevă și abaterile faptelor de la cele prestabilite; și una și cealaltă beneficiază sau ar trebui să beneficieze de o apartenență ierarhică ce le păstrează autonomia și independența.

Însă diferențele dintre auditul intern și controlul de gestiune sunt destul de importante pentru a putea identifica și deosebi cele două „instituții”. Astfel, apreciem că diferențele privind obiectivele sunt esențiale în evidențierea disjunției. Sunt arhicunoscute preocupările auditului intern, și anume un mai bun control asupra activităților printr-un diagnostic al „dispozitivelor” de control intern. Controlul de gestiune se va ocupa mai mult de informare decât de sisteme și proceduri. În sens larg, se poate spune că rolul său este să asigure menținerea marilor echilibre ale entității, atrăgând operativ atenția asupra abaterilor săvârșite sau previzibile și recomandând măsurile ce trebuie luate pentru restabilizarea situației. După cum se poate observa, acestea sunt într-o contradicție aparent insolubilă, la prima vedere se exclud reciproc și totuși pot fi reperate, fiecare în parte, la fel de concludent.

Responsabilitățile sau obiectivele esențiale ale controlului de gestiune constau, pe de o parte, în asigurarea unei funcționări operative, corecte și oportune a sistemului de informare, iar, pe de altă parte, în efectuarea studiilor economice și coordonarea lor. De pildă, determinarea operativă a diferențelor dintre vânzările programate și cele efectiv realizate, inclusiv

raportarea acestora la ritmul cheltuielilor de desfacere și orice alte informații așteptate de responsabilii organizației.

Simplificând lucrurile, este bine cunoscut că la bordul autoturismelor există o serie de informații afișate la îndemâna conducătorului auto, pe seama cărora acesta ia o mulțime de decizii (de pildă: viteza de deplasare, consumul de combustibil, atenționarea asupra riscului de derapaj etc.). Pe de altă parte, accesând computerul autoturismului, se poate observa și diagnosticul dacă acest sistem de măsurare și informare al „managerului” auto este fiabil. Într-o paralelă între autoturism și organizație, putem spune că prima funcție a autovehiculului este similară controlului de gestiune de la nivelul organizației, în timp ce a doua este similară auditului intern, deși teza rămâne valabilă și pentru cel extern. Oricum, ambele asigură un mai bun control: șoferului asupra autoturismului și managerului asupra organizației sale...

Abordarea problemelor în cadrul celor două activități¹⁴ este diferită. Dacă cele două funcții au un domeniu de aplicare ce acoperă ansamblul activităților, acestea nu sunt privite în același fel. Interesându-se în principal de rezultate, reale sau previzibile, controlorul de gestiune va lua în considerare tot ceea ce este exprimat sau exprimabil în cifre. Auditul intern va merge dincolo de această dimensiune și acest lucru poate fi observat în mod special în domenii precum securitatea, calitatea, relațiile sociale, mediul etc.¹⁵

Pe când auditorul efectuează diverse misiuni pe tot parcursul anului cu o periodicitate definită în funcție de risc, controlorul de gestiune are o activitate care depinde foarte mult de rezultatele întreprinderii și de ritmicitatea raportării.

Metodologia auditului intern presupune analiză de risc, decizii privind obiectivele de urmărit, identificarea problemelor de sistem, analiza cauzală aprofundată și emiterea de recomandări focalizate etc. Metodele de lucru ale controlului de gestiune sunt - și ele - originale și nu se confundă cu precedentele: ele se bazează pe informațiile personalului operațional (previziuni și realizări) și sunt în mare parte analitice și deductive.

13 Renard, J., *Teoria și practica auditului intern*, Ed d` Organisation, ediția a 4-a, Paris, 2002, Traducere Ministerul Finanțelor Publice, București, 2003, pg. 80-83.

14 Mare dezbateră: dacă este vorba de activități sau de funcții...

15 Zhang, Y., Zhou, J., Zhou, N., *Audit committee quality, auditor independence, and internal control weakness*, „Journal of Accounting and Public Policy”, no. 26, 2007, pg. 306.

Domeniile de acțiune, îndeosebi rezultatele și efectele produse, se află într-o relație de complementaritate, care crează un adevărat „promotor” în cadrul organizației. Astfel, în toate intervențiile sale, auditul intern contribuie la un mai bun control de gestiune. Bineînțeles că, fiind o componentă esențială a controlului intern, un mai bun control de gestiune duce și el la perfecționarea întregului. Acesta este cu atât mai eficient cu cât primește informații elaborate și transmise într-un sistem de control intern fiabil și validat de auditul intern; controlul de gestiune va beneficia și de asigurările oferite de auditul intern în ceea ce privește calitatea informației și nu numai. Ca și celelalte funcții, el poate și trebuie să fie auditat:

- Indicatorii de gestiune previzionați pe care îi utilizează sunt adecvați?
- Informațiile pe care le primește sunt exhaustive?
- Timpii de procesare a informațiilor sunt suficienți sau exagerați?
- Formatul datelor de intrare/ieșire este unul performant?
- Cei care iau deciziile țin seama de informațiile furnizate de controlul de gestiune într-o măsură suficientă? Etc.

Aceste întrebări și le pune auditorul intern pentru a evalua măsura în care controlul de gestiune stăpânește rezonabil activitatea pe care o desfășoară. Desigur, alegerea unui sistem de referință sofisticat complică demersul, dar acest fapt nu poate fi un pretext pentru a-l ocoli. Pe lângă această evaluare periodică, rapoartele de audit intern pot și trebuie să ofere controlorului de gestiune informații pertinente pentru a-i permite să estimeze corectitudinea funcționării proceselor, în concordanță cu procedurile prevăzute.

Aceași situație se întâlnește și în cazul auditului intern, care va găsi la controlul de gestiune informații care vor constitui tot atâtea indicii capabile să atragă atenția auditorilor asupra punctelor slabe ce trebuie luate în considerare în cadrul misiunilor de audit.

Putem, așadar, să spunem că dincolo de relațiile de complementaritate există o adevărată sinergie între cele două funcții în folosul întreprinderii, fără să le putem confunda din acest motiv. Cu alte cuvinte, nu este greșit să spunem că funcțiile exercită un control reciproc menținându-le ca piese de rezistență ale managementului.

Din nefericire, normalizatorii naționali s-au orientat către o concepție asupra controlului de gestiune ce nu are ca finalitate „pilotajul” performanței organizației. Reglementările autohtone abordează controlul de gestiune sub apelativul „control financiar de gestiune”, reprezentând o formă a controlului financiar atât de îndepărtat de momentul operațiilor încât devine tardiv. Nu s-a adoptat conceptul de control de gestiune nici ca titulatură și nici ca substanță.

S-a optat pentru o variantă originală, un mix între o parte a controlului de gestiune și o componentă a verificării-inspecției financiare „la fața locului”..., care, în opinia noastră, nu răspunde nevoilor reale ale organizațiilor dinamice. A nu se înțelege că suntem pentru excluderea acestei verificări, numai că a devenit mai mult decât necesară reconsiderarea acesteia.

Concluzii

Mediul în care operează entitățile, trendul descendent al resurselor, lipsa de transparență în utilizarea acestora, obiective insuficient definite, dificultatea evaluării performanței manageriale sunt doar câteva dintre elementele care impun definirea și utilizarea fără echivoc a celor două activități și în organizațiile românești.

Viziunea autohtonă actuală asupra controlului de gestiune **scade viteza de reacție, oportunitatea și eficiența acțiunilor manageriale. Această stare de fapt întârzie cu mult deciziile de reglare a proceselor și sistemelor, trecându-le în domeniul inutilului.** Ce să mai spunem despre caracterul anticipativ și preventiv care lipsește cu desăvârșire?

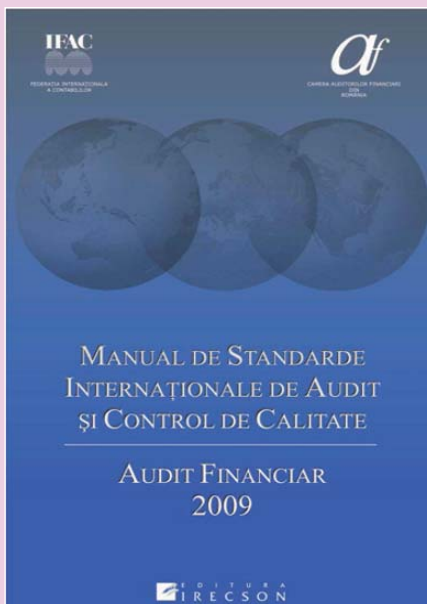
Considerăm o scăpare faptul că o componentă a cărei prezență este tot mai dorită în cadrul companiilor de succes și a entităților publice performante nu este exploatată la adevăratul ei potențial.

Apreciem că, dacă vor fi concepute în spiritul evocat de noi în această lucrare, auditul intern și controlul de gestiune, prin prestațiile lor de mare profunzime, se pot constitui în adevărate resurse menite să asigure profesionalizarea managementului. Mai mult, implementarea duetului în poziția și rolul pentru care au fost create de experiența organizațională internațională poate fi una dintre soluțiile de revigorare a multor entități românești.

Bibliografie

- Bouquin, H.; Fiol, M., *Le contrôle de gestion: Repères perdus, Espaces à retrouver*, <http://193.51.90.226/cahiers/bouquin-fiol.pdf>.
- Briciu, S., *Contabilitatea managerială – aspecte teoretice și practice*, Ed. Economica, București, 2006;
- Buchanan, S.; Gibb, F., *The information audit: Role and scope*, International Journal of Information Management, no. 27, 2007;
- Domnișoru, S.; Vinătoru, S., *Audit și control intern – preliminarii conceptuale și procedurale*, Ed. Sitech, Craiova, 2008;
- Dumitrescu, A., *Contabilitate, control și audit*, Tribuna Economică, nr. 30/2008;
- Greceanu, V., *Ce mai este controlul financiar de gestiune și cine îl reglementează*, Tribuna Economică, nr. 12/2006;
- Hovárt & Partners, *Controlling – sisteme eficiente de creștere a performanței firmei*, Ed. C.H. Beck, București, 2007;
- Iacob, C., *Controlul de gestiune la nivelul firmei*, Ed. Tribuna Economică, București, 1999;
- Morariu, A.; Stoian, F., *Audit intern și guvernanta corporativă*, Ed. Universitară, București, 2008;
- Renard, J., *Teoria și practica auditului intern*, Ed d` Organisation, ediția a 4-a, Paris, 2002, Traducere Ministerul Finanțelor Publice, București, 2003;
- State, O., *Replică la Ce mai este controlul financiar de gestiune?*, Tribuna Economică nr. 21/2006;
- Stoian, M., *Auditul atribut al unui management performant*, Administrație și Management Public, nr. 2, București, 2004;
- Strausz, R., *Timing of verification procedures: Monitoring versus auditing*, Journal of Economic Behavior & Organization, vol. 59/2005;
- Țurlea, E.; Ștefănescu, A., *Performanța entităților sectorului public, între actualitate și perspectivă*, Audit financiar, nr. 5, Ed. CAFR, București, 2009;
- Zhang, Z.; Zhou, J.; Zhou, N., *Audit committee quality, auditor independence, and internal control weakness*, Journal of Accounting and Public Policy, nr. 26/2007.

Noutate editorială

Volumul **Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009**, apărut de curând în coeditare CAFR-IRECSON, include standardele și

prevederile internaționale de audit și control de calitate emise de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare (IAASB) al Federației Internaționale a Contabililor (IFAC) - organismul internațional responsabil de normalizare în domeniul auditului.

Procesul de traducere a acestui manual a fost agreat cu IFAC, implicând atât traducerea propriu-zisă, cât și revizuirea ulterioară și consultarea publică a principalelor părți interesate, în conformitate cu Politica de Traduceri a organismului internațional menționat. Standardele Internaționale de Audit clarificate, emise în aprilie 2009 de către IAASB (IFAC) urmează a fi adoptate în cadrul Uniunii Europene, în cursul anului 2010.

Traducerea lor în limba română este în curs de revizuire de către Direcția

Generală Traduceri a Comisiei Europene. Ca urmare, este posibil ca eventualele comentarii sau sugestii efectuate de către traducătorii DGT CE asupra textului final aprobat al ISA-urilor clarificate în limba română să aibă mici diferențe în ceea ce privește formularea față de actuala ediție.

Întrucât noile ISA-uri clarificate sunt în vigoare pentru auditurile situațiilor financiare aferente perioadelor cu începere de la sau ulterior datei de 15 decembrie 2009, Camera Auditorilor Financiar din România a depus toate eforturile în vederea traducerii acestora într-un timp cât mai scurt, pentru a putea fi puse la dispoziția membrilor săi și a tuturor părților interesate din mediul economico-financiar din România.

Manualul poate fi procurat de la sediul CAFR

Update your IFRS knowledge

The Diploma in International Financial Reporting from ACCA will provide you with an understanding of the concepts and principles which underpin IFRS and their application in the international marketplace. Bridging the gap between your understanding of Romanian GAAP and the knowledge required for IFRS.

For more information please contact the local ACCA office:
(+4021) 312 79 45 / info@ro.accaglobal.com / www.accaglobal.com

Valori, etică și atitudini profesionale în audit financiar

Ana MORARIU*, Maria MANOLESCU** & Cornel CRECANĂ***

Abstract

Values, Ethics and Professional Attitude concerning Financial Audit

With an exciting and controversial theme, the present research states a multidimensional approach, starting with the roots of the word ethics, studying the reasons for which human kind acts in a certain manner.

The dynamism of the economical contemporary relationships, the extent of the globalization phenomenon and the expand of the business environment marking this start of the millennium, opened the challenge of performance, prosperity and being the best in a certain area of interest, the reverse of the medal being the willing to achieve all those aims, no matter the means.

As a consequence, everything that not long time ago was considered immoral and against ethical rules, today is seen as natural and unfortunately accepted and put in practice by many.

The reason for approaching the present theme is to emphasize the undisputed essence of all that's moral in any action that we are setting in our social and economical life. It is the fundamental base for any durable, honest, objective and sincere actions.

Key words: ethics, independence objectivity, competence, honesty

Cuvinte cheie:
etică, independență, obiectivitate, competență,
onestitate

Auditul își poate atinge obiectivele doar dacă există un sistem de control organizat, formalizat, periodic, constituit din: standarde și norme profesionale, ghiduri procedurale, coduri etice, care să susțină morala profesiei de audit, având în vedere faptul că auditorul trebuie să fie în afara oricăror bănueli, iar independența și obiectivitatea sa sunt piloni esențiali pentru exercitarea profesiei.

Funcția de audit oferă, din acest punct de vedere, siguranța rezonabilă că operațiunile desfășurate, deciziile luate sunt sub control și că, în acest fel, contribuie la realizarea obiectivelor organizației. În caz contrar, funcția de audit trebuie să ofere recomandări pentru a remedia situația.

Auditul financiar este o examinare profesionistă și independentă (expresie de opinie) a situațiilor financiare efectuată de un auditor în conformitate cu orice obligație relevantă și dă un aport de credibilitate asupra informațiilor contabile publicate de unitatea patrimonială. Pentru persoanele exterioare agentului economic, avizul unui profesionist independent asupra documentelor financiar-fiscale constituie cea mai bună indicație asupra gradului de încredere pe care îl poate acorda acestora. El presupune o examinare completă a documentelor și actelor justificative și fiscale și are scopul de a arăta dacă aceste documente prezintă corect situația financiară și fiscală a agentului economic și rezultatul operațiunilor privind perioada certificată. Fără acest aviz documentele pot fi puse la îndoială sub aspect real și juridic.

Din aceste motive, auditorul trebuie în primul rând să fie o persoană

* Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice din București, e-mail: ana.morariu@gmail.com

** Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice din București, e-mail: maria.manolescu@soter.ro

*** Lect.univ.dr., Academia de Studii Economice din București, e-mail: cornelcrecana@yahoo.com

etică și morală. Încă din cele mai vechi timpuri funcția de auditor era îndeplinită de oameni de încredere. Pe la începuturile secolului XVIII funcția de „auditor” era exercitată de preoți, deoarece aveau calitățile morale necesare, și aveau ca obiectiv pedepsirea hoților pentru fraudă și protejarea patrimoniului propriu. Iar în perioada modernă imaginea auditorilor a luat conturul unor profesioniști din sfera auditului și contabilității, organizați ca executanți de profesii liberale, independente sau reuniți în cadrul unor societăți de expertiză și audit ce au ca obiectiv formularea unor opinii care atestau imaginea fidelă a conturilor, calitatea controlului intern, respectarea normelor contabile și protecția contra fraudelor naționale și internaționale. Auditorii trebuie să dea dovadă de o integritate ireproșabilă și de un comportament etic pentru a avea încredere continuă din partea clienților. Toți auditorii trebuie să cunoască și să respecte regulile și liniile directoare specificate în cuprinsul Codului privind conduita etică a auditorului.

Publicul profesiei de audit financiar îl reprezintă clienții, creditorii, guvernele, angajatorii, angajații, investitorii, comunitatea de afaceri și financiară și alte entități care se bazează pe obiectivitatea și integritatea auditorilor financiari în menținerea funcționării ordonate a comerțului.

Acest fapt impune o responsabilitate a profesiei de auditor financiar față de interesul public. Interesul public este definit ca fiind binele comunității de indivizi și instituții pe care o deservește un auditor financiar profesionist.

Responsabilitatea unui auditor financiar nu presupune – în mod exclusiv – satisfacerea cerințelor unui client sau angajator individual. Standardele profesiei de auditor financiar sunt determinate într-o mare măsură de interesul public. Auditorii financiari profesioniști au un rol important în societate. Investitorii, creditorii, angajatorii și alte segmente ale comunității de afaceri, precum și guvernul și publicul în sens larg se bazează pe auditorii financiari profesioniști în ceea ce privește o contabilitate și o raportare financiară corectă, un management financiar eficient și o consultanță competentă pentru o varietate de aspecte circumscrise afacerii și impozitării.

Atitudinea și comportamentul auditorilor financiari profesioniști în procesul de furnizare a unor astfel de servicii au un impact asupra bunăstării economice a comunității și a țării din care fac parte.

Auditorii financiari profesioniști își pot menține această poziție avantajoasă numai continuând să furnizeze publicului serviciile specifice la un nivel care să demonstreze că încrederea publicului este bine fundamentată. Este în interesul profesiei de auditor financiar la nivel mondial să facă cunoscut utilizatorilor de servicii furnizate de auditorii financiari faptul că aceste servicii sunt realizate la cel mai înalt nivel de performanță și în concordanță cu cerințele etice care încearcă să asigure o astfel de performanță.

Codul privind conduita etică a auditorului reprezintă un ansamblu de principii și reguli de conduită care trebuie să guverneze activitatea auditorilor.¹ Scopul Codului

privind conduita etică a auditorului este de a promova cultura etică în viziunea globală a profesiei de auditor. Acest cod cuprinde regulile pe care auditorii trebuie să le respecte în exercitare atribuțiilor. Scopul Codului privind conduita etică a auditorului este crearea cadrului etic necesar desfășurării profesiei de auditor, astfel încât acesta să își îndeplinească cu profesionalism, loialitate, corectitudine și în mod conștiincios îndatoririle de serviciu și să se abțină de la orice faptă care ar putea să aducă prejudicii instituției sau autorității publice în care își desfășoară activitatea.

Dilema de reglementare, o provocare la nivel socio-empatic

Motivațiile redundante și nefondate, argumentele care susțin că este acceptabil să falsifici declarațiile fiscale, să cosmetizezi situații financiare pentru a atrage investitori sau să delapidezi active, sunt, de obicei, bazate și motivate prin faptul că toată lumea face același lucru. „Dacă-i lege, e morală” - conform acestui raționament, un individ nu poate fi obligat să restituie un obiect găsit decât în cazul în care persoana care a pierdut respectivul obiect poate demonstra că acesta îi aparține. „Probabilitatea demascării și consecințele ei” - acest raționament se bazează pe evaluarea probabilității ca o altă persoană să descopere comportamentul imoral. În mod tipic, persoana în cauză încearcă să evalueze și gravitatea eventualei penalizări în cazul în care este demascată.

1 Gavin, Thomas A.; Klinefelter, Donald S., *Professional Ethics and Audit*, Journal of Managerial Auditing, 2008, Volume 4, issue 2

O modalitate relativ simplă de rezolvare a dilemelor etice e metoda celor 6 pași:

1. Obținerea informațiilor relevante
2. Identificarea problemelor etice pe baza informațiilor obținute
3. Determinarea persoanelor/grupurilor afectate de deznodământul dilemei și a modului în care vor fie ele afectate
4. Identificarea alternativelor de care dispune persoana care trebuie să rezolve dilema
5. Identificarea consecințelor probabile ale fiecărei alternative
6. Decizia privind acțiunile adecvate de întreprins.

Din când în când, auditorii financiari întâlnesc situații care determină apariția unor conflicte de interese. Astfel de conflicte pot apărea într-o varietate de forme, de la o dilemă relativ fără importanță la situații extreme de fraudă sau activități ilegale similare.

Totuși, se admite că pot exista anumiți factori a căror apariție poate determina ca responsabilitățile unui auditor financiar să intre în conflict cu solicitări interne sau externe, de un tip sau altul. Prin urmare:

- Poate exista pericolul de exercitare de presiuni din partea unui supraveghetor, manager, director sau partener; sau, în cazul în care există relații de familie sau personale, acestea pot da naștere la posibile presiuni exercitate asupra auditorilor financiari. Într-adevăr, trebuie descurtate relațiile care pot influența ori afecta în sens negativ sau pot amenința integritatea auditorului financiar.

- Unui auditor financiar i se poate solicita să acționeze contrar standardelor tehnice și/sau profesionale.
- Pot apărea probleme de divizare a loialității între superiorul auditorului financiar și standardele de conduită solicitate.
- Pot apărea conflicte în situația în care sunt publicate informații care induc în eroare, care pot fi în avantajul angajatorului sau clientului și de care poate sau nu beneficia auditorul financiar.

În procesul de aplicare a standardelor de conduită etică, auditorii financiari pot întâlni probleme în identificarea comportamentului lipsit de etică sau în soluționarea conflictelor legate de etică. În cazul în care auditorii financiari se confruntă cu aspecte de etică semnificative, aceștia trebuie să urmeze politicile existente ale organizației angajatoare pentru a găsi rezolvarea unui astfel de conflict.

Prevederi standard de etică și conduită profesională la nivel global

Motivul de bază al existenței unui nivel foarte înalt de conduită profesională în orice profesie constă în nevoia de a obține încrederea publicului în calitatea serviciilor prestate de breasla respectivă, indiferent de persoana care le prestează. Pentru un expert contabil este esențial ca atât clientul, cât și utilizatorii externi ai situațiilor financiare să aibă încredere în calitatea auditurilor și a altor servicii. Încrederea publicului în calitatea serviciilor profesionale este mult mai mare atunci când profesia respec-

tivă susține aplicarea unor standarde de performanță foarte înalte și a unor reguli de conduită foarte stricte de către toți practicienii săi.

Realizarea scopului prezentului cod privind conduita etică a auditorului presupune îndeplinirea următoarelor obiective:

- a) **performanța** - profesia de auditor presupune desfășurarea unei activități la cei mai ridicați parametri, în scopul îndeplinirii cerințelor interesului public, în condiții de economicitate, eficacitate și eficiență;
- b) **profesionalismul** - profesia de auditor presupune existența unor capacități intelectuale și experiențe dobândite prin pregătire și educație și printr-un cod de valori și conduită comun tuturor auditorilor;
- c) **calitatea serviciilor** - constă în competența auditorilor de a-și realiza sarcinile ce le revin cu obiectivitate, responsabilitate, sârguință și onestitate;
- d) **încrederea** - în îndeplinirea sarcinilor de serviciu, auditorii trebuie să promoveze cooperarea și bunele relații cu ceilalți auditori și în cadrul profesiei, iar sprijinul și cooperarea profesională, echilibrul și corectitudinea sunt elemente esențiale ale profesiei de auditor, deoarece încrederea publică și respectul de care se bucură un auditor reprezintă rezultatul realizărilor cumulative ale tuturor auditorilor;
- e) **conduita** - auditorii trebuie să aibă o conduită ireproșabilă atât pe plan profesional, cât și personal;
- f) **credibilitatea** - informațiile furnizate de rapoartele și opiniile auditorilor trebuie să fie fidele realității și de încredere.

Codul privind conduita etică a auditorului este structurat în două componente esențiale:

- a) principiile fundamentale pentru profesia și practica de audit public;
- b) regulile de conduită care impun normele de comportament pentru auditorii .

În desfășurarea activității lor auditorii trebuie să aplice și să susțină următoarele principii fundamentale: **integritatea**, **independența** și **obiectivitatea**, **confidențialitatea**, **competența profesională**, **neutralitatea politică**.

Conform **principiului integrității**, auditorul intern trebuie să fie corect, onest și incoruptibil, integritatea fiind suportul încrederii și credibilității acordate raționamentului auditorului.

Independența față de entitatea auditată și oricare alte grupuri de interese este indispensabilă; auditorii trebuie să depună toate eforturile pentru a fi independenți în tratarea problemelor aflate în analiză; auditorii trebuie să fie independenți și imparțiali atât în teorie, cât și în practică; în toate problemele legate de munca de audit independența auditorilor nu trebuie să fie afectată de interese personale sau exterioare; auditorii au obligația de a nu se implica în acele activități în care au un interes legitim/întemeiat.

Cât privește **obiectivitatea**, în activitatea lor auditorii trebuie să manifeste obiectivitate și imparțialitate în redactarea rapoartelor, care trebuie să fie precise și obiective; concluziile și opiniile formulate în rapoarte trebuie să se bazeze exclusiv pe documentele obținute și analizate conform standardelor de audit; auditorii trebuie să folosească

toate informațiile utile primite de la entitatea auditată și din alte surse. De aceste informații trebuie să se țină seama în opiniile exprimate de auditorii în mod imparțial. Auditorii trebuie, de asemenea, să analizeze punctele de vedere exprimate de entitatea auditată și, în funcție de relevanța acestora, să formuleze opiniile și recomandările proprii; auditorii trebuie să facă o evaluare echilibrată a tuturor circumstanțelor relevante și să nu fie influențați de propriile interese sau de interesele altora în formarea propriei opinii.

Confidențialitatea este esențială pentru menținerea standardelor de calitate a procesului misiunilor de audit. Auditorii sunt obligați să păstreze confidențialitatea în legătură cu faptele, informațiile sau documentele despre care iau cunoștință în exercitarea atribuțiilor lor; este interzis ca auditorii să utilizeze în interes personal sau în beneficiul unui terț informațiile dobândite în exercitarea atribuțiilor de serviciu. În cazuri excepționale auditorii pot furniza aceste informații numai în condițiile expres prevăzute de normele legale în vigoare.

Competența profesională - Auditorii sunt obligați să își îndeplinească atribuțiile de serviciu cu profesionalism, competență, imparțialitate și la standarde internaționale, aplicând cunoștințele, aptitudinile și experiența dobândite.

Neutralitatea politică privește poziția politică a auditorilor. Auditorii trebuie să fie neutri din punct de vedere politic, în scopul îndeplinirii în mod imparțial a activităților; în acest sens ei trebuie să își mențină independența față de orice influențe politice. Auditorii au obligația ca în exercitarea atribuțiilor ce le revin să se abțină de la ex-

primarea sau manifestarea convingerilor lor politice.

Regulile de conduită sunt norme de comportament pentru auditorii și reprezintă un ajutor pentru interpretarea principiilor și aplicarea lor practică, având rolul să îndrume din punct de vedere etic auditorii.

1. Integritatea: se referă la exercitarea profesiei cu onestitate, bunăcredință și responsabilitate; respectarea legii și acționarea în conformitate cu cerințele profesiei; respectarea și contribuția la obiectivele etice legitime ale entității; se interzice auditorilor să ia parte cu bună știință la activități ilegale și angajamente care discreditează profesia de auditor sau entitatea publică din care fac parte.

2. Independența și obiectivitatea: se interzice implicarea auditorilor în activități sau în relații care ar putea să fie în conflict cu interesele entității publice și care ar putea afecta o evaluare obiectivă; se interzice auditorilor să asigure unei entități auditate alte servicii decât cele de audit și consultanță; se interzice auditorilor, în timpul misiunii lor, să primească din partea celui auditat avantaje de natură materială sau personală care ar putea să afecteze obiectivitatea evaluării lor; auditorii sunt obligați să prezinte în rapoartele lor orice documente sau fapte cunoscute de ei, care, în caz contrar, ar afecta activitatea structurii auditate.

3. Confidențialitatea: se interzice folosirea de către auditorii a informațiilor obținute în cursul activității lor în scop personal sau într-o manieră care poate fi contrară legii ori în detrimentul obiectivelor legitime și etice ale entității auditate.

4. Competența: auditorii trebuie să se comporte într-o manieră profes-

sională în toate activitățile pe care le desfășoară, să aplice standarde și norme profesionale și să manifeste imparțialitate în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu; auditorii trebuie să se angajeze numai în acele misiuni pentru care au cunoștințele, aptitudinile și experiența necesare; auditorii trebuie să utilizeze metode și practici de cea mai bună calitate în activitățile pe care le realizează; în desfășurarea auditului și în elaborarea rapoartelor auditorii au datoria de a adera la postulatele de bază și la standardele de audit general acceptate; auditorii trebuie să își îmbunătățească în mod continuu cunoștințele, eficiența și calitatea activității lor; șeful compartimentului de audit public, respectiv conducătorul entității publice, trebuie să asigure condițiile necesare pregătirii profesionale a auditorilor, perioada alocată în acest scop fiind de minimum 15 zile lucrătoare pe an; auditorii trebuie să aibă un nivel corespunzător de studii de specialitate, pregătire și experiență profesională elocvente; auditorii trebuie să cunoască legislația de specialitate și să se preocupe în mod continuu de creșterea nivelului de pregătire, conform standardelor internaționale; se interzice auditorilor să își depășească atribuțiile de serviciu.

Toate aceste norme și reguli ce trebuie respectate reprezintă unitatea de bază a auditului, acea parte teoretică, care susține întreaga activitate de audit.

Din cauza concurenței acerbe, firmele de audit au pus în aplicare seturi de principii și practici care sunt numite deseori „practici de activități îmbunătățite”². Acestea includ elemente precum: practici

de recrutare și de personal îmbunătățite, managementul la sediu perfecționat, publicitate și alte metode de promovare mult mai eficiente.

În marketing și în promovarea profesiei și a activităților curriculare, auditorul financiar trebuie:

- să nu folosească mijloace care aduc profesia în dispută;
- să nu aibă pretenții exagerate pentru serviciile pe care ei sunt capabili a le oferi, pentru competența pe care ei o au sau pentru experiența pe care au câștigat-o;
- să nu denigreze activitatea altor auditori.

Modalități prin care auditorii sunt încurajați să se comporte ca profesioniști: standardele de audit general acceptate și interpretările lor (SAGA/GAAS), examenele pentru licența de contabil public autorizat (sau de expert contabil)- CPA, controlul calității, cerințele de evaluare colegială, normele definite de CVOB/SEC, clasificarea firmelor de expertiză contabilă, precum și perfecționarea profesională continuă.

Codul de conduită profesională al IACPA/AICPA are, la rândul său, un impact semnificativ asupra practicienilor. Acesta are patru părți: principii, reguli de conduită, interpretări ale regulilor de conduită și „verdicte” etice.

Principiile etice sunt:

1. *Standarde tehnice* (Responsabilități) - pentru a-și îndeplini responsabilitățile ca profesioniști, membrii ar trebui să aplice raționamente profesionale și morale juste în toate activitățile lor. Un auditor financiar trebuie să desfășoare servicii profesionale în concordanță cu

standardele tehnice și profesionale relevante. Auditorii financiari au datoria de a îndeplini cu grijă și competență instrucțiunile clientului sau angajatorului, atâta vreme cât corespund cerințelor de integritate, obiectivitate și, în cazul auditorilor financiari în practică publică, de independență. În plus, aceștia trebuie să se conformeze standardelor tehnice și profesionale promulgate de:

- IFAC (de exemplu, Standardele Internaționale de Audit);
- Comitetul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate;
- Organismele profesionale membre sau alte organisme cu atribuții de reglementare;
- Legislația relevantă.

2. *Conduita profesională* - membrii ar trebui să-și asume obligația de a acționa astfel încât să servească interesul public, să respecte încrederea publicului și să demonstreze angajament față de profesionalism. Un auditor financiar trebuie să acționeze într-o manieră corespunzătoare reputației profesiei și trebuie să evite orice comportament care ar putea discredita profesia. Obligația de a evita orice comportament care ar putea discredita profesia impune organismului membru să ia în considerare, în momentul în care elaborează cerințe etice, responsabilitățile auditorilor financiari față de clienți, terțe părți, alți membri ai profesiei de auditori financiari, personal, angajatori și public în sens larg.

3. *Integritate* - pentru a-și păstra și consolida încrederea publicului, membrii ar trebui să-și exercite toate responsabilitățile profesionale cu cel mai acut sens al integrității. Un

² Alden Wilson, Barbara, *Managing Business Ethics: Straight Talk About How to Do It Right*, John Wiley and Sons Inc, 2006

auditor financiar trebuie să fie direct și onest în desfășurarea serviciilor profesionale.

4. Obiectivitate și independență - un membru ar trebui să-și păstreze atitudinea obiectivă și să evite conflictele de interese în cursul exercitării responsabilității sale profesionale. Un membru din practica publică ar trebui să fie independent în fapte și în atitudini atunci când prestează servicii de audit și alte servicii de certificare.

5. Rigoare profesională cuvenită - un membru ar trebui să respecte normele tehnice și etice ale profesiei, să vizeze continuu îmbunătățirea competențelor sale și a calității serviciilor sale precum și să-și exercite responsabilitatea profesională la cel mai înalt nivel al capacității de care dispune.

6. Confidențialitatea se aplică numai membrilor implicați în practica publică. Un auditor financiar trebuie să respecte confidențialitatea informațiilor dobândite pe parcursul derulării serviciilor profesionale și nu trebuie să folosească sau să dezvăluie nicio astfel de informație fără o autorizare corespunzătoare și specifică, cu excepția situațiilor în care există un drept sau o obligație legală sau profesională care impune dezvăluirea acelor informații. Confidențialitatea nu este numai o problemă de prezentare a informațiilor. Se cere ca un auditor financiar ce a obținut informații în timpul prestării serviciilor profesionale să nu folosească și nici să nu pară că folosește informația cu scopul de a obține avantaje personale sau în avantajul unei terțe părți.

Regulile de conduită cuprind reguli explicite, care trebuie respectate de orice expert contabil în

practică din sfera contabilității, iar verdictele etice sunt explicații ale unor circumstanțe reale specifice. Valoarea unui audit depinde în foarte mare măsură de percepția pe care o are publicul în legătură cu independența auditorilor.

Independența - Regula 101: Un membru din practica publică va fi independent în prestarea serviciilor profesionale, conform prevederilor din normele promulgate de organisme desemnate de consiliu.

În audit, independența înseamnă a adopta un punct de vedere nepărtinitor în cursul executării testelor de audit, al evaluării rezultatelor acestor teste și al întocmirii raportului de audit. Dacă auditorul protejează un client, un bancher sau orice altă persoană interesată, atunci el nu mai poate fi considerat independent.

Independența poate fi faptică sau aparentă și presupune:

- a) **Independența în gândire:** Gândirea care permite exprimarea unei opinii fără a fi afectată de influențe care pot compromite raționamentul profesional, îngăduind unui individ să acționeze cu integritate și să își exercite obiectivitatea și scepticismul profesional.
- b) **Independența în aparență:** Evitarea evenimentelor și circumstanțelor care sunt atât de semnificative încât o terță parte rațională și informată, cunoscând toate informațiile relevante, inclusiv metodele de siguranță aplicate, ar putea concluziona că integritatea, obiectivitatea sau scepticismul profesional al unui auditor sau al unui membru al unei echipe de audit au fost compromise.

Regula 101 interzice deținerea oricărui fel de participație la capital sau a altei investiții directe în întreprinderile cliente ale unui audit. Interesele (participanților) indirecte, de exemplu, bunicul unui auditor deține acțiuni ale unei companii - client sunt de asemenea interzise, dar numai dacă valoarea lor este semnificativă pentru auditor.

Relațiile de familie și personale între un membru al echipei de audit și un director, un funcționar superior sau un anumit angajat, depinzând de rolul lor în angajamentul de audit ar putea crea animozități de interes propriu, familiaritate și intimidare. Nu poate fi descrisă în detaliu semnificația amenințărilor pe care astfel de relații le pot crea. Semnificația va depinde de un număr de factori incluzând responsabilitățile persoanei ce se ocupă de angajamentul de audit, relațiile de apropiere și rolul membrului de familie vizavi de clientul de audit.

Dacă un membru de familie al unui membru al echipei de audit este director, funcționar superior sau lucrător al clientului de audit și are atribuții care îi conferă puterea de a exercita o influență directă și semnificativă asupra angajamentului de audit sau a ocupat o astfel de poziție pe durata derulării angajamentului, amenințările cu privire la independență pot fi reduse la un nivel acceptabil doar prin înlăturarea persoanei respective din echipa de audit. Numai această măsură poate reduce riscul de amenințare a independenței. Dacă această măsură nu se aplică, va trebui ca echipa de audit să se retragă din angajament. De exemplu, în cazul unui angajament de audit al situațiilor financiare, dacă soțul/soția unui membru al echipei de audit este angajat și deține o poziție prin care

exercită o influență directă și semnificativă în privința înregistrărilor contabile și a întocmirii situațiilor financiare ale clientului, amenințarea independenței ar putea fi redusă la un nivel acceptabil doar prin eliminarea persoanei în cauză din echipa de audit.

Împrumuturile între o firmă de expertiză contabilă sau membrii ei și un client de audit sunt interzise, deoarece ele reprezintă o relație financiară. Excepțiile acceptate se referă la creditele pentru cumpărarea de automobile, creditele garantate în totalitatea lor prin depozite bănești la aceeași instituție financiară, precum și creditele în cont curent, în limita sumei de 5000 \$.

Se interzice auditorilor să ocupe poziții de decizie într-o companie (membru al consiliului de administrație, responsabil cu funcții executive, manager sau angajat al unei companii) care este clientul unui audit. Un auditor nu poate fi garant, gestionar cu drept de vot, promotor sau gestionar al fondului de pensii al unui client, dar nici ocupa o funcție managerială sau a fi angajat al companiei.

Interpretările le permit membrilor să efectueze audituri și, în același timp, să exercite funcția de membri ai consiliului de administrație sau gestionari onorifici în cazul unor organizații fără scop lucrativ, cum ar fi cele religioase sau de binefacere, atâta timp cât poziția pe care o ocupă are un statut pur onorific. Interpretările permit unei forme de expertiză contabilă să țină evidența contabilă și să facă auditul unui client.

În cadrul Regulii 101 și al verdictelor și interpretărilor sale, se consideră că independența va fi afectată

dacă onorariile pentru servicii de specialitate, facturate sau nu, rămân neachitate timp de mai mult de un an după data întocmirii raportului. Asemenea onorarii neplătite sunt considerate ca fiind împrumut acordat de auditor clientului și reprezintă, în consecință, o încălcare a Regulii 101. Neachitarea onorariilor de audit de către un client aflat în proces de faliment nu încalcă prevederile Regulii 101.

Auditorul și membrii echipei de audit trebuie să-și păstreze independența, luând în considerare contextul în care își desfășoară activitatea, amenințările cu privire la independență și măsurile de siguranță disponibile pentru a elimina aceste amenințări sau pentru a le reduce până la un nivel acceptabil.

Măsurile de siguranță se împart în trei mari categorii:

- a) măsuri create de profesie, legislație sau regulamente;
- b) măsuri de siguranță la nivelul clientului;
- c) măsuri de siguranță ce se încadrează în sistemul și procedurile firmei de audit.

Utilizarea aceluiași personal de conducere al auditorului într-un angajament de audit pe parcursul unei lungi perioade de timp poate crea o amenințare la adresa independenței cauzată de familiarism. Partenerul principal al angajamentului de audit ar trebui rotit după o perioadă pre-definită, dar să nu depășească, în mod normal șapte ani.

Standardul numărul 1 al CSI/ISB (Comisia Standardelor de Independență) cere auditorilor care doresc să rămână independenți față de

companiile care prezintă rapoartele la CVOB/SEC – Comisia Valorilor și Operațiunilor Bursiere să informeze în formă scrisă comitetul de audit și compania care, în opinia profesională a auditorului, ar putea fi considerate dăunătoare pentru independență.

Importanța oricărei amenințări la adresa independenței ar trebui evaluată și, în cazul în care amenințarea este semnificativă, ar trebui luate în considerare și aplicate măsuri de protecție, după caz, pentru a elimina amenințarea sau a o reduce la un nivel acceptabil.

Regula 102 - Integritate și obiectivitate. În prestarea oricărui serviciu de specialitate, un membru își va păstra obiectivitatea și integritatea, va evita conflictele de interese, nu va prezenta cu bună știință informații eronate și nu-și va sacrifica propriul raționament în favoarea opiniilor unor alte persoane. Integritatea implică nu doar onestitatea, ci și desfășurarea corectă a activităților și sinceritatea³.

În procesul de selectare a situațiilor și practicilor care să fie în mod specific tratate în cadrul cerințelor de etică legate de obiectivitate, o atenție adecvată trebuie acordată următorilor factori:

- a) Auditorii financiari sunt expuși unor situații care implică posibilitatea exercitării de presiuni asupra lor. Aceste presiuni pot afecta obiectivitatea auditorilor financiari.
- b) Nu este posibilă definirea și prezentarea tuturor acelor situații în care pot exista aceste presiuni. În elaborarea standardelor pentru identificarea relațiilor care pot, sau par, a afecta obiec-

3 Dillard, Jesse F.; Yuthas, Kristi, A responsibility for Audit Expert Systems, Journal of Business Ethics, 2007, Volume 30

tivitatea auditorilor financiari trebuie să prevaleze caracterul rezonabil.

- c) Relațiile care ar putea permite apariția de prejudecăți, confuzii sau influențarea din partea altor persoane pentru a încălca principiile privind obiectivitatea trebuie evitate.
- d) Auditorii financiari au obligația de a se asigura că personalul implicat în serviciile profesionale aderă la principiul obiectivității.
- e) Auditorii financiari nu trebuie să accepte sau să ofere cadouri de orice natură care în mod rezonabil pot fi considerate a avea o influență considerabilă și necorespunzătoare asupra raționamentului lor sau ale celor cu care intră în contact. Definirea unui cadou sau ofertă de orice natură ca fiind excesiv variază de la țară la țară, dar auditorii financiari trebuie să evite situațiile care ar discredita poziția lor profesională.

Regula 103 - Confidențialitatea informațiilor clientului. Un membru implicat în practica publică nu va dezvălui nicio informație confidențială a clientului fără acordul explicit al acestuia și, de asemenea, nu poate utiliza în propriul interes informația.

Documentele operative (foile de lucru) ale unui expert contabil pot fi puse la dispoziția unei terțe părți numai cu acordul explicit al clientului. Excepția o reprezintă cazul în care foile de lucru ale auditorului sunt solicitate de o instanță judiciară în cadrul unui proces sau sunt utilizate ca parte a unui program de evaluare colegială, autorizat de alte forme de expertiză contabilă.

Obligația unui auditor de a respecta standardele profesionale este

mai importantă decât aceea de a respecta confidențialitatea informațiilor clientului.

Regula 104 – Calitatea de membru al unui corp profesional. Vom cita pentru exemplificare reglementările prevăzute de Institutul American al Contabililor Publici Autorizați. Normele interne preconizează că unui membru i se poate retrage calitatea de membru al IACPA/AICPA (Institutul American al Contabililor Publici Autorizați) fără nicio altă procedură suplimentară, în cazul producerii următoarelor abateri:

- 1) orice crimă sancționată cu închisoare pe o perioadă de peste un an
- 2) refuzul deliberat de a depune orice tip de declarație de impozite pe care expertul contabil, în calitate de contribuabil individual, este obligat prin lege să o depună
- 3) depunerea de declarații fiscale false sau frauduloase privind impozitul pe venituri sau profituri în numele expertului contabil sau al clientului său
- 4) participarea deliberată la întocmirea și prezentarea de către client a unei declarații fiscale frauduloase privind impozitul pe venit sau profit.

Regulile interzic și publicitatea sau solicitarea (abordarea) falsă, înșelătoare sau frauduloasă.

În general, auditorilor li se interzice să încaseze comisioane sau onorarii de recomandare legate de un client care beneficiază de servicii de certificare prestate de firmă.

Acceptarea unor drepturi materiale, avantaje sau cadouri de la un client de audit poate conduce la pierderea iremediabilă a indepen-

denței. Atunci când un auditor sau un membru al echipei de audit acceptă daruri sau ospitalitate, în afara cazului în care valoarea acestora este nesemnificativă, amenințările referitoare la independență nu pot fi reduse la un nivel acceptabil prin aplicarea niciunei măsuri de precauție. Prin urmare, un auditor sau un membru al echipei de audit nu ar trebui să accepte astfel de avantaje.

Un membru nu va presta servicii în domeniul contabilității publice sub o denumire de entitate economică înșelătoare. Numele unuia sau mai multor foști proprietari pot fi incluse în denumirea de entitate a unei organizații succesoare.

De asemenea, un proprietar care supraviețuiește după decesul sau retragerea tuturor celorlalți proprietari are dreptul de a continua să practice sub un nume care cuprinde și numele foștilor proprietari, pe o perioadă de maxim 2 ani după data la care a devenit practicant individual. O firmă nu se poate prezenta ca „membru al Institutului American al Contabililor Publici Autorizați” decât dacă toți proprietarii săi sunt membri ai Institutului.

Regula 104 permite practicienilor să se organizeze sub oricare dintre cele 6 forme autorizate, atâta timp cât acestea le sunt permise și de către statul în care își desfășoară activitatea și anume: societatea nominală, asociație cu caracter general, societate pe acțiuni cu caracter general, societate pe acțiuni cu caracter profesional (SAP), societate cu răspundere limitată (SRL) sau asociație cu răspundere limitată (ARL). Nerespectarea regulilor de conduită poate duce la excluderea din IACPA/AICPA (Institutul American al Contabililor Publici Autorizați). Pentru încălcările mai

puțin grave și, probabil, neintenționate, Departamentul de Etică Profesională al AICPA se limitează la a solicita de manieră oficială luarea de măsuri de remediere sau corectare.

O încălcare gravă a codului de conduită al corpului profesional al unui stat poate conduce la pierderea titlului de CPA și a licenței de practică. **Pierderea acestuia este egală cu expulzarea practicianului în cauză din sfera contabilității publice**⁴.

Concluzii

În ultimii ani, din ce în ce mai multe state au adoptat coduri de conduită mai stricte decât cel al IACPA/AICPA (Institutul American al Contabililor Publici). În prezent, practicienii publici trebuie să acorde o atenție deosebită eficienței și eficacității muncii lor. Nimeni nu poate sări peste etapele mai grele și spera să reușească, nimeni nu se poate comporta de manieră neprofesionistă și spera să supraviețuiască. Menținerea unui înalt nivel de aptitudini pe tot parcursul carierei profesionale, exercitarea unei rigori profesionale cunvenite, respectarea standardelor promulgate în prestarea oricărui serviciu, dar și adoptarea unei atitudini profesioniste în toate activitățile întreprinse constituie cheile succesului unui practician. Obiectivul final este angajamentul total față de excelența profesională.

Codul de conduită profesională cere membrilor „să respecte normele etice și tehnice ale profesiei, să depună efort continuu în sensul îmbunătățirii competenței și cali-

tății serviciilor și să-și exercite responsabilitățile profesionale la cel mai înalt nivel posibil pentru individ”. Aceste cerințe nu reprezintă un ideal de neatins, ci anume ceea ce este necesar pentru a consolida încrederea publicului în această profesie.

Procesul de audit implică un dialog extins între auditor și managementul clientului de audit. Pe parcursul acestuia, managementul societății primește informații semnificative cu privire la aspectele referitoare la principiile contabile și întocmirea situațiilor financiare, în ce măsură sunt adecvate controalele și metodele utilizate în determinarea sumelor declarate ale activelor și pasivelor.

Asistența tehnică de această natură și sfaturile cu privire la principiile de contabilitate pentru clienții de audit, reprezintă mijloace adecvate pentru promovarea prezentării corecte a situațiilor financiare. Furnizarea unor astfel de sfaturi nu constituie, în general, amenințări la adresa independenței auditorului. În mod similar, procesul de audit

poate implica asistarea unui client de audit în rezolvarea problemelor legate de reconcilierea conturilor, analizarea și acumularea informațiilor pentru raportarea reglementată, asistarea în întocmirea situațiilor financiare consolidate (inclusiv transpunerea conturilor stabilite prin reglementările locale pentru a se conforma cu politicile de contabilitate ale grupului și tranziția la un cadru diferit de raportare ca, de exemplu, Standardele Internaționale de Raportare Financiară), întocmirea articolelor de prezentare, propunerea intrărilor în jurnale ajustate (ajustărilor registrului de intrări) și furnizarea de asistență și de sfaturi în întocmirea conturilor locale ale entităților subsidiare.

Regulile de conduită și interpretările lor oferă recomandări privind interesele financiare și de alte tipuri care sunt permise, în scopul de a-i ajuta pe profesioniști să rămână independenți.

Alte reguli de conduită au fost formulate și pentru a menține încrederea publicului în corpul profesional.

Bibliografie

- Alden Wilson, Barbara, *Managing Business Ethics: Straight Talk About How to Do It Right*, John Wiley and Sons Inc., 2006
- Carmichael, Sheena; Hummels, Harry; Ten Klooster, Arco; Van Luijk, Henk, *How ethical auditing can help companies compete more effectively at an international level*, <http://www.nd.edu/~isbee/papers.htm>
- Dillard, Jesse F.; Yuthas, Kristi, *A Responsibility for Audit Expert Systems*, *Journal of Business Ethics*, 2007, Volume 30, Number 4
- Gavin Thomas A.; Klinefelter, Donald S., *Professional Ethics and Audit*, *Journal of Managerial Auditing*, 2008, Volume 4, issue 2
- Code of Ethics and Auditing Standards, <http://intosai.connexcc-hosting.net/blueline/upload/1codethaudstande.pdf>
- Codul de Etică – IFAC, Editura Irecson, 2006

⁴ Gavin, Thomas A.; Klinefelter, Donald S., *Professional Ethics and Audit*, *Journal of Managerial Auditing*, 2008, Volume 4, issue 2

Studiu privind calculul pragului de semnificație în activitatea de audit financiar

Nicolae TODEA & Ionela STANCIU***

Abstract

Study on the Calculation of Materiality in the Financial Audit Activity

The financial audit represents a subject within the sphere of accounting which involves, besides the accounting knowledge, the following: legal information, knowledge concerning the economic and financial analysis, mathematics, informatics and ethics. The explanation of the pluridisciplinarity of the financial audit is the following: the financial auditors must verify the compliance of the financial statements with reality, on one hand, and the observance of the principles, rules and criteria established for the registration and presentation of the accounting information, on the other. Financial audit represents "the activity of examination, in order for the financial auditors to express an opinion on the financial statements, in accordance with the auditing standards" (according to art. 2 of the Government Emergency Ordinance no.75/1999 republished, on the financial audit activity). The objective of an audit is to give the auditor the possibility to express an opinion concerning the preparation of the corresponding financial statements, in all their material aspects, in accordance with an identified financial reporting framework (International Standard on Auditing 200, 2 paragraph). In terms of financial audit, "the materiality" is defined as being that level of "information without which, by their omission or erroneous statement, the users' economic decisions could be affected, decisions taken based on the financial statements". Thus, the materiality provides rather a limit than a primary qualitative feature that the information has to contain in order for it to be useful.

When an audit is being performed, the auditor must take into consideration the materiality and its relation with the audit risk. The auditor reviews the audit risk and materiality concepts because, according to them, the auditor plans the financial audit. Once established the levels of materiality and audit risk, they determine the type and extent of tests applicable to the audit samples. The auditor takes into consideration the materiality both at the global level of financial statements, as well as in relation to the account balances, transaction classes and disclosures. The materiality could be influenced by legal and regulatory requirements, as well as by considerations related to the transaction classes, account balances, disclosures and by the existing relations between them.

Key words: materiality, audit, audit risk, financial audit

Cuvinte cheie:

prag de semnificație, audit, risc de audit, auditor financiar

* Prof.univ.dr., Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, auditor financiar, e-mail: ntodea@uab.ro

** Drd., Universitatea "Valahia" Târgoviște, e-mail: s_ionela09@yahoo.com

Introducere

În etapa de cunoaștere a entității auditate și în etapa de efectuare a procedurilor analitice, informațiile colectate de auditorul financiar trebuie să fie suficiente pentru definirea pragului de semnificație și evaluarea riscurilor. Pragul de semnificație joacă un rol important în determinarea tipului adecvat de raport de audit ce ar trebui emis.

Potrivit Standardului Internațional de Audit nr. 320 „Pragul de semnificație în audit”, auditorul trebuie să ia în considerare pragul de semnificație și relația acestuia cu riscul de audit atunci când desfășoară un angajament de audit¹. Într-o primă fază a misiunii sale, auditorul trebuie să stabilească un prag global de semnificație pentru o bună orientare și planificare a misiunii. În cursul misiunii de audit, pragurile de semnificație stabilite evită ca unele lucrări care nu vor avea rol în fundamentarea opiniei asupra conturilor anuale să fie executate. În încheierea misiunii, o eventuală depășire a pragului global de semnificație îl determină pe auditor să propună corectarea erorilor sau să le menționeze în raport.

Obiectivul unui audit al situațiilor financiare este de a permite unui auditor exprimarea unei opinii potrivit căreia situațiile financiare au fost întocmite, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu un cadru de raportare financiară aplicabil. Evaluarea a ceea ce este semnificativ este un aspect ce ține de utilizarea raționamentului profesional.

Auditorul trebuie să ia în considerare posibilitatea apariției denaturărilor la nivelul valorilor relativ mici care, cumulate, ar putea avea un efect semnificativ asupra situațiilor financiare. De exemplu, o eroare apărută în procedura de închidere de lună ar putea fi un indiciu al unei potențiale denaturări semnificative dacă acea eroare se repetă în fiecare lună.

În vederea determinării nivelului pragului de semnificație, auditorul financiar trebuie:

- să identifice utilizatorul cărui i se adresează;
- să stabilească legăturile între informațiile furnizate de el și procesul de luare a deciziilor;
- să cunoască ce decizii vor lua utilizatorii pe baza situațiilor financiare auditate.

În raportul de audit, auditorul financiar trebuie să facă două mențiuni importante referitoare la aria de întindere a auditorului financiar, mențiuni care scot în evidență pragul de semnificație și riscul. Aceste mențiuni se referă la:

- răspunderea auditorului este limitată la informațiile semnificative stabilite prin prisma unui prag de semnificație, determinat de auditor pe baza raționamentului său profesional;
- furnizează o asigurare *rezonabilă* și *nu absolută* în ceea ce privește fidelitatea situațiilor financiare.

Pragul de semnificație determinat are caracter relativ. O anumită valoare stabilită ca fiind valoarea pragului de semnificație pentru o anumită entitate poate fi semnificativă, în timp ce pentru o altă entitate poate fi nesemnificativă. Nu pot fi definite, prestabilite anumite nivele ale pragului de semnificație, nici măcar orientative pentru toate entitățile care fac obiectul activității de audit financiar.

Metodologia cercetării

Orice cercetare ce se dorește științifică ar trebui să aibă un scop. Scopul acestei cercetări este, pe de o parte, acela de a prezenta aspecte teoretice legate de importanța calculării pragului de semnificație în activitatea de audit financiar, iar, pe de altă parte, de a oferi un exemplu de studiu de caz privind calcularea acestuia în cadrul unei entități.

Metodologia de cercetare la care am apelat pentru realizarea acestei lucrări a constat în studierea Standardelor Internaționale de Audit, lucrărilor din domeniul auditului financiar elaborate de autori din țară și din străinătate, accesarea unor baze de date internaționale, ca, de exemplu: emereldinsight.com, jstor.org, precum și documentarea faptică la o entitate, persoană juridică română, în vederea elaborării studiului de caz.

Lucrarea de față are în vedere studiul privind calculul pragului de semnificație, atât din punct de vedere teoretic, cât și practic. În studiul nostru am făcut apel la metode de cercetare ca documentarea, comparația, analiza, sinteza, pentru a realiza obiectivele propuse și atinse într-o oarecare măsură.

¹ Prin *angajamentul de audit* se înțelege acceptarea de către auditor a numirii, a obiectivului și sferei angajamentului de audit, a întinderii responsabilităților auditorului față de client și a formei raportului său.

Definirea pragului de semnificație

Standardul Internațional de audit nr. 320 „Pragul de semnificație în audit” definește pragul de semnificație ca fiind: „nivelul, mărimea unei sume, peste care auditorul consideră că o eroare, o inexactitate sau o omisiune poate afecta atât regularitatea și sinceritatea conturilor anuale, cât și imaginea fidelă a rezultatului, a situației financiare și a patrimoniului întreprinderii”².

Pragul de semnificație este definit în „Cadru general pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare” al Comitetului pentru Standarde Internaționale de Contabilitate prin următorii termeni: „Informațiile sunt semnificative dacă omisiunea sau declararea lor eronată ar putea influența deciziile economice ale utilizatorilor, luate pe baza situațiilor financiare. Pragul de semnificație depinde de dimensiunea elementului sau a erorii, judecat în împrejurările specifice ale omisiunii sau declarării greșite. Astfel, pragul de semnificație oferă mai degrabă o limită, decât să reprezinte o însușire calitativă primară pe care informația trebuie să o aibă pentru a fi utilă”.

Potrivit FASB (Financial Accounting Standards Board – Comisia pentru Standarde de Contabilitate Financiară), pragul de semnificație arată: „Importanța (gravitatea) unei omisiuni sau a unei prezentări eronate a informațiilor contabile care, prin prisma circumstanțelor generale, dă naștere unei *probabilități* ca raționamentul unei persoane rezonabile care se bazează pe informațiile respective să fi fost schimbat sau influențat de omisiunea sau eroarea de prezentare respectivă”.

În elaborarea planului de audit, auditorul impune un nivel acceptabil al pragului de semnificație, astfel încât să poată detecta denaturările semnificative, atât cantitative (valorice), cât și calitative.

Exemple de denaturări calitative:

- descrierea inadecvată a unei politici contabile când este probabil ca un utilizator al situațiilor financiare să fie indus în eroare de descriere;
- neprezentarea încălcării cerințelor de reglementare, când este probabil ca impunerea ulterioară a restricțiilor, potrivit reglementărilor, să influen-

ențeze negativ, în mod semnificativ, capacitatea de operare.

Auditorul trebuie să ia în considerare posibilitatea apariției denaturărilor la nivelul valorilor relativ mici, care, cumulate, ar putea avea un efect semnificativ asupra situațiilor financiare. De exemplu, o eroare apărută în procedura de închidere de lună ar putea fi un indiciu al unei potențiale denaturări semnificative dacă acea eroare se repetă în fiecare lună. Pragul de semnificație calculat de auditor se ia în considerare atât la nivel global, cât și al situațiilor financiare, dar și în relația cu soldurile conturilor individuale, pentru determinarea domeniilor și sistemelor semnificative.

Bazele de referință în calculul pragului de semnificație

Pentru determinarea pragului de semnificație pot fi utilizate diferite elemente de referință, ca de pildă: capitalurile proprii, rezultatul net, cifra de afaceri. Aceste elemente sunt cunoscute drept bază de referință, în raport cu care pragul de semnificație se determină în valori absolute sau relative.

Elementele constatate de auditor ar putea avea două influențe:

- *asupra rezultatului exercițiului*. Se folosește ca bază de referință rezultatul net al exercițiului. În cazul în care mărimea sa este puțin importantă, ar putea fi schimbat cu altă bază de referință, cum ar fi: rezultatul exploatării sau capacitatea de autofinanțare a întreprinderii. O importanță mare se acordă și elementelor excepționale care se vor regrupa astfel încât să se refere numai la exercițiul financiar curent. Nu în ultimul rând, auditorul trebuie să se documenteze asupra rezultatelor nete anterioare pentru a nu lua drept bază de referință un rezultat net anormal.
- *asupra modalităților de prezentare a bilanțului contabil*. Constatările rezultă dintr-o încadrare inexactă a conturilor sau dintr-o compensare nejustificată între soldurile debitoare și cele creditoare. Dacă două conturi de bancă, unul debitor și altul creditor, sunt compensate, importanța compensării se stabilește prin compararea ei cu totalul posturilor respective.

² Standardul Internațional de Audit nr.320 „Pragul de semnificație în audit”.

Importanța pragului de semnificație în planificarea angajamentului de audit și evaluarea efectelor denaturărilor

Auditorul trebuie să ia în considerare pragul de semnificație în două momente, respectiv atunci când planifică angajamentul de audit și atunci când evaluează efectele denaturărilor.

Cu ocazia elaborării angajamentului de audit, auditorul ia în considerare acele solduri specifice ale conturilor și acele clase de tranzacție care sunt semnificative. În funcție de pragul de semnificație, auditorul stabilește procedurile de audit, astfel încât să asigure o reducere a riscului de audit la un nivel acceptabil.

Relația dintre pragul de semnificație și riscul de audit³ este invers proporțională; astfel, cu cât este mai înalt nivelul pragului de semnificație, cu atât este mai scăzut riscul de audit și invers. În asemenea situație, auditorul va recurge la:

- reducerea nivelului evaluat al riscului de control, dacă este posibil, sau susținerea nivelului redus prin utilizarea unor teste suplimentare de control;
- reducerea riscului de nedetectare⁴ în faza de planificare a auditului;

Riscul de audit și evaluarea pragului de semnificație inițial în etapa de planificare a angajamentului se pot schimba față de momentul evaluării rezultatelor curente ale operațiunilor și poziției financiare, care diferă în mod semnificativ față de etapa inițială a planificării auditului. Cu cât totalul informațiilor eronate necorectate se apropie de nivelul pragului de semnificație, auditorul ia în considerare reducerea riscului prin aplicarea unor proceduri adiționale sau solicită conducerii să facă corecțiile în situațiile financiare aferente informațiilor eronate depistate⁵.

În etapa de planificare a angajamentului de audit se determină un *nivel preliminar al pragului de semnificație*,

care va fi revizuit pe parcursul angajamentului, în funcție de noile informații. *Nivelul preliminar al pragului de semnificație* este reprezentat de suma maximă a denaturărilor peste care auditorul apreciază că ele pot influența deciziile unor utilizatori raționali⁶. Dacă auditorul fixează un nivel preliminar redus al pragului de semnificație, crește gradul de încredere în conținutul situațiilor financiare, însă trebuie colectate mai multe probe de audit.

Întrucât probele de audit se colectează la nivelul categoriilor de tranzacții și la nivelul soldurilor individuale ale conturilor, este necesar ca pragul de semnificație global de la nivelul situațiilor financiare să fie repartizat pe cicluri contabile sau pe conturile incluse în situațiile financiare.

Repartizarea valorii preliminate a pragului de semnificație pe categorii de tranzacții și pe conturi se face în funcție de ponderea acestora, astfel:

- a) pentru conturile la care nu se așteaptă să fie descoperite prezentări eronate și pentru conturile care pot fi auditate integral sau cu costuri reduse, eroarea tolerabilă⁷ se stabilește la un nivel scăzut (exemple de astfel de conturi: conturi de capitaluri proprii, conturi de mijloace bănești);
- b) pentru conturile la care nu s-au înregistrat fluctuații semnificative față de exercițiul precedent se stabilește o eroare tolerabilă moderată (exemple de conturi: terenuri, construcții);
- c) pentru conturile care au înregistrat rulaje importante, care necesită eșantioane mari și costuri ridicate se stabilește un nivel al erorilor tolerabile ridicat, reducându-se astfel cantitatea de probe de audit colectată.

Auditorul trebuie să ia în considerare dacă totalul denaturărilor necorectate este semnificativ. Dacă auditorul ajunge la concluzia că denaturările pot fi semnificative, auditorul trebuie să ia în considerare reducerea riscului de audit prin extinderea procedurilor de audit sau să ceară conducerii să ajusteze situațiile

³ Potrivit ISA nr. 400, *riscul de audit* reprezintă riscul pe care auditorul îl atribuie unei opinii de audit neadecvate, atunci când situațiile financiare conțin informații eronate semnificative.

⁴ Prin *risc de nedetectare* se înțelege riscul ca o procedură de fond a auditorului financiar să nu detecteze o informație eronată semnificativ în mod individual sau cumulată cu o altă informație.

⁵ Ana Morariu, Eugen Țurlea, *Auditul financiar contabil*, Editura Economică, București, 2001, pag. 93.

⁶ Ioan Oprean, Irimie Emil Popa, Radu Dorin Lenghel, *Procedurile auditului și ale controlului financiar*, Editura Risoprint, Cluj Napoca, 2007, pag. 206.

⁷ *Eroarea tolerabilă* este o eroare maximală într-o populație selecționată pe care auditorul poate să o accepte, trăgând concluzii că rezultatele sondajului au atins obiectivul auditului.

financiare. În oricare situație, conducerea poate dori să ajusteze situațiile financiare în funcție de denaturările identificate. În cazul în care conducerea refuză să ajusteze situațiile financiare și rezultatele procedurilor extinse de audit nu permit auditorului să ajungă la concluzia că totalul denaturărilor necorectate nu este semnificativ, auditorul trebuie să ia în considerare modificarea corespunzătoare a raportului de audit, prezentându-se explicații suplimentare în notele explicative. Dacă totalul denaturărilor necorectate pe care auditorul le-a identificat se apropie de nivelul pragului de semnificație, auditorul va lua în considerare dacă există probabilitatea ca denaturările nedetectate, împreună cu totalul denaturărilor necorectate, să depășească nivelul pragului de semnificație. Astfel, cu cât totalul denaturărilor necorectate se

apropie de nivelul pragului de semnificație, auditorul va lua în considerare reducerea riscului, aplicând proceduri suplimentare de audit sau cerând conducerii să ajusteze situațiile financiare în funcție de denaturările identificate.

Studiu de caz privind calculul pragului de semnificație

În încercarea exemplificării noțiunilor teoretice prezentate vă propunem spre analiză calcularea pragului de semnificație la S.C. Alfa S.A., având ca obiect de activitate comerțul cu amănuntul, auditată de către societatea de audit S.C. Audit S.RL. pentru exercițiul financiar 2008:

ABORDAREA AUDITULUI		F		
Client: SC ALFA SA		<i>Inițiale</i>	<i>Data</i>	
Perioada: 31.12.2008		Întocmit de:	17.01.2009	
		VA		
		Revizuit de:	19.01.2009	
		MN		
	Ref. Sit.	Inițiale	Probleme apărute	
1.	Analizați și documentați abordarea auditului	ref.	MN	-
(a)	Asigurați-vă că aveți cunoștințe la zi despre activitatea societății și că sunt aduse la zi în mod corespunzător dosarul de audit curent și cel permanent. Cerere inițială de informații	ref.	MN	-
			informații inițiale	
(b)	Asigurați-vă că aveți o evidență corespunzătoare a sistemului contabil și stăpâniți îndeajuns mediul respectiv pentru a putea stabili o abordare adecvată a auditului.	ref.	MN	-
(c)	Întocmiți tabele cu informațiile financiare cheie și realizați o examinare analitică.	F1c.	MN	-
(d)	Efectuați o evaluare preliminară a respectării principiului continuității activității.	F1d.	MN	Nu exista dubii cu privire la respectarea acestuia.
(e)	Calculați pragul de semnificație (a se vedea F0).	F0.	MN	-
(f)	Asigurați-vă că ați luat în calcul efectele unor posibile fraude sau erori.	ref.	MN	-
(g)	Detaliați legislația, reglementările, standardele contabile și de audit cu relevanță deosebită pentru misiune. Dacă este cazul, obțineți informații detaliate privind inspecțiile /rapoartele autorităților de supraveghere și control.	ref.	MN	-

Calculul pragului de semnificație în activitatea de audit financiar

(h)	Asigurați-vă că s-a luat în considerare riscul existenței unor tranzacții semnificative, neprezentate, cu părți aflate în relații speciale.	ref.	MN	-
(i)	În cazul unui nou angajament, asigurați-vă că soldurile inițiale și comparativele sunt corecte. Dacă nu aveți această certitudine, documentați impactul acestei constatări asupra abordării auditului.	ref.	MN	-
(j)	Identificați estimările contabile efectuate de directori / management și analizați activitatea necesară pentru a le evalua veridicitatea.	ref.	MN	-
(k)	Dacă auditul trebuie să se bazeze pe o expertiză anterior efectuată, evaluați obiectivitatea și competența expertului, precum și dacă activitatea acestuia corespunde obiectivelor auditului.	ref.	MN	-
(l)	Atunci când sunt implicați și alți auditori, fie interni, fie externi, luați în considerare influența pe care o vor avea asupra auditului.	ref.	MN	-
(m)	Documentați o evaluare a riscului de audit și a componentelor sale, riscul inerent, de control și de nedetectare (a se vedea F1 și F2).	F1, F2, F3	MN	-
(n)	Documentați abordarea auditului, identificând clar domeniile esențiale pentru audit, riscurile și abordarea acestora, precum și metoda de eșantionare care urmează a fi utilizată. - Eșantionare bazată pe judecată - Eșantionare bazată pe risc - Alte metode	F1, F2, F3	MN	-
2.	Selectați auditorii corespunzători misiunii (listați numele lor mai jos), documentând măsura în care este necesar ca activitatea lor să fie condusă, controlată și revizuită.	F	MN	Asigurat
3.	Întocmiți un buget de timp al misiunii.	F3	MN	Întocmit corespunzător
4.	Asigurați-vă că toți auditorii sunt puși în temă.	E	MN	Ședința de informare din 17.01.2009
	Numele auditorilor	Experiență	Semnătura	Inițiale
REVIZUIRE SECȚIUNI	MN	senior auditor		MN
	VA	asistent auditor		SI
INTOCMIRE SECȚIUNI				

PRAGUL DE SEMNIFICAȚIE		F0	
	<i>Inițiale</i>		<i>Data</i>
Client:	Întocmit de:		17.01.2009
SC ALFA SA	VA		
Perioada auditată:	Revizuit de:		19.01.2009
31.12.2008	MN		
Situații financiare	Exercițiu curent -obligatoriu-	Exerciții anterioare n-1 -obligatoriu-	
	lei	lei	
Active totale (înainte de scăderea datoriilor)	12,865,538	9,613,979	
1%	128,655	96.14	
2%	257,311	192.28	
Cifra de afaceri	39,286,532	34,842,196	
0.5%	196,433	174,211	
1%	392,865	348,422	
Profit înainte de impozitare (nota 3)	2,435,698	2,152,356	
5% 5	121,785	107,618	
10% 6	243,570	215,236	
Prag de semnificație	196,433		
Etapa de planificare	196,433		
Etapa exprimării opiniei			
NOTĂ EXPLICATIVĂ privind raționamentul selecției pragului de semnificație.			
	<i>Inițiale</i>		<i>Data</i>
Client:	Întocmit de:		17.01.2009
SC ALFA SA	VA		
Perioada auditată:	Revizuit de:		19.01.2009
31.12.2008	MN		
Prag de semnificație ales:	196,433		
NOTĂ EXPLICATIVĂ privind raționamentul selecției pragului de semnificație. Pragul de semnificație a fost calculat în funcție de cifra de afaceri, care a fost un indicator constant în ultimii ani și este relevant pentru utilizator. Societatea nu a înregistrat pierderi.			

Notă: Pragul de semnificație a fost calculat în funcție de cifra de afaceri, deoarece acesta a fost indicatorul cel mai constant în ultimii ani. Cifra profitului/pierderii a variat considerabil și de aceea nu a fost luată în considerare. De asemenea, pragul de semnificație trebuie ales și în funcție de utilizatorii raportului de audit, care pot fi interesați în mod special de anumite posturi bilanțiere sau din contul de profit și pierdere. La entitățile care efectuează cheltuieli, cum ar fi ministerele sau agențiile guvernamentale, baza pentru stabilirea pragului de semnificație o constituie nivelul total al cheltuielilor brute. În cazul entităților care colectează venituri, baza pentru stabilirea pragului de semnificație o constituie cifra de afaceri, care indică nivelul veniturilor. La unele entități, cum ar fi, de exemplu, la o bancă sau la un fond de asigurare, utilizatorii situațiilor financiare sunt interesați de totalul activelor brute și nete, de profit, de cifra de afaceri sau de excedentele conturilor. De asemenea, auditorul poate stabili un nivel mai redus al pragului de semnificație pentru situații financiare sau grupuri de situații financiare, dacă o posibilă eroare poate fi importantă din cauza circumstanțelor.

Concluzii

În cadrul unui audit al datelor contabile, cel mai important este să se determine dacă informațiile înregistrate reflectă corect evenimentele economice care s-au produs în cursul exercițiului contabil.

În contextul unui audit al situațiilor financiare, regulile aplicate sunt, în cele mai multe cazuri, principiile contabile general acceptate. Pe lângă o bună înțelegere a contabilității, auditorul trebuie să dispună de experiență în colectarea și interpretarea probelor de audit.

La sfârșitul mandatului său, auditorul elaborează o listă cuprinzând constatările sale. Dacă conducerea entității acceptă rectificările auditorului, atunci el emite un raport fără rezerve. În cazul în care entitatea refuză să accepte sugestiile făcute de auditor, caracterul semnificativ sau nu al constatările făcute va determina ca raportul de audit să fie:

a) **cu rezerve** – auditorul trebuie să specifice în ce constau rezervele sale, cum trebuie corijate aceste posturi și, dacă se poate, ce influență aduce corijarea posturilor bilanțiere. Dacă auditorul are prea multe rezerve, el va refuza auditarea conturilor anuale;

- b) **refuzat** – este atunci când regularitatea și sinceritatea conturilor anuale nu prezintă o imagine fidelă, clară și completă a patrimoniului, a situației financiare și a rezultatului;
- c) **imposibil** – dacă auditorul consideră că nu are destule elemente date de întreprindere ca să stabilească o opinie.

Se poate spune că, deși stabilirea elementelor semnificative și a pragului de semnificație este importantă, metoda de determinare este una subiectivă.

Stabilirea lor se face la aprecierea auditorului și pe baza experienței sale, din cauza numeroșilor factori care trebuie luați în considerare și a importanței relative.

Bibliografie

- Arens, Alvin A.; Loebbecke, James K., *Audit. O abordare integrată*, Editura ARC, Chișinău, 2005.
- Boulescu, Mircea – *Auditul financiar*, Editura Economică, București, 2003.
- Chen, Hanmei; Pany, Kurt; Zhang, Jian, *An analysis of the relationship between accounting restatements and quantitative benchmarks of audit planning materiality*, Journal: Review of Accounting and Finance, vol.7, issue: 3, 2008;
- Dănescu, Tatiana, *Proceduri și tehnici de audit financiar*, Editura Irecson, București, 2007.
- Dănescu, Tatiana, *Audit financiar. Convergențe între teorie și practică*, Editura Irecson, București, 2007.
- Morariu, Ana; Țurlea, Eugen, *Auditul financiar contabil. Editura Tribuna economică*, București, 2001.
- Marshall, Rex; Smith, Malcolm, *The impact of audit risk, materiality and severity on ethical decisions marking: An analysis of the perceptions of tax agents in Austria*, Journal: Managerial Auditing Journal, vol.21, 2006;
- Oprean, Ioan; Popa, Irime; Lenghel, Radu Dorin, *Procedurile auditului și ale controlului financiar*, Editura Risoprint, Cluj Napoca, 2007.
- Toma, Marin, *Inițiere în auditul situațiilor financiare ale unei entități*, Editura CECCAR, București, 2007.
- Revista Audit Financiar, colecția 2007-2008.

Monitorizarea activității auditorilor financiari, atribuție prioritară în domeniul asigurării calității

*Urania MOLDOVANU**

Abstract

Monitoring - a Priority Duty Within the Domain of the Quality Assurance Activity of the Financial Auditors

Quality assurance is one of the main preoccupations of the Chamber of the Financial Auditors of Romania, within the context of the implementation of the 43/2006 European Directive provisions in the national legislation, through the Government Ordinance no. 90 from 24th of June 2008, regarding the statutory audit of the annual financial statements and of the consolidated financial statements.

All financial auditors, members of the Chamber, legal and natural persons make the object of a quality assurance system, which is organized as an independent system and is developed by the Department for Monitoring and Professional Competence within the Chamber, under the supervision of the Council for the public supervision of the statutory audit activity.

The present paper intends to make a presentation of the preoccupations and results of the Department for Monitoring and Professional Competences in the domain of monitoring and guidance of the auditors that obtained B,C and D qualification, within the framework of elaborating specific provisions, of the recurrence of the quality inspection at the audit entities and financial auditors, natural persons, that are in this circumstances, as well as a presentation of the organizing and development of the additional professional development courses.

The news introduced in the legal provisions regarding the monitoring activity are revealed and commented, making reference to the Norms regarding the financial audit quality control and the related services approved this year by the Council of the Chamber, to the initiated procedures for verifying the appliance of some of the mentioned norms.

The second part of the paper refers to appreciations regarding the findings and results of the quality inspections made in the first term of 2009, remarking that this time the accent was on verifying some auditors recently authorized as professionals or who have not performed audit activity for quite a long time, as well as on recurrence of the inspections of some auditors that previously obtained low results. The measures established by the Council of the Chamber for beginning some penalization activities and/or further monitoring of the financial auditors with low results.

There is also mentioned the problem of organizing and development of the additional professional development courses for the monitored financial auditors.

Key words: monitoring, continuous education, additional courses, recurrence of the inspection, quality control procedures

Cuvinte cheie:

monitorizare, pregătire continuă, cursuri suplimentare, repetarea inspecției, proceduri privind controlul calității

* Șef al Departamentului de Monitorizare și Competență Profesională, e-mail: monitorizare@cafr.ro

Introducere

Asigurarea calității reprezintă una dintre preocupările principale ale Camerei Auditorilor Financiari din România, în contextul implementării în legislația națională a prevederilor Directivei 2006/43/CE.

Ordonanța de urgență a Guvernului (OUG) nr. 90/2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate prevede, la art. 31, faptul că, sub supravegherea organismului de supraveghere publică, Camera este autoritatea competentă pentru efectuarea de revizuire pentru asigurarea calității, fiind abilitată să emită, prin structurile sale de specialitate, norme și proceduri de inspecție a calității activității de audit statutar și alte servicii conexe desfășurate de membrii săi.

Toți auditorii financiari, membri ai Camerei, persoane fizice și firme de audit fac obiectul unui sistem de asigurare a calității, care este organizat ca un sistem independent și se desfășoară de către Departamentul de Monitorizare și Competență Profesională din cadrul Camerei (DMCP), sub supravegherea Consiliului pentru Supravegherea Publică a Activității de Audit Statutar.

Principalele obiective strategice ale Camerei Auditorilor Financiari din România (Camera) pentru perioada 2006 - 2010, privind creșterea calității activității de audit financiar, se referă la:

- monitorizarea și îndrumarea auditorilor care au obținut calificativele D, C și B;
- elaborarea de materiale care să conțină principalele aspecte constatate pe parcursul inspecțiilor ca fiind nedocumentate de

către auditorii financiari, pentru a fi luate în considerare la elaborarea tematicii cursurilor de pregătire profesională continuă, cât și a celei suplimentare;

- asigurarea unei transparențe mai mari în ceea ce privește rezultatele inspecțiilor, în conformitate cu Directiva a VIII-a a CCE (devenită Directiva 43/2006), respectiv prin toate mijloacele de comunicare ale Camerei;
- verificarea procedurilor de control al calității activității de audit aplicate de societățile de audit, atât la nivelul societății de audit, cât și al angajamentului de audit, conform ISQC 1 și ISA 220.

Lucrarea de față își propune să prezinte preocupările și rezultatele Departamentului de monitorizare și competență profesională (DMCP) în domeniul monitorizării și îndrumării auditorilor financiari care au obținut calificativele D, C și B atât în planul elaborării reglementărilor de specialitate, al repetării inspecțiilor de calitate la firmele de audit și auditorii financiari - persoane fizice, aflați în această situație, cât și al organizării și desfășurării de cursuri suplimentare de pregătire profesională.

Metodologia de cercetare

Pentru realizarea cercetării s-a efectuat o documentare pe baza reglementărilor legale în domeniu, conștând în norme și proceduri, pentru stabilirea regulilor care să fie urmate de către inspectorii DMCP și auditorii financiari - membri ai Camerei.

De asemenea, au fost studiate Notele de inspecție întocmite cu oca-

zia reluării inspecțiilor de calitate la auditorii financiari care au fost evaluați cu calificativele D, C și B, în perioada de monitorizare.

S-au analizat rapoartele de activitate ale DMCP în dinamica anilor 2006 - 2009, cuprinzând modul de îndeplinire de către auditorii financiari a obiectivelor prevăzute pentru derularea misiunilor de audit financiar, audit cu scop special, de revizuire a situațiilor financiare și a serviciilor conexe.

Totodată, aceste rezultate s-au raportat cu temele selectate pentru a fi prezentate pe parcursul cursurilor suplimentare de pregătire profesională, desfășurate în cadrul celor patru sesiuni realizate până în prezent, în perioada anilor 2006 - 2009, prin grija angajaților DMCP și cu aportul prețios al unor lectori de prestigiu, cum sunt: Emil Culda și prof. univ. dr. Horia Neamțu, vicepreședinți ai Consiliului Camerei, prof. univ. Gheorghe Popescu, șef al Departamentului de Servicii pentru Membri din cadrul CAFR.

I. Reglementările legale în domeniul monitorizării

1. În anul 2009 au fost elaborate Normele privind controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe, care au fost aprobate prin Hotărârea nr. 139 /24 martie 2009 a Consiliului Camerei Auditorilor Financiari din România, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 308 din 11 mai 2009 și au înlocuit Normele anterioare, aprobate Hotărârea nr. 70 /14 august 2006 a Consiliului C.A.F.R.

Revizuirea acestor reglementări a avut drept scop transpunerea în

legislația națională a unor prevederi specifice cuprinse în OUG nr. 90/2008 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate, precum și în Recomandările C/2008/1721 ale Comisiei Europene privind asigurarea externă a calității.

Redăm, în continuare, câteva dintre elementele nou introduse în aceste Norme:

- recunoașterea rolului Organismului de supraveghere, sub îndrumarea căruia Camera este autoritatea competentă pentru efectuarea de revizuri pentru asigurarea calității serviciilor prestate de auditorii statutari, fiind abilitată să emită, prin structurile sale de specialitate, norme și proceduri de inspecție a calității activității de audit statutar și alte servicii conexe desfășurate de membrii săi;
 - precizarea atribuțiilor și răspunderilor care guvernează sistemul de asigurare a calității, care este organizat ca un sistem independent, ce funcționează pe baza unui buget și a unui program propriu și se desfășoară de către Departamentul de Monitorizare și Competență Profesională din cadrul Camerei, sub supravegherea publică a Organismului de supraveghere;
 - completarea obiectivelor inspecției de calitate cu activitatea privind „evaluarea conținutului celui mai recent raport privind transparența, publicat de către auditorii sau firmele de audit inspectate”, potrivit art. 46 din OUG nr. 90/2008;
 - prevederea posibilității participării la revizuirile pentru asigurarea calității activității auditorilor statutari și firmelor de audit ale entităților de interes public, a unor experți care să acționeze sub controlul unui inspector, cu respectarea condițiilor referitoare la independență;
 - restrângerea ariei de acordare a calificativelor superioare (A și B), prin creșterea nivelului punctajelor prevăzute în Norme și, prin consecință, a competiției performante a auditorilor, pentru obținerea unor misiuni de audit financiar la entitățile de interes public (Tabel 1).
 - cuprinderea auditorilor financiari în programele trimestriale de inspecție, astfel încât, de regulă, fiecare membru al Camerei care a primit autorizația de exercitare a profesiei să fie verificat o dată la maximum șase ani și, respectiv, la trei ani, în cazul auditorilor entităților de interes public, în condițiile stabilite prin regulament emis de Organismul de supraveghere;
 - perfecționarea formelor de comunicare cu auditorii financiari inspectați, începând cu transmiterea planului de inspecție, continuând cu încheierea Notelor de inspecție, semnate bilateral, cât și cu transmiterea de recomandări pentru eliminarea neconformităților și a lipsurilor în întocmirea dosarelor de audit financiar și primirea răspunsului scris al auditorului cu privire la modul de realizare a măsurilor recomandate;
 - prevederea posibilității ca, în cazul în care recomandările Camerei nu sunt puse în practică, auditorul financiar sau firma de audit, dacă este cazul, să facă obiectul sistemului de investigații și sancțiuni, așa cum este prevăzut de OUG 90/2008;
 - desfășurarea activității DMCP în deplină transparență, prin publicarea reglementărilor Camerei privind controlul calității misiunilor de asigurare, a raportului anual cuprinzând rezultatele programului de control pentru asigurarea calității, cât și a eventualelor sancțiuni aplicate membrilor care au primit calificative nesatisfăcătoare;
 - consacrarea responsabilității finale pentru sistemul de asigurare externă a calității pentru auditorii financiari și firmele de audit care efectuează auditul statutar la entități de interes public, care aparține Organismului de supraveghere publică.
2. În conformitate cu prevederile art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe, aprobate prin Hotărârea nr. 139/24 martie 2009, Camera monitorizează, pe parcursul a trei inspecții consecutive, auditorii financiari care au obținut la inspecția calității calificativele D, C și B, prin stabilirea de măsuri pentru remedierea neconformităților și aplicarea de sancțiuni disciplinare, după caz.

Tabel 1

	Grad de realizare a obiectivelor verificate:	
	Hotărârea nr. 70/2006	Hotărârea nr. 139/2009
- Calificativul A	81%- 100%	86%- 100%
- Calificativul B	61% - 80%	71%- 85%

În cadrul acțiunilor și măsurilor referitoare la monitorizarea și îndrumarea auditorilor financiari care au obținut calificativele D, C și B, care pot fi luate sau propuse de către echipele de inspecție ale DMCP, astfel cum acestea sunt prezentate în art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar, se regăsesc:

- a) Repetarea inspecției, după un an, cheltuielile ocazionate de această nouă inspecție urmând a fi suportate integral de către auditorii financiari în cauză, în conformitate cu decontul de cheltuieli;
- b) Participarea la cursuri suplimentare de pregătire profesională, al căror tarif va fi suportat integral de către cei în cauză;
- c) Aplicarea de sancțiuni disciplinare, potrivit procedurilor disciplinare și a competențelor stabilite prin Regulamentul de organizare și funcționare, diferențiate în funcție de gradul de neîndeplinire a obligațiilor profesionale;
- d) Publicarea sancțiunilor prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă ale Camerei (site-ul Camerei, revista „Audit financiar”) și ale Organismului de supraveghere.

3. DMCP a inițiat elaborarea Procedurilor pentru verificarea modului de aplicare a art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar, care au fost aprobate prin Hotărârea Consiliului CAFR nr. 82/19 aprilie 2007, publicate în Monitorul Oficial al României Partea I nr. 398 din 13 iunie 2007, completată prin Hotărârea nr.

100/30 octombrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 798 din 23 noiembrie 2007.

Principiile generale ale acestor proceduri sunt:

- a) Constatarea modului de remediere a neconformităților reținute cu ocazia primei inspecții se face prin repetarea inspecției, în cadrul celor trei ani de monitorizare prevăzuți de art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe acestuia;
- b) Desfășurarea inspecției de calitate se va efectua conform Normelor și procedurilor CAFR:
 - obiectivele și foile de lucru constatate ca insuficient fundamentate, cu ocazia primei inspecții, vor fi reverificate, urmărindu-se modul în care auditorul financiar a remediat lipsurile constatate la inspecția anterioară;
 - răspunsul transmis în scris Camerei de către auditorii financiari asupra modului de aducere la îndeplinire a recomandărilor acesteia va fi evaluat sub aspectul realității pe baza datelor și informațiilor obținute cu ocazia repetării inspecției;
 - în nota de inspecție se vor face precizările necesare despre:
 - stadiul măsurilor aplicate pentru remedierea neconformităților,
 - faptul dacă auditorii financiari au participat la cursurile suplimentare de pregătire profesională.

- c) în funcție de gradul de îndeplinire a obligațiilor restante și de eliminare a neconformităților, la propunerea echipelor de inspecție, Consiliul CAFR este în drept să ia măsuri pentru aprobarea încetării efectelor sau extinderii sancțiunilor aplicate, astfel:

În situația remedierii deficiențelor:

- încetarea efectelor sancțiunii aplicate după prima inspecție, acest fapt urmând să fie adus la cunoștință, în scris, auditorilor financiari implicați;
- radierea auditorilor financiari din lista publicată pe site-ul Camerei, cuprinzând nominalizarea persoanelor care au obținut calificative profesionale necorespunzătoare, această măsură urmând a fi scoasă în evidență printr-un comunicat al CAFR postat pe site.

În situația menținerii deficiențelor:

- participarea la cursuri suplimentare, nou organizate de Cameră, cu suportarea costurilor de către auditorii financiari care nu au participat la cursurile desfășurate inițial. Se precizează că aceste cursuri suplimentare sunt organizate de CAFR biannual, în lunile mai și septembrie ale fiecărui an;
- aplicarea sancțiunii superioare celei aplicate inițial, pe scara gravității abaterilor, mergând până la retragerea calității de membru al CAFR, potrivit art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar și a serviciilor conexe, respectiv art. 75 și art. 94 alin (1) lit. „c” din ROF aprobat prin HG nr. 983/2004.

II. Activitatea desfășurată de către DMCP în semestrul I 2009 în domeniul monitorizării auditorilor financiari

1. Constatările și rezultatele inspecțiilor de calitate efectuate în semestrul I 2009

Potrivit art. 24 din Normele privind controlul calității activității de audit, atribuirea calificativelor se efectuează de către echipa de inspecție, în raport cu gradul de realizare a obiectivelor de verificare, care exprimă modul în care auditorul a răspuns cerințelor Normelor de Audit și Standardelor Internaționale de Audit (ISA) relevante.

Ca urmare a inspecțiilor efectuate în semestrul I 2009, s-a constatat un grad mediu de respectare a obiectivelor selectate dintre Procedurile de control al calității activității de audit financiar și a celor conexe acestuia, care se prezintă, pe categorii de calificative, conform tabelului 2.

Comparativ cu perioadele corespunzătoare din anii anteriori, calificativele acordate la 30 iunie 2009 denotă o scădere a calității activității desfășurate de către auditorii financiari - membri ai Camerei,

prin creșterea numărului calificativelor D și C și diminuarea calificativului A atribuit auditorilor inspecți. Acest lucru se datorează faptului că o parte semnificativă a auditorilor financiari verificați erau la prima inspecție, fiind, fie dintre membrii noi ai Camerei, fie au început să desfășoare activitate de audit financiar după o perioadă mai lungă de timp, ulterioră obținerii calității de auditor financiar.

Pe de altă parte, rezultatele inspecției de calitate din semestrul I 2009 sunt influențate de rezultatele acțiunii de reverificare a auditorilor evaluați la inspecțiile anterioare cu calificativele C și D.

2. Rezultatele reverificării după un an a activității auditorilor financiari monitorizați

În baza programului de activitate al DMCP pentru trimestrul I 2009, înregistrat sub nr. 4.529/10 noiembrie 2008 și aprobat în ședința Consiliului CAFR din data de 25 noiembrie 2008, Departamentul de Monitorizare și Competență Profesională a derulat un program de reverificare a activității auditorilor financiari persoane fizice și firme de audit, care au obținut calificativele C și D cu ocazia inspecțiilor de calitate efectuate în perioada 2007-2008.

Cu ocazia reverificărilor au fost aplicate procedurile aprobate prin Hotărârea nr. 82/2007 a Consiliului Camerei, în scopul constatării modului de remediere a neconformităților reținute cu ocazia ultimei inspecții.

În urma finalizării programului de reverificare, rezultatele sunt prezentate în tabelul 3.

Din totalul de 56 auditori financiari reverificați, care la prima inspecție au obținut calificativele C și D, un număr de 7 auditori (13%) au fost evaluați cu calificativul A și 29 auditori (51%) au fost evaluați cu calificativul B, ceea ce denotă sporirea preocupării acestora pentru pregătirea profesională continuă și eliminarea neconformităților manifestate anterior în activitatea de audit financiar.

Un număr de 16 auditori financiari (28%) continuă să fie evaluați cu calificativul C, iar în 4 cazuri (7%) calitatea a scăzut în continuare, atribuindu-li-se ultimul calificativ, D.

Un număr de 27 auditori financiari nu au fost reverificați. Cauzele nefectuării inspecției în perioada de monitorizare sunt redată statistic în Tabel 4.

Consiliul CAFR, întrunit în ședința din 23 iunie 2009, a analizat rezultatele acțiunii de reverificare a calității activității auditorilor financiari

Tabel 2

Calificativ	Pers. juridice		Persoane fizice		Total sem I 2009		Realizat sem I 2008		Realizat sem I 2007	
	număr	%	număr	%	număr	%	număr	%	număr	%
A	50	43	8	16	58	35	92	59	48	32
B	37	32	17	33	54	33	39	25	64	42
C	22	19	13	25	35	21	20	13	25	16
D	3	3	6	12	9	5	1	1	2	1
Subtotal	112	97	44	86	156	94	152	98	139	91
Fără calificativ	3	3	7	14	10	6	4	2	13	9
Total	115	100	51	100	166	100	156	100	152	100

Tabel 3

Auditori reverificați		Evaluare după reluarea inspecției:								Nefectuarea reverificării	
Calificativ la prima inspecție	Număr A.F.	Calific A	%	Calific B	%	Calific C	%	Calif D	%	Nr.	%
Calif C	53	7	13%	28	53%	14	26%	4	7%		x
Calif D	3	-	-	1	33%	2	66%	-	-		x
Total	56	7	13%	29	51%	16	28%	4	7%	27	x

Tabel 4

Auditori neinspectați	Nr.	Contracte în derulare, nefinalizate	%	Fără activitate	%	Indisponibili pt. inspecție	%	Solicită reprograme	%
Persoane fizice	12	1	8%	3	25%	7	58%	1	8%
Firme de audit	15	1	6%	10	66%	3	20%	-	-
Total	27	3	11%	13	48%	10	37%	1	4%

care la prima inspecție au fost evaluați cu calificative necorespunzătoare, aprobând următoarele:

- demararea procedurii de sancționare, conform Hotărârii nr. 69/2007, a celor 10 auditori care refuză nejustificat accesul echipelor de inspecție pentru efectuarea reverificării, conform cerințelor art. 29 din Normele de calitate;
- monitorizarea în continuare a celor 16 auditori financiari care au fost evaluați și la reluarea inspecției cu calificativul C;
- sancționarea cu „avertisment” a celor 4 auditori financiari care au fost evaluați, cu ocazia reverificării, cu calificativul D, în conformitate cu prevederile Normelor pentru controlul calității activității de audit financiar și a celor conexe.

O acțiune similară a fost cea desfășurată în trimestrul III 2007.

- a) Consiliul CAFR, întrunit în ședința din 14 decembrie 2006, prin Hotărârea nr. 76, emisă în temeiul prevederilor art. 6, alin (5) din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 75/1999 „privind

activitatea de audit financiar”, republicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 598 din 22 august 2003, precum și a art. 93 „b” din Regulamentul de Organizare și Funcționare al CAFR, pentru desfășurarea activității profesionale în condiții nesatisfăcătoare de către unii auditori financiari - membri ai Camerei, a aprobat următoarele măsuri:

- sancționarea cu „avertisment” a unui număr de 65 auditori financiari care au fost evaluați, ca urmare a inspecției efectuate în anul 2006, cu calificativul C;
 - sancționarea cu „mustrare” a unui număr de 11 auditori financiari care au fost evaluați, ca urmare a inspecției efectuate în anul 2006, cu calificativul D;
- b) Potrivit planului de inspecție, aprobat de Consiliul CAFR, specialiștii Departamentului de Monitorizare și Competență Profesională au derulat în perioada lunilor iulie - septembrie 2007 un program de reverificare a activității auditorilor financiari aflați sub monitorizarea Ca-

merei, pentru a constata modul de remediere a neconformităților reținute cu ocazia primei inspecții.

În urma finalizării programului de reverificare, rezultatele sunt prezentate în tabelul 5.

Din datele din tabele rezultă că, din totalul auditorilor financiari sancționați, ca urmare a reverificării, 20% au fost evaluați cu calificativul A, 50% cu calificativul B, iar 3 auditori reprezentând 4% au primit, în continuare, calificativul C.

- c) Un număr de 20 auditori financiari sancționați (26%) nu au fost reverificați. Cauzele neefectuării inspecției în perioada de monitorizare sunt redată statistic în tabelul 6.

Ca urmare a rezultatelor acțiunii de reverificare în perioada de monitorizare, la propunerea DMCP, Consiliul CAFR a aprobat încetarea efectelor sancțiunilor aplicate auditorilor financiari care au fost evaluați la a doua inspecție cu calificativele B și A și radierea numelui acestora din lista sancțiunilor publicată pe site-ul Camerei.

Tabel 5

Auditori sancționați		Evaluare după reluarea inspecției:						Neefectuarea reverificării	%
Număr A.F.	Sanctiunea aplicată	Calific A	%	Calific B	%	Calific C	%		
65	Avertisment	15	23%	35	55%	3	4%	12	18%
11	Mustrare	-	-	3	27%	-	-	8	73%
76	Total	15	20%	38	50%	3	4%	20	26%

Tabel 6

Auditori neinspectați		În litigiu Comisia de apel		Nu au mai avut activitate		Indisponibili pt. inspecție		Reprogramați	
Număr	Sanctiune aplicată		%		%		%		%
12	Avertisment	1	8	3	25	8	67	-	-
8	Mustrare	1	13	6	75	-	-	1	2
20	Total	2	10	9	45	8	45	1	5

3. Organizarea și desfășurarea de cursuri suplimentare de pregătire profesională – sesiunea iulie 2009 – pentru auditorii financiari monitorizați

Pentru auditorii financiari care au obținut calificativele B, C și D în perioada mai 2008-iunie 2009, Consiliul CAFR a aprobat, în conformitate cu prevederile art. 29 din Normele privind controlul calității activității de audit financiar, aprobate prin Hotărârea nr. 139/ 2009, să se organizeze în luna iulie 2008, la nivelul DMCP din cadrul Camerei, pentru auditorii financiari monitorizați, o sesiune de cursuri suplimentare obligatorii, contra cost, având următoarea tematică:

- Obiective și principii generale care guvernează un audit - Standardul Internațional de Audit (ISA) 200;
- Controlul calității pentru firmele care efectuează audituri și revizuirii ale informațiilor financiare istorice, precum și alte misiuni de asigurare și servicii

conexe. Standardul Internațional privind Controlul Calității 1 (ISQC 1);

- Evenimente ulterioare – Standardul Internațional de Audit (ISA) 560;
- Principiul continuității activității - Standardul Internațional de Audit (ISA) 570;
- Codul etic al profesioniștilor contabili: Independența - misiuni de asigurare (Secțiunea 290);
- Declarațiile conducerii – Standardul Internațional de Audit (ISA) 580.

Aceste cursuri au înregistrat deja o bună tradiție în activitatea DMCP, în anul 2007 fiind organizate două sesiuni, în anul 2008 - o sesiune, iar în anul 2009 - o sesiune, la care au participat, în total, 538 auditori financiari.

La selecția temelor s-au avut în vedere următoarele aspecte:

- durata pregătirii, de 16-18 ore, în perioada afectată cursurilor, respectiv în trei zile calendaristice consecutive;

- obiectivele care au prezentat un grad de realizare mai mic, potrivit situației statistice întocmite cu ocazia analizei activității auditorilor inspectați în anul anterior.

Concluzii

Publicarea acestor considerații ale autorului articolului despre măsurile Camerei în domeniul monitorizării auditorilor financiari sperăm să constituie pentru auditorii financiari monitorizați - și nu numai - un ghid de abordare a situațiilor similare întâlnite în misiunile de audit financiar derulate, în exercitarea profesiei.

Ideea de bază care se desprinde din lucrare este aceea că, pentru creșterea calității activității de audit, constatările inspecțiilor și monitorizărilor reprezintă un mijloc aflat la îndemâna Consiliului CAFR pentru adoptarea celor mai bune decizii de îmbunătățire a pregătirii și practicii profesionale a auditorilor financiari.

❖ Proiectele unor noi reglementări contabile

Pe site-ul Ministerului Finanțelor Publice, la rubrica „Transparență decizională”, au fost publicate două proiecte de acte normative din domeniul contabil:

- **Un proiect de ordin pentru aprobarea Normelor privind organizarea și efectuarea inventarierii elementelor de natura activelor, datoriilor și capitalurilor proprii.**
- **Proiectul unui nou ordin de aprobare a Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene și de abrogare a Ordinului ministrului finanțelor publice nr. 1752/2005, cu modificările și completările ulterioare. Proiectul de ordin nu aduce modificări formatului situațiilor financiare anuale. Astfel, entitățile care, conform reglementărilor contabile în vigoare, au întocmit situații financiare anuale simplificate, vor putea întocmi în continuare situații financiare anuale în aceleași condiții. Noul ordin ar urma să intre în vigoare la data de 1 ianuarie 2010.**

Cele mai importante modificări aduse reglementărilor contabile în vigoare se referă la:

- efectuarea lunară a evaluării elementelor monetare în valută, precum și a creanțelor și datoriilor, exprimate în lei, a căror decontare se face în funcție de cursul unei valute, cu recunoașterea în contabilitate a diferențelor înregistrate;
- corectarea pe seama rezultatului reportat numai a erorilor semnificative aferente exercițiilor financiare precedente;
- contabilizarea contractelor de leasing financiar, în condițiile în care numai anumite categorii de entități pot avea calitatea de locator;
- tratamentul reducerilor comerciale acordate, respectiv primite;
- aplicarea în contabilitate a principiului prevalenței economicului asupra juridicului de către toate categoriile de entități.

Între completările propuse pot fi enumerate:

- transpunerea prevederilor Directivei 2009/49/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 de modificare a Directivelor 78/660/CEE și 83/349/CEE ale Consiliului în ceea ce pri-

vește anumite cerințe de prezentare a informațiilor impuse societăților comerciale mijlocii și obligația de a întocmi conturi consolidate;

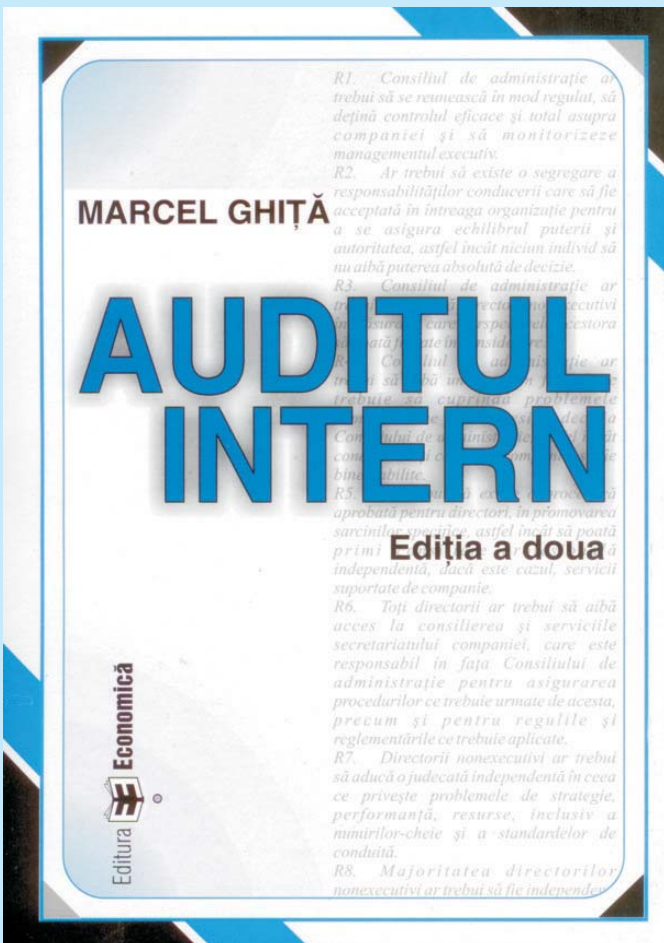
- precizarea utilizatorilor situațiilor financiare anuale care sunt situații financiare cu scop general;
- enumerarea caracteristicilor calitative ale situațiilor financiare;
- tratamentul schimbării de metode contabile și diferența între modificarea acestora și modificarea estimărilor contabile;
- contabilizarea schimbului de active;
- menționarea expresă a unor elemente care influențează costul de achiziție;
- elemente legate de costurile îndatorării;
- evaluarea efectuată la încheierea exercițiului financiar;
- factorii care indică deprecierea imobilizărilor corporale și necorporale
- condițiile de recunoaștere ca imobilizări a cheltuielilor de explorare și evaluare a resurselor miniere;
- contabilizarea distinctă a imobilizărilor corporale și a stocurilor cumpărate, pentru care s-au transferat riscurile și beneficiile aferente, dar care sunt în curs de aprovizionare;
- condițiile de revizuire a duratei de amortizare a imobilizărilor;
- instrumentele financiare;
- modificarea destinației activelor deținute;
- tratamentul depozitelor bancare constituite în valută;
- recunoașterea:
 - primelor reprezentând participarea la profit, acordate potrivit legii;
 - beneficiilor sub forma acțiunilor proprii ale entității sau a altor instrumente de capitaluri proprii acordate angajaților;
 - contribuției unității la schemele de pensii facultative și la primele de asigurare voluntară de sănătate;
 - plăților anticipate în contul impozitului pe profit, determinate potrivit legii;

- actualizarea provizioanelor;
- aplicarea conceptului financiar de capital, la elaborarea situațiilor financiare;
- tratamentul contabil al:
 - bunurilor de natura patrimoniului public, primite în administrare, respectiv cedate;
 - programelor de fidelizare a clienților;
 - cheltuielilor ocazionate de realizarea instalațiilor în vederea asigurării utilităților;
- controlul intern al entității;
- întocmirea situației fluxurilor de trezorerie.

❖ Cărți realizate de auditori financiari

Marcel Ghiță - *Auditul intern*

Lucrarea reprezintă o actualizare a lucrării apărute în anul 2004, la Editura Economică, dar este mult îmbunătățită și, în plus, este prezentat și comentat un alt studiu de caz.

Lucrarea abordează o serie de problematici majore ale funcției de audit intern în România, precum valoarea adăugată de auditorii interni, relația auditului intern cu fraudă, relația auditorilor interni cu auditorii externi ai Curții de Conturi, asocierea structurilor de audit intern mici în parteneriate pentru asigurarea unei funcții eficiente de audit intern și problematica privitoare la comitetele de audit intern, care trebuie să apară și în sistemul guvernancei românești.

Un subiect de mare interes abordat în lucrare îl reprezintă cadrul de competențe și atestarea națională a auditorilor interni din sistemul public din România.

În acest sens, se prezintă proiectul de norme, propus de Ministerul Finanțelor Publice, pentru obținerea „certificatului de auditor intern pentru sectorul public”, împreună cu o serie de comentarii utile pentru cei interesați de această nouă profesie.

Un loc central în lucrare îl ocupă metodologia de derulare a unei misiuni de audit intern pentru auditarea Activității de conducere din cadrul entităților publice.

Pe parcursul desfășurării misiunii și a elaborării procedurilor și documentelor specifice de audit intern, autorul intervine permanent cu comentarii și explicații asupra modului de pregătire a misiunii, a testărilor și evaluărilor care se fac pe teren, a standardizării raportării și realizării documentației de audit și a sistemului de urmărire și implementare a recomandărilor.

Lucrarea se constituie într-un instrument util atât celor implicați în activitatea de auditare, respectiv managerilor generali și managerilor de linie, responsabili cu implementarea sistemului de control intern și elaborarea procedurilor operaționale, ofițerilor de riscuri, responsabili cu administrarea acestora, controlorilor, auditorilor interni și auditorilor externi care evaluează aceste procese, ce se desfășoară în cadrul organizațiilor, cât și tuturor categoriilor de practicieni din structurile implicate.

În mod concret, ea se adresează auditorilor interni care monitorizează procesul de implementare a sistemului de control managerial (în conformitate cu art. 3 din OMFP nr. 946/2005 privind Codul controlului intern) și celor care doresc să acceseze profesia de auditor intern pentru implementarea principiilor guvernancei corporative în cadrul propriilor entități.

Test de verificare a cunoștințelor pentru accesul la stagiu

Camera Auditorilor Financiari din România organizează testul de verificare a cunoștințelor în domeniul financiar-contabil pentru **accesul la stagiu**, în cursul lunii octombrie 2009.

La test se pot înscrie următoarele categorii de persoane:

- persoane licențiate ale unei facultăți cu profil economic și care au o vechime în activitatea financiar-contabilă de minim 4 ani
- persoane licențiate ale unei facultăți cu profil economic și care au calitatea de expert contabil.

Înscrierile la test se fac în perioada **1 septembrie - 23 octombrie 2009**. Taxa de înscriere la test: **500 lei**. Testul va avea loc în data de: **sâmbătă, 31 octombrie 2009**.

În vederea înscrierii la test, candidații vor depune în perioada în care au loc înscrierile, la sediul Camerei din București, Str. Sirenelor, nr.67-69, următoarele acte:

- cerere-model; copie a documentului de achitare a taxei de înscriere (BCR, Sucursala Libertății; IBAN: RO09 RNCB 0069 0076 6442 0001; ING Bank IBAN: RO84 INGB 0001 0081 8692 8910); copie legalizată după diploma de licență; copie după cartea de muncă și adeverință, acolo unde este cazul, care să ateste experiența în domeniul financiar-contabil, sau copie după actul care atestă deținerea calității de expert contabil; copie după actul de identitate; cazier juridic în perioada de valabilitate; 2 fotografii tip buletin.

Înscrierile se fac numai personal sau prin delegat. Dosarele primite prin orice altă modalitate (poștă, curier etc.) nu sunt luate în considerare. Program de înscrieri: de luni până vineri, între orele 9:00 - 15:00.

Tematica, bibliografia, regulamentul testului, precum și alte informații în acest sens, se regăsesc pe site-ul Camerei: www.cafr.ro.

Relații suplimentare se pot obține la **telefoanele 021/410.03.96 sau 0749.011.146**.

● Important pentru autori! - Important for the Authors!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din **Consiliul Științific** al revistei, în modalitatea *double-blind-review*, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: noutatea, actualitatea și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și pertinența prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic .doc, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului română sau engleză; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagina; în articol se precizează metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor, referințele și se prezintă bibliografia selectivă; un rezumat în limbile engleză și română de circa 1 pagină, în care se prezintă obiectivul cercetării și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză.

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the **Scientific Council** of the „Financial Audit” Review, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers. Assessment criteria for articles: innovative input, actuality and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area. **The recommendations of the Scientific Council** are: accepted, accepted with reviewing, rejected. The results of the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published.

The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the articles is drafted Romanian or English; the text in Romanian is drafted with specific characters in accordance with the rules issued by the Romanian Academy; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, references and also the selective bibliography; an abstract in both English and Romanian presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, both in English and Romanian.

OFERTĂ SPECIALĂ : AI 20% REDUCERE

la CIEL Audit și Revizuire

- programul Nr. 1 în România -
până la 31 Octombrie 2009 !

Varianta monopost	preț listă	2220 RON	preț ofertă	1776 RON
Varianta rețea (număr nelimitat de stații de lucru)	preț listă	3940 RON	preț ofertă	3152 RON

Prețurile includ 1 an de asistență tehnică, actualizări legislative și funcționale gratuite, plus training gratuit

Ai la dispoziție o aplicație specifică, construită conform Standardelor Internaționale de Audit, adaptabilă nevoilor tale.

Poți importa date de la clienți în diferite formate.

Poți calcula automat pragul de semnificație și stabili un mod de realizare a eșantionării.

Poți completa și lista Procedurile și Caietul de Audit, cu atașare de probe de lucru.

Vrei să afli mai multe ? Vrei o versiune demo ? Vrei să comanzi ?
sună la 021.201.53.00

În curând îți va fi indispensabil !

CIEL!

URMĂREȘTE-NE !

ciel.ro